

อภินันทนาการ

14 12 294

ประวัติและสภาพความเป็นอยู่ชาวเขาเผ่าเผว (มง)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บ้านเข็กน้อย กิ่งอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

0435

30 SEP 2006

วิทยานิพนธ์

ของ

สุรางค์ วรรณสมบัติ

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

วันลงทะเบียน 30 SEP 2006

เลขทะเบียน 0435

เลขเรียกหนังสือ 50 190292

ศูนย์หลักฐานทางประวัติศาสตร์

เลขทะเบียนที่ 71077

รับวันที่ 4 เดือน 11 พ.ศ. 2532

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

ตุลาคม พ.ศ. 2532

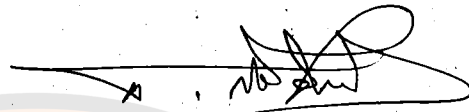
DS 570

ศ 8 ๕ ๙ ๒

2532

169

อาจารย์ที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับ
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยุ-
โลก

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์สมคิด ศรีสิงห์

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ส่วนหนึ่งเป็นผลเนื่องมาจากผู้เขียนได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์สมคิด ศรีสิงห์ ที่กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโดยให้ข้อคิดเห็น คำแนะนำ พร้อมทั้งได้แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาโดยตลอด ทำให้ผู้เขียนดำเนินงานไปได้ด้วยความเรียบร้อย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากหลายฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เขียนขอขอบพระคุณหัวหน้าศูนย์ส่งเสริมส่งเสริมชาวเขาน้อย กิ่งอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ศูนย์ส่งเสริมชาวเขาน้อยอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ให้คำแนะนำปรึกษาพร้อมทั้งอำนวยความสะดวก

และกำลังใจที่สำคัญที่ทำให้ผู้เขียนมีความพยายามอดทนในการเขียนวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ เรียบร้อยคือ ความรัก ความห่วงใยจากญาติพี่น้องและเพื่อนที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้เขียนตลอดมา

สุรางค์ วรรณสมบัติ

ประวัติและสภาพความเป็นอยู่ชาวเขาเผ่าเผ่า (ม้ง)
บ้านเข็กน้อย ถึงอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

บทคัดย่อเรื่องนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้า ปละวิถีและสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าเผาะ (เผ่า) ที่หมู่บ้านเข็กน้อย กิ่งอำเภอเขาค้อ จ. จังหวัดเพชรบูรณ์ ศึกษาถึงลักษณะชาติพันธุ์ ความเป็นอยู่ การแต่งกาย ความเชื่อและประเพณี รวมทั้งข้อห้ามทั่วไปที่รู้ของชาวเขา ตลอดจนภาษาพูดของชาวเขาเผ่าเผาะ

จากการศึกษาพบว่า ชาวเขาเผ่าเผาะมีความเชื่อ ความเป็นอยู่ การแต่งกายประเพณี เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แตกต่างจากชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ที่อพยพโยกย้ายมา มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย อย่างเห็นได้ชัด และยังคงยึดมั่นในเรื่องความเป็นอยู่ การแต่งกาย ความเชื่อและประเพณีอย่างเหนียวแน่น มีความเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิตตามกลุ่มชนของพวกตนที่ยากจะเปลี่ยนแปลงได้ จึงเป็นชนกลุ่มน้อยที่ควรจะได้ได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

อย่างไรก็ตามในขณะนี้ก็มีผู้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก โดยพยายามที่จะศึกษาค้นคว้า ตลอดจนส่งเสริมในด้านความเป็นอยู่ให้ชาวเขาพวกนี้ได้มีอาชีพที่สุจริต มีเศรษฐกิจที่ดีเพียงพอกับการดำรงชีพ ไม่เป็นปัญหาแก่ทางรัฐบาล ซึ่งคาดว่าชาวเขากลุ่มนี้จะคงอยู่และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของเขายู่ตลอดไป

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าเผ่า (ม้ง)บ้านเข็กน้อย.....	6
1.1	ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน.....	6
1.2	สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์.....	7
1.3	สภาพทางการปกครอง.....	10
1.4	ลักษณะทางสังคม.....	10
1.5	ด้านเศรษฐกิจ.....	11
1.6	ด้านการศึกษา.....	11
1.7	ด้านศาสนา.....	12
1.8	ด้านสาธารณสุข.....	12
1.9	ผลการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ	13
2	ประวัติความเป็นมาของชาวเขาเผ่าเผ่า.....	200
2.1	สภาพโดยทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขา.....	20
2.2	ลักษณะเผ่าพันธุ์ของชาวเขา.....	21
2.3	เชื้อชาติ.....	23
2.4	ถิ่นกำเนิดดั้งเดิม.....	24
2.5	ปัญหาเรื่องชื่อและการแบ่งกลุ่ม.....	25
2.5.6	การเรียกชื่อและแบ่งกลุ่มตนเอง.....	27
3	สภาพความเป็นอยู่และการแต่งกาย.....	29
3.1	ถิ่นที่อยู่และสภาพของหมู่บ้าน.....	29
3.2	ระบบการปกครองหมู่บ้าน.....	34
3.3	ระบบสังคม.....	36
4	ความเชื่อและประเพณีที่สำคัญ.....	50
4.1	ความเชื่อที่สำคัญ.....	50
4.2	ประเพณีฉลองปีใหม่.....	54

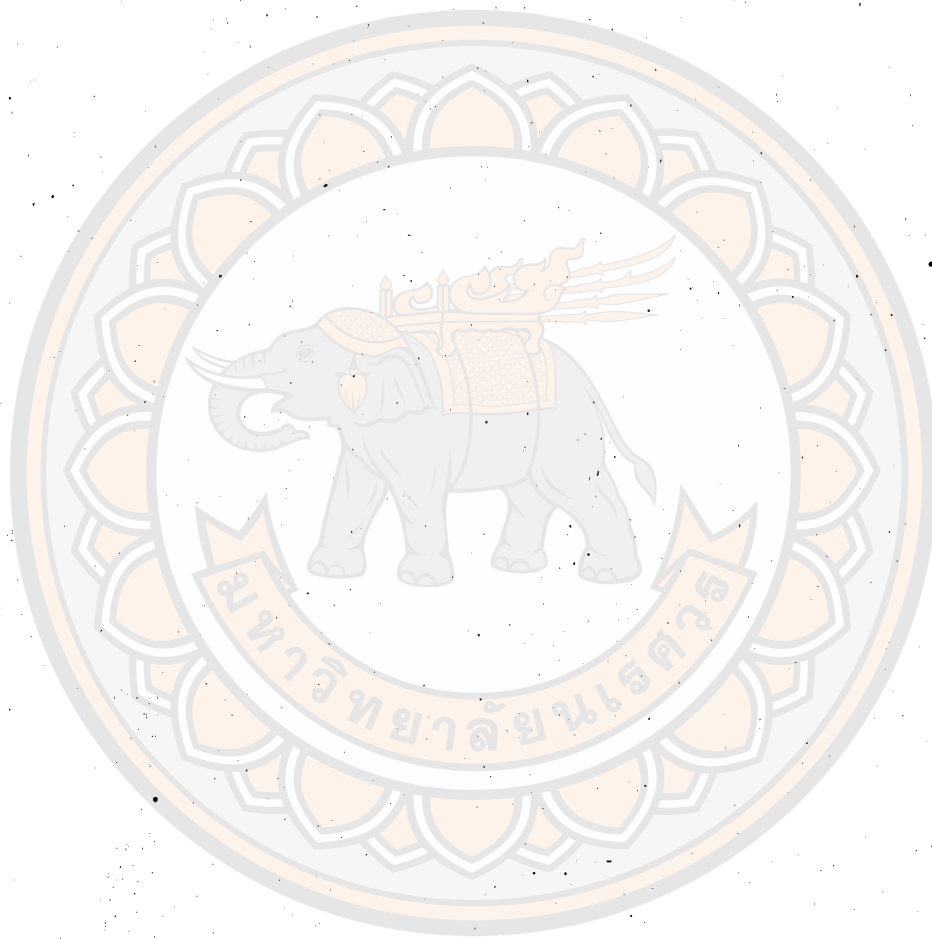
4.3	ประเพณีการเกิด.....	58
4.4	ประเพณีการเกี่ยวสาว.....	60
4.5	ประเพณีการแต่งงาน.....	61
4.6	ประเพณีการตาย.....	62..
5	ข้อห้ามทั่วไปที่พึงรู้ของชาวเขา.....	67
5.1	ข้อห้ามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย.....	67
5.2	ข้อห้ามเกี่ยวกับการเกิด.....	69
5.3	ข้อห้ามเกี่ยวกับการแต่งงานและการเกี่ยวพาราตี.....	70
5.4	ข้อห้ามเกี่ยวกับการจัดงานศพ.....	70
5.5	ข้อห้ามเกี่ยวกับอาหารและการดูแลสุขภาพ.....	71
5.6	ข้อห้ามเกี่ยวกับมารยาททางสังคม.....	73
5.7	ข้อห้ามเกี่ยวกับฤกษ์ยามโชคลาง.....	74
	บทสรุป.....	76
	บรรณานุกรม.....	78
	ภาคผนวก.....	82
	ภาคผนวก ก.ภาษาแม่.....	83
	ภาคผนวก ข.ประโยคที่ควรรู้.....	90
	บทคัดย่อ.....	100

สารบัญ

ชื่อแทนที่

หน้า

1. เกมฝึกเขียน..... 3

สารบัญภาพประกอบ

ข้อภาพที่	หน้า
1. ภาพทางเข้านมบ้านเข็กน้อย.....	9
2. ภาพลักษณะการปลูกบ้านของชาวเขาเผ่าเผว.....	32
3. ภาพลักษณะการแต่งกายผู้หญิงเผว.....	40
4. ภาพลักษณะการแต่งกายผู้ชายเผว.....	41
5. ภาพการเกี่ยวข้าวไร่.....	47
6. ภาพการฉายหนังกำดด้วซีเซ.....	47
7. ภาพสีกะ หิ้งตีเบ็งและหิ้งผุยว.....	52
8. ภาพการเล่นโยนลูกช่วงระหว่างหนุ่มสาวในเงาเงล่องปีใหม่.....	55
9. ภาพเร่ยกขวัญเด็กเกิดใหม่.....	55
10. ภาพการเล่นลูกขางในวันฉลองปีใหม่.....	56
11. ภาพการเล่นลูกขางของเด็ก ๆ.....	57
12. ภาพลักษณะการไล่.....	59
13. ภาพคนแบกไม้ประกอบโรงศพไปกัศพบวนศพเพื่อนำศพไปฝัง.....	64
14. ภาพการฝังศพของชาวเผว.....	64
15. ภาพลักษณะการสร้างบ้าน.....	68

บทนำ

1. ความนำ

ชาวเขาเผ่าเผ่า (ม้ง) ในประเทศไทยตามที่มีการอ้างอิงต่อ ๆ กันมา เมื่อกล่าวถึง "กลุ่มย่อย" มักจะระบุว่า มี 3 กลุ่มย่อย คือ เผ่าน้ำเงิน เผ่าขาว และเผ่าแก้ว(ม)บ้า นั้นเป็นการอ้างอิงต่อ ๆ กันโดยมี โอลิเวอร์ กอร์ดอนยัง อยู่หัวแถว เอกสารของเขายังถูกตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2504 - 2505 และระบุไว้ชัดเจนว่าชนเผ่าแก้ว(ม)บ้า ในจังหวัดน่านจำนวนหนึ่งไม่มากนัก กำลังถูกกลืนโดยเผ่าน้ำเงินและการอ้างอิงต่อ ๆ มาที่ถูกแปลเป็นภาษาไทย ได้เรียกชื่อกลุ่มนี้กันไปตามอรรถาธิบาย เท่าที่เคยพบเห็นมีเขียนว่า กวมขาว กวมขาว กัวมะขาว และไปจนถึง กูมบ้าว่า การแบ่งกลุ่มย่อยตามความเห็นนี้ยังขัดแย้งกับหลักฐานคำยืนยันที่ได้จากชาวเผ่าในหลายจังหวัด โดยเฉพาะผู้อาวุโสชาวเผ่าในจังหวัดน่านในหลายท้องที่ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ยืนยันตรงกันว่า ก่อนหน้าปี 2518 หรือปีที่มีผู้อพยพจากลาวเข้าสู่ประเทศไทยจำนวนมากเป็นครั้งแรก ๆ นั้น ในประเทศไทยมีเพียงเผ่าน้ำเงินและเผ่าขาวเท่านั้น จนเมื่อมีผู้อพยพจากลาวเข้ามา จึงได้มีเผ่าแก้ว(ม)บ้า ปะปนเข้ามาด้วยแต่ก็ถือว่าเป็นชาวลาวยอพยพ

สถิติจำนวนประชากรชาวเขาเผ่าเผ่าในประเทศไทย ที่สถาบันวิจัยชาวเขารวบรวมได้ในปี 2526 มีจำนวน 62,791 คน กระจายตัวอยู่ใน 14 จังหวัด ของภาคเหนือ คือ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ น่าน แพร่ ลำปาง สุโขทัย กำแพงเพชร ตาก พิจิตร เพชรบูรณ์ เลย และนครสวรรค์ สำหรับจังหวัดนครสวรรค์ ยังมีความไม่แน่นอนในจำนวนประชากรอยู่¹

ชาวเขาเผ่าเผ่า (ม้ง) มีข้อคิดเห็นแตกต่างกันไปในเรื่องถิ่นกำเนิดดั้งเดิม แต่ความคิดเห็นที่ค่อนข้างเป็นที่แพร่หลายคือ ความคิดที่เชื่อว่าเป็นไปได้ที่ชาวเผ่าม้งมีถิ่นฐานดั้งเดิมทางแถบเหนือ

ของเอเชีย และมีส่วนของเชื้อชาติทูราน อันมีลักษณะกึ่งคอเคเซียน กึ่งมองโกล (หรืออาจกล่าวได้ว่า กึ่งฝรั่ง กึ่งเอเชีย) ซึ่งบรรพบุรุษของพวกเขาคืออพยพลงมาทางใต้ จนเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำเหลืองในเวลาต่อมา และได้ผสมกับเผ่าพันธุ์อื่น ๆ มาบ้างในช่วงของการอพยพลงสู่ใต้ ได้มีผู้จัดแบ่งกลุ่มตามลักษณะภาษาทางชาติพันธุ์กันไปต่าง ๆ²

สำหรับชาวเขาเผ่าเผี้ยว ที่อพยพจากลาวมาตั้งถิ่นฐานสร้างหมู่บ้านกันอยู่หลายหมู่บ้าน และค่อย ๆ ขยายหมู่บ้านลงมาตามแนวเทือกเขาเพชรบูรณ์ ชาวเผี้ยวยังคงยึดถืออาชีพเดิมคือ ปลูกข้าว ทำไร่เลื่อนลอย ปลูกฝิ่น ทำข้าวไร่และพืชไร่ ขยายพื้นที่ทำกินจากเทือกภูทอกลงมาสู่ตอนใต้ ส่วนหนึ่งตั้งมั่นอยู่ที่บ้านเข็กน้อยเชิงเขาผาซ้อนแก้ว อีกส่วนหนึ่งเลยเข้าไปตั้งบ้านเรือนอยู่เขตเขาค้อเขาใหญ่ เทือกเขาเผี้ยว เป็นต้น

ลักษณะสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าเผี้ยวที่บ้านเข็กน้อย ถึงแม้ว่าปัจจุบันวิถีชีวิต หรือสภาพความเป็นอยู่ได้เปลี่ยนไป เนื่องจากได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนา โดยเฉพาะในด้านอาชีพ จึงทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่ลักษณะความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากรบรรพบุรุษ ก็ยังคงรักษาไว้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนไม่เหมือนใคร เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีการตาย ประเพณีการแต่งงานตลอดจนความเชื่อ และค่านิยมที่สำคัญที่ยังคงยึดถือกันอยู่

ประวัติความเป็นมาและสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าเผี้ยว ที่กล่าวมาซึ่งนับวันจะสูญหายไป เนื่องจากได้มีการผสมกลมกลืนกับคนพื้นราบ และอิทธิพลจากภายนอกในหลาย ๆ ด้าน ฉะนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ถึงสภาพความเป็นอยู่ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ของชาวเขาเผ่าเผี้ยว จึงควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้แก่นุชนรุ่นหลัง ได้ศึกษาค้นคว้ากันต่อไป

2. จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

2.1 เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของชาวเขาเผ่าเผ่าในบ้านเข็กน้อย กิ่งอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

2.2 เพื่อศึกษาความเป็นอยู่ ตลอดจนประเพณีความเชื่อ ในด้านต่าง ๆ

2.3 เพื่อเผยแพร่เป็นความรู้ต่อวงวิชาการที่จะศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าเผ่า ให้คงอยู่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปของชนรุ่นหลัง

3. ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าเผ่า ที่บ้านเข็กน้อย กิ่งอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ หอมีความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าดังนี้

3.1 ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาและสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าเผ่า ที่บ้านเข็กน้อย กิ่งอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

3.2 เป็นการเผยแพร่ประวัติความเป็นมาและสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าเผ่า ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองเผ่าหนึ่งของประเทศไทย

3.3 เพื่อเป็นแนวทางกระตุ้นให้เกิดความสนใจ นำไปสู่การศึกษาเรื่องราว ของบรรพบุรุษ ซึ่งนับวันจะสูญหายไป

3.4 ผลคือ จะได้หลักฐานอ้างอิงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และสภาพความเป็นอยู่ของชนพื้นเมืองเผ่าหนึ่งของประเทศไทย สำหรับให้คนควาอ้างอิงในการศึกษา และเพื่อผู้สนใจทั่วไปใช้ศึกษา

4. ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า จะศึกษาเฉพาะกลุ่มชาวเขาในเขตบ้านเข็กน้อย ถึง-
อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเน้นด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมา

4.2 สภาพความเป็นอยู่

4.3 ประเพณีที่สำคัญ ความเชื่อ และข้อห้ามของชาวเขาเผ่าเผ่า

5. วิธีดำเนินการในการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการในการศึกษาค้นคว้า ดำเนินการดังนี้

5.1 ใช้วิธีการแบบวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการเข้าไปสัมภาษณ์
และสังเกตจากแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวเขาโดยตรง

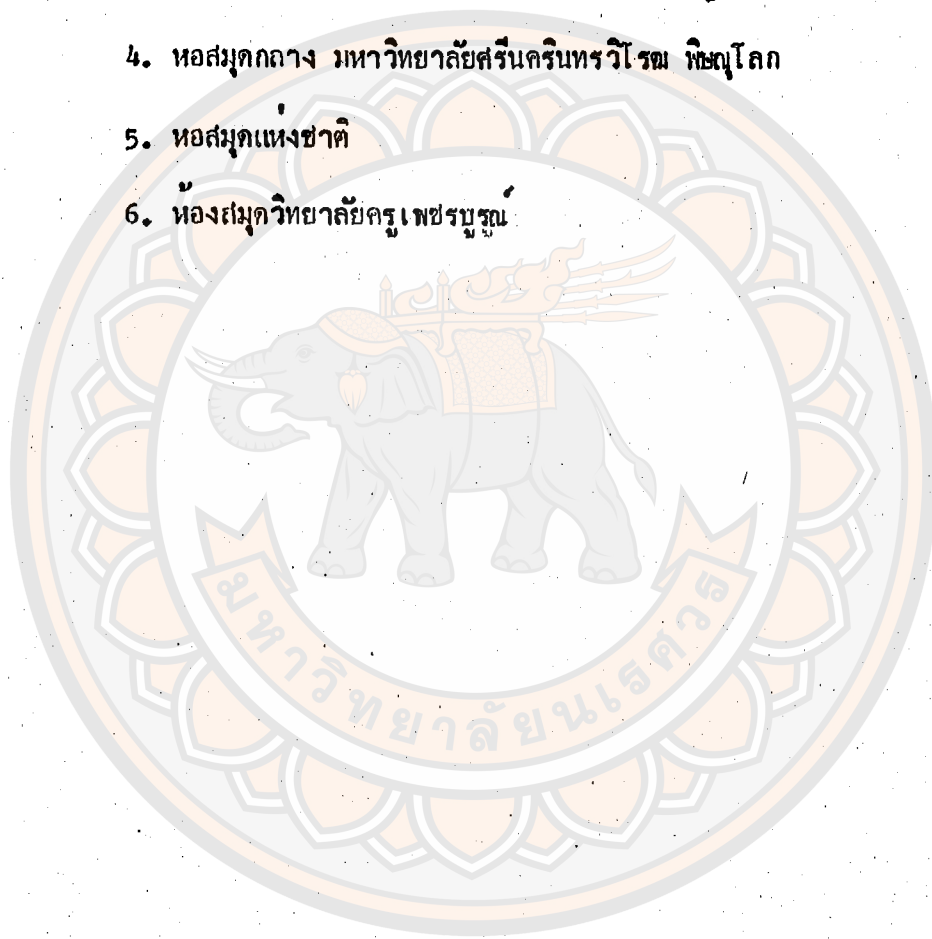
5.2 ใช้วิธีการแบบศึกษาข้อมูลจากห้องสมุด (Library Research) โดยใช้ข้อมูล
เอกสารขั้นต้น และเอกสารขั้นรอง

6. สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

ชาวเขาเผ่าเผ่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีประวัติ
ความเป็นมาและสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างไปจากชาวเขาเผ่าอื่น ที่อพยพมาสู่ประเทศไทย จากการ
ศึกษาในเรื่องชาวเขาเผ่าเผ่า ทำให้เราทราบชีวิตความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตที่ไม่เหมือนกับชาวไทย
โดยทั่วไป เพื่อเป็นประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันโดยไม่มีข้อขัดแย้ง และเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา
ต่อไป

7. แหล่งศึกษาค้นคว้า

1. เขตท้องที่บ้านเข้กน้อย ถึงอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ศูนย์พัฒนาชาวเขาบ้านเข้กน้อย ถึงอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์
3. ศูนย์พัฒนาชาวเขาอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์
4. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขต
5. หอสมุดแห่งชาติ
6. หอสมุดวิทยาลัยครูเพชรบูรณ์

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าเผ่า (ม้ง)

๘ 1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

๒

ชาวเขาเผ่าเผ่า (ม้ง) ได้อพยพเข้ามาอยู่บริเวณบ้านเข็กน้อย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 โดยการนำของนายเล้าสร้าง แซ่หยาง ซึ่งปัจจุบันตั้งรกรากอยู่ในบริเวณห้วยป่าสอก (ทางทิศตะวันออกของบ้านเข็กน้อย ปัจจุบันประมาณ 2 ก.ม.)

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2511 ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้ใช้กำลังปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลในพื้นที่รอยต่อ 3 จังหวัด คือ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และเลย ทำให้ชาวเขาบางส่วนต้องอพยพไปขอความช่วยเหลือและคุ้มครองจากทางราชการ โดยทางราชการได้จัดให้อยู่อาศัยที่ศูนย์แรกรับชาวเขาอพยพ 3 แห่ง คือ

1. บ้านรักไทย ตำบลบึงคล้า อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
2. บ้านเทอดไทย ตำบลนครไทย อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
3. บ้านหนองผักก้าม ตำบลลูกดบ อำเภอเมือง จังหวัดเลย

และหมู่บ้านชาวเข่อีก 2 แห่ง ที่ยังขึ้นหยัดต่ออยู่กับฝ่ายผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ 2 หมู่บ้านคือ

1. บ้านเล้าลือ ตำบลป่าเล้า อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
2. บ้านป่าหยาบ ตำบลกกกะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

พ.ศ. 2513 - 2515 กองอำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ จังหวัดเพชรบูรณ์ (กอ.ปค.จว.พ.ช.) ได้ขอพื้นที่บ้านเข็กน้อย ประมาณ 30 ตร.กม. และได้รับชาวเขาจากศูนย์แรกรับชาวเขาทั้ง 3 แห่ง มาอยู่รวมกันที่บ้านเข็กน้อย

พ.ศ. 2518 โค้ดอพยพชาวเขาจากบ้านเล้าลือ ไปอยู่รวมกันอีกประมาณ 30 ครอบครัว ทำให้ชาวเขามานับที่บ้านเข็กน้อยตอนนั้นมีประมาณ 2,300 คน

พ.ศ. 2524 - 2525 พทพ. 33 ได้เปิดยุทธการผาเมืองเกรียงไกรและผาเมืองเพ็กจ๊อ-ศึก ทำให้ชาวเขาซึ่งเป็นมวลชนของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ อพยพมาขอตัวต่อทางราชการอีกเป็นจำนวนมาก และส่วนหนึ่งได้มาอยู่รวมกันที่บ้านเข็กน้อย ปัจจุบันบ้านเข็กน้อยมีประชากรประมาณ 5,200 คนและในปี 2532 ได้ดำเนินการขอจัดตั้งตำบลเข็กน้อยขึ้น โดยแบ่งการปกครองเป็น 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 4 มีนายประจวบ กุศลเนติกุล เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 10 นายมานะ ศรีกุลโศฬาล เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 13 นายวันชัย ศรีรัตนสกุล เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 14 นายเกรียงไกร สืบศักดิ์วงศ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน สำหรับ 2 หมู่บ้านที่ขอจัดตั้งใหม่ จะได้ดำเนินการเลือกผู้ใหญ่บ้าน และกำนันตำบลเข็กน้อยต่อไป

พ.ศ. 2527 บ้านเข็กน้อยได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป.

๑.๒ สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์

1.2.1 อาณาเขต

ทิศเหนือ	จดบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
ทิศใต้	จดถนนมิตรภาพ (พิษณุโลก - หล่มสัก)
ทิศตะวันตก	จดอุทยานทุ่งแสงหลวง
ทิศตะวันออก	จดบ้านตากฟ้า จังหวัดอุทัยธานี

1.2.2 เส้นทางคมนาคมภายในสู่ภายนอก สภาพถนนในหมู่บ้านมีถนนหลัก 1 สาย และแยกเป็นถนนซอยสำหรับเส้นทางออกสู่ถนนใหม่เป็นลูกรัง กว้าง 6 เมตร ยาว 2 ก.ม.

1.2.3 สภาพพื้นที่ เป็นที่ราบสูง อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 600 - 800 เมตร

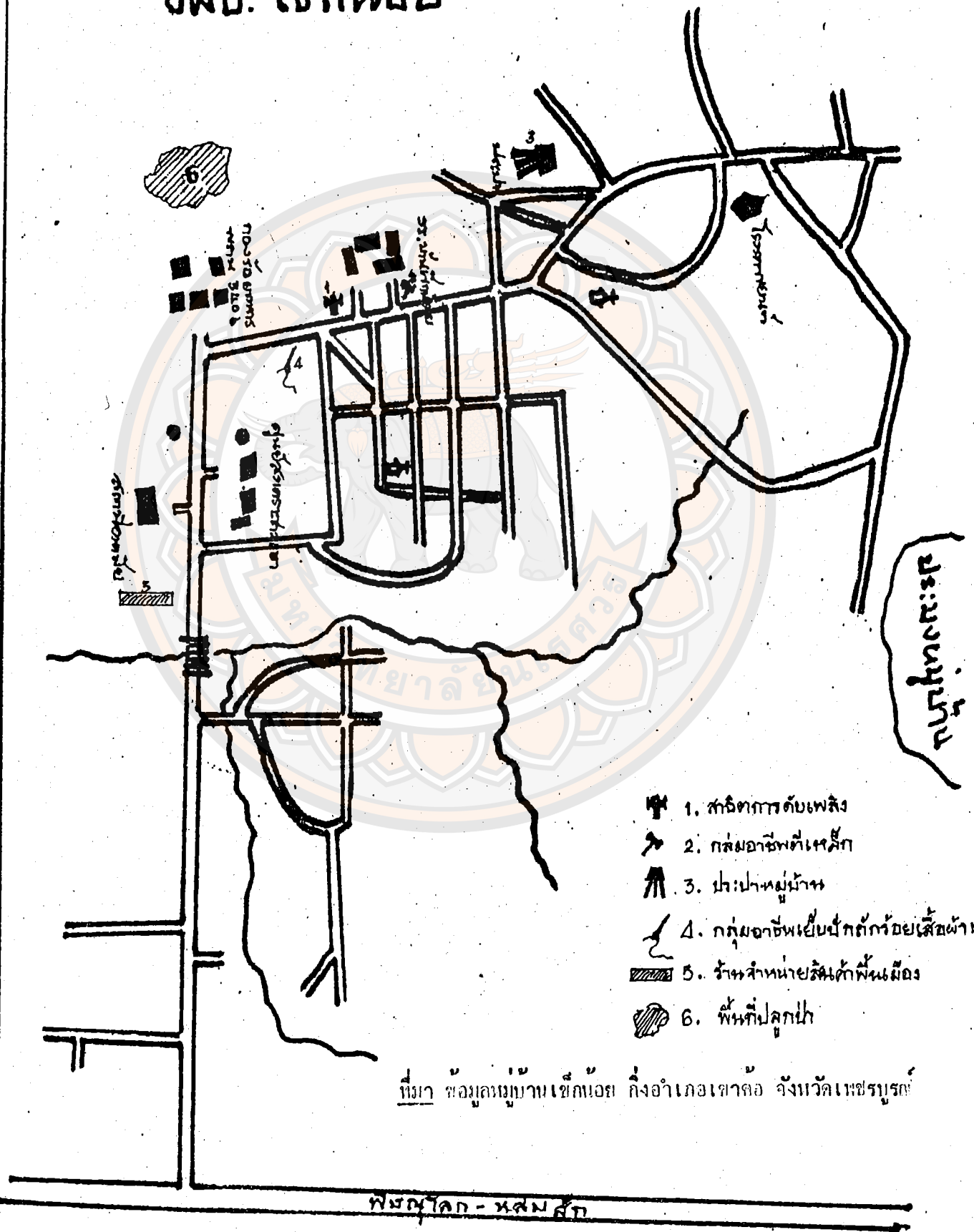
1.2.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ มีลำน้ำเข็ก ห้วยเลิม ห้วยป่าสอ ห้วยโหล

1.2.5 สภาพภูมิอากาศ อากาศหนาวเย็นตลอดปี

แผนผังหมู่บ้าน อพป. เข็กน้อย

ประ. มอ. หมู่บ้าน

8.

ที่มา ข้อมูลหมู่บ้านเข็กน้อย ถึงอำเภอเขาต่อ จังหวัดเพชรบูรณ์

๑. รางเขานมูงานเขานอก

1.3 สภาพทางการปกครอง

1.3.1 จำนวนประชากร

ก. จำนวนครัวเรือน 711 หลังคาเรือน 818 ครอบครัว

ข. จำนวนประชากร 5,090 คน

1. ชาย 1,148 คน เด็กชาย 1,345 คน

2. หญิง 1,309 คน เด็กหญิง 1,288 คน

1.3.2 กลุ่มหลังมวลชน

ก. ลูกเสือชาวบ้าน จำนวน 80 คน

ข. สมาชิกไทยอาสาป้องกันชาติ จำนวน 35 คน

ค. สมาชิก อพป. จำนวน 5,090 คน

1.3.3 จำนวนยานพาหนะ รถยนต์ 82 คัน รถแทรกเตอร์ 20 คัน

1.3.4 จำนวนโทรทัศน์ 51 เครื่อง

1.4 ลักษณะทางสังคม

สภาพสังคมโดยส่วนรวมของบ้านเข็กน้อย ยังเป็นสังคมชนบทขนาดเล็กที่มีการตั้งถิ่นฐานตามพื้นที่ ๆ เหมาะแก่การเพาะปลูกตามเชิงเขา เมื่อเปรียบเทียบพื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านข้างเคียงแล้ว ถือว่ามีประชาชนหนาแน่นปานกลาง การติดต่อสัมพันธ์ทางสังคมจำกัดอยู่แต่ภายในหมู่บ้านท้องถิ่น และเพื่อนบ้านเท่านั้น

1.5 ด้านเศรษฐกิจ

1.5.1 รายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปี 34,786.78 บาท

1.5.2 รายได้จากการประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้ดังนี้

ก. รายได้จากการปลูกพืช 38.00 %

ข. รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ 25.50 %

ค. รายได้จากการรับจ้างบริการ 20.83 %

ง. รายได้จากการหาของป่า 2.89 %

จ. รายได้จากการค้าขาย อุตสาหกรรม 12.78 %

1.5.3 รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 5,676.67 บาท

1.5.4 จำแนกรายได้แต่ละครอบครัว ดังนี้

ก. รายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท/ปี จำนวน 6 ครอบครัว

ข. รายได้ระหว่าง 3,000 - 5,000 บาท/ปี จำนวน 11 ครอบครัว

ค. รายได้ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท/ปี จำนวน 97 ครอบครัว

ง. รายได้ระหว่าง 10,000 - 15,000 บาท/ปี จำนวน 99 ครอบครัว

จ. รายได้ระหว่าง 15,000 - 20,000 บาท/ปี จำนวน 483 ครอบครัว

1.6 ด้านการศึกษา

1.6.1 มีโรงเรียนตั้งอยู่ในหมู่บ้าน 1 แห่ง สอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง
ประถมศึกษาปีที่ 6

ก. จำนวนครู 38 คน

ข. จำนวนนักเรียน 983 คน

1.6.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา 1 แห่ง นักเรียน

65 คน

1.6.3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกองร้อยทหารพรานที่ 3406 จำนวน 42 คน

1.7 ด้านศาสนา

1.7.1 อาศรมพระภิกษุธรรมจาริก 1 แห่ง โบสถ์คริสต์ศาสนา 2 แห่ง

1.7.2 ประชาชนในหมู่บ้านนับถือศาสนา

ก. ศาสนาพุทธ 70 %

ข. ศาสนาคริสต์ 30 %

1.8 ด้านสาธารณสุข

1.8.1 สำนักงานสาธารณสุข 1 แห่ง เจ้าหน้าที่ 2 คน พนักงานเฝ้าหมู่บ้าน 2 คน

1.8.2 แหล่งน้ำเพื่ออุปโภค - บริโภค ที่ถูกหลักสุขาภิบาล

ก. ย่อยน้ำดื่ม 6 บ่อ บ่อน้ำบาดาล 3 บ่อ

ข. ประปาหมู่บ้านใช้สำหรับ 221 ครอบครัว

1.8.3 ภาชนะกักเก็บน้ำฝนสำหรับดื่ม

ก. ภาชนะกักเก็บน้ำฝน 25 แห่ง

ข. ใช้น้ำ ทุกครัวเรือน

1.8.4 ส่วนอุกสุลักษณะ 574 แห่ง

1.8.5 ที่รองรับขยะ 482 ใบ

1.9 ผลการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ

1.9.1 คณะกรรมการฝ่ายปกครอง

ก. แบ่งพื้นที่การปกครองและพัฒนา ออกเป็น 5 เขต 25 คุ่ม โดยมีหัวหน้าเขต และหัวหน้าคุ่มเป็นผู้ดูแลในการปกครองและพัฒนา

ข. สืบราชบรรพที่ยังไม่ได้สัญชาติไทย เพื่อจะดำเนินการขอสัญชาติให้ตามระเบียบต่อไป

ค. ให้ความรู้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน โดยใช้หอกระจายข่าว กระจายข่าวให้ราษฎรทราบ 2 ช่วง คือ ช่วงเช้าเวลา 07.00 น. และช่วงเย็นเวลา 17.00 น. โดยจะมีข่าวทั่วไปและราคาสินค้าที่จะรับซื้อขายที่ตลาดหล่มสัก และ กทม.

ง. ออกระเบียบของหมู่บ้านให้ราษฎรถือปฏิบัติ

1.9.2 คณะกรรมการฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย

ก. จัดชุด ชรบ. จำนวน 15 ชุด 195 คน

ข. จัดยามส่ายตรวจคืนเฝ้า ตั้งแต่เวลา 18.00 น. ถึง 01.00 น. ทุกวัน วันละ 2 ผลึก ผลึกละ 6 คนและจัดส่ายตรวจร่วมกับทหารพรานของกองร้อยทหารพราน 3406

ค. จัดสร้างป้อมยาม จำนวน 2 แห่ง โดยไม่ใช้งบประมาณของหมู่บ้าน

ง. ใช้หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน จำนวน 2 แห่ง เพื่อแจ้งเหตุต่าง ๆ ให้

ราษฎรได้ทราบ

จ. สร้างที่ค้ำเพลิงของหมู่บ้าน จำนวน 20 แห่ง โดยต่อเข้ากับท่อประปาหมู่บ้าน โดยราษฎรบริจาคเงินและสิ่งของ

ฉ. ทำความสะอาดอาคารเป็นลูกของ 5 นิก ของทางราชการ จำนวน 15 กระบอกละ 2 ครั้ง

ช. ปรามปรามและทำลายอุปกรณ์การต้มสุราเถื่อนทำให้ได้รับโทษทัณฑ์ 2 เครื่องเป็นรางวัล

ซ. จัดทำโครงการป้องกันและอนุรักษ์ป่าไม้เขตต้นตำลาร

ญ. จับกุมผู้หลอกลวงต้มตุ๋นราษฎร หลอกจำหน่ายจักรเย็บผ้าและเงิน ได้ผู้ต้องหาจำนวน 13 คน และได้เงินที่หลอกลวงราษฎรไปคืน จำนวน 23,000 บาท

ฎ. จับกุมผู้กระทำความผิดขี้บรณนค์ขึ้นเด็กแล้วหลบหนี ได้ผู้ต้องหา 1 คน

1.9.3 คณะกรรมการฝ่ายพัฒนา

ก. โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดพันธุ์ดี จำนวนประมาณ 7,000 ไร่

ข. โครงการส่งเสริมการปลูกขิง จำนวนประมาณ 2,000 ไร่

ค. โครงการส่งเสริมการปลูกพืชสวนครัวและพืชไร่ จำนวนประมาณ 6000 ไร่

ง. โครงการฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ เพิ่มเติมความรู้

จ. โครงการกำจัดศัตรูพืช (การปลูกเมล็ดพันธุ์ถั่วยาเคมี การพ่นยา การกำจัดหนู และการกำจัดวัชพืช)

ฉ. โครงการป้องกันโรคระบาดสัตว์

ช. โครงการเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน

ซ. โครงการปรับปรุงการทำนาแผนใหม่

ญ. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ การประมงในหมู่บ้าน

ฎ. โครงการธนาคาร โค - กระบือ

ณ. โครงการซ่อมแซมถนนภายในหมู่บ้าน ในวันที่ 15 ของทุกเดือน ราษฎรจะ
รวมกันพัฒนาหมู่บ้าน

จ. การจัดกลุ่มพัฒนาอาชีพต่าง ๆ

1. กลุ่มอาชีพตีเหล็ก จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2528 มีสมาชิก 30 คน โดยรวบรวม
เครื่องมือและเครื่องใช้เก่าของราษฎรในหมู่บ้านนำมาทำการตี และซ่อมใหม่เพื่อใช้และจำหน่ายในหมู่บ้าน

2. กลุ่มอาชีพเย็บปักถักร้อยเสื้อผ้าชาวเขา จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2528 มี
สมาชิก 37 คน มีนางรศมี กุทธิเนติกุล เป็นประธาน ดำเนินการตัดเย็บชุดเสื้อผ้าชาวเขาเพื่อให้เอง
และจำหน่ายในหมู่บ้านและจำหน่ายที่ร้านค้าปลีกในตัวเมืองของหมู่บ้าน

3. กลุ่มแม่บ้าน จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2528 มีสมาชิก 100 คน มีนางโสภา
เผ่าเดา เป็นประธานกลุ่มดำเนินการให้ความช่วยเหลือในโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน และ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. กลุ่มยุวเกษตรกรบ้านเข็กนอน สมาชิก 16 คน

๕. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเข็กน้อยร่วมใจ สมาชิก 23 คน

1.9.4 คณะกรรมการฝ่ายศึกษาและวัฒนธรรม

ก. จัดงานประจำปี งานปีใหม่ของชาวไทยภูเขา เริ่มตั้งแต่ 1 - 9 ธันวาคม
ของทุกปี งานวันขึ้นปีใหม่ชาวดอย งานวันเด็ก และงานวันแม่

ข. ส่งเสริมด้านการศึกษา จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านและผู้ปกครองเด็ก ทำอาหาร
กลางวันให้แก่เด็กนักเรียนและเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็กเล็ก

ค. การเผยแพร่ข่าวสาร ข่าวพหุขัย ทางหอกระจายเสียงของหมู่บ้าน โดย
จัดหาข่าวทางราชการ เช่น กฎหมายความรู้ ราคาซื้อขายพืชไร่

ง. ร่วมกับชาวบ้านสอนหนังสือผู้ไม่รู้หนังสือ โดยให้เด็กนักเรียนเป็นผู้ปกครอง

จ. การฝึกอบรมความรู้ทางด้านวิชาชีพ เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ โดยศูนย์-
การศึกษานอกโรงเรียน

ฉ. จัดให้มีการณรงค์เพื่อให้คนรู้หนังสือ ตามโครงการณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ
ทำให้มีผู้ผ่านการไม่รู้หนังสือไปแล้ว 3 รุ่น

ช. จัดให้ศูนย์ความรู้ประจำหมู่บ้าน ที่โรงเรียนบ้านเข็กน้อย

ซ. ส่งเสริมด้านการศาสนา

ญ. โครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

ฎ. โครงการศึกษาผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จพื้นฐาน

1.9.5 คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสุข

ก. งานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม

1. ส่วนที่ถูกสุขลักษณะ จำนวน 574 แห่ง

2. การจัดหาน้ำดื่ม มีถึง แก้วน้ำฝนและโอ่งน้ำทุกบ้าน

3. มีน้ำประปาใช้ในหมู่บ้าน 221 หลังคาเรือน

ข. งานโภชนาการเด็กอายุ 0 - 5 ปี

1. การชั่งน้ำหนักเด็กอายุ 0 - 5 ปี จำนวน 489 คน

2. เด็กขาดสารอาหารระดับ 1 จำนวน 19 คน

3. เด็กขาดสารอาหารระดับ 2 จำนวน 1 คน

ค. งานโภชนาการเด็กนักเรียน อายุ 5 - 15 ปี

1. ชั่งน้ำหนักเด็ก จำนวน 896 คน
2. ไม่มีเด็กนักเรียนเป็นโรคขาดสารอาหาร

ง. การให้ภูมิคุ้มกันโรค

1. เด็กอายุแรกเกิด - 1 ปี ได้รับวัคซีน
 - บี.ซี.จี. 1 ครั้ง จำนวน 105 คน
 - ดี.ที.พี. 3 ครั้ง จำนวน 105 คน
 - ไอ.พี.วี. 3 ครั้ง จำนวน 105 คน
 - 1 ครั้ง จำนวน 112 คน
2. เด็กวัยประถมศึกษาได้ภูมิคุ้มกันโรค
 - ฯลฯ จำนวน 520 คน

จ. การคุมกำเนิด

1. กิยาคุมกำเนิด 120 คน
2. ใส่ห่วงอนามัย 2 คน
3. ทำหมันหญิง 110 คน
4. ฉีดยาคุมกำเนิด 96 คน
5. ผังยาคุมกำเนิด 34 คน

ฉ. จำนวน ผสส., อสม. จำนวน 220 คน

ข. พนักงานเยี่ยมบ้าน มีหน้าที่สำรวจและนำคำแนะนำวางแผนครอบครัว ในโครงการชาวไทยภูเขา จำนวน 2 คน

ข. โครงการทรงครีบทับการบริจาคโลหิต จำนวน 3 ครั้ง มีผู้บริจาคโลหิตจำนวน 294 ราย

1.9.6 คณะกรรมการฝ่ายสวัสดิการและสังคม

ก. สำรวจราษฎรยากจนในหมู่บ้าน มี 18 ครอบครัว

ข. ส่งเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ

1. ช่วยเหลือราษฎรผู้ประสบอัคคีภัย 1 ราย เงิน 3,000 บาท
2. ช่วยเหลือครอบครัวผู้เสียชีวิตเนื่องจากฟ้าผ่า 1 ราย เงิน 1,000 บาท
3. ช่วยเหลือทหารในการสู้รบที่ยุทธภูมิมันร่วนเกล้า 5,500 บาท พร้อม

สิ่งของ

4. ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมภาคใต้ ข้าวสาร 9 กระสอบ เงิน 3,200 บาท

พร้อมสิ่งของจำนวนหนึ่ง

ค. ช่วยเหลือผู้ยากจนในหมู่บ้าน

ง. ซื้อรถเข็นให้คนพิการ 1 ราย และมอบของขวัญให้คนชรา คนพิการ 4 ราย

จ. จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเฉพาะคนในตระกูล เช่น ฤทธิไเบติกุล ฯลฯ

ฉ. จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัยประจำหมู่บ้าน

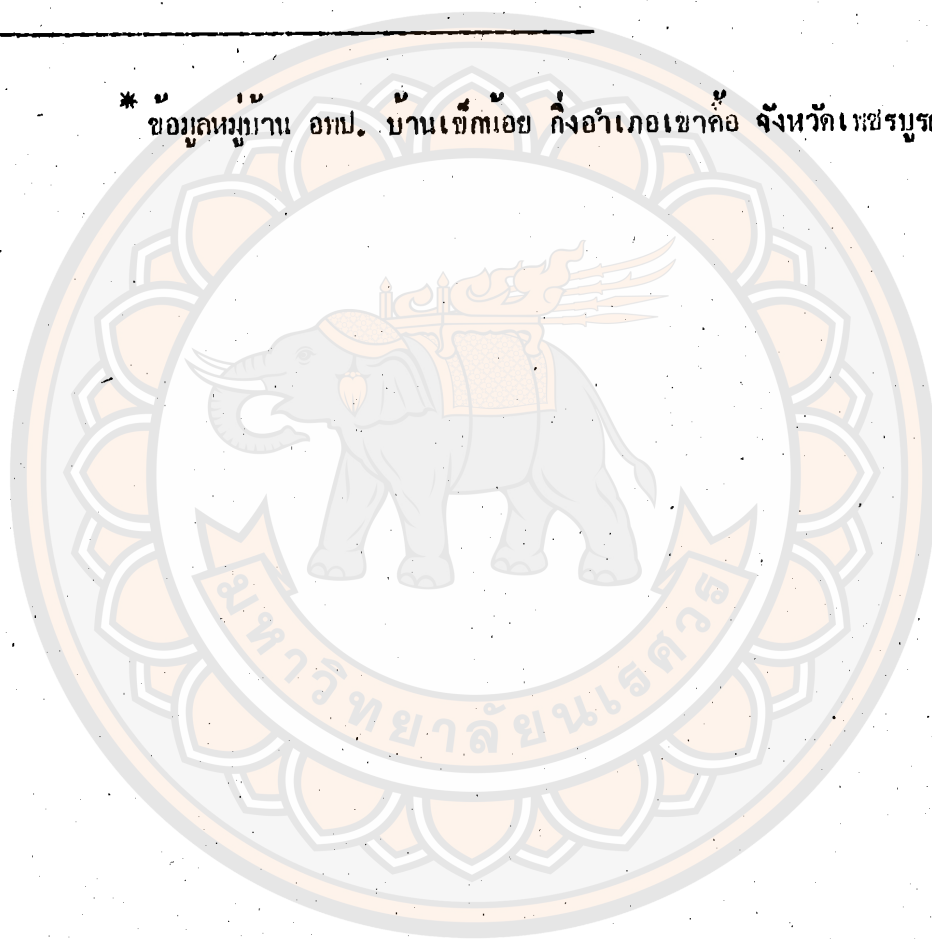
ข. คณะกรรมการฝ่ายการคลัง

1. จักรหระคมทุบจากหลายฝ่ายในการตั้งนาญบ้าน โดยไม่ใช้งบประมาณ

จากทางราชการ

2. ช่วยเหลือในการเร่งรัดการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่
3. ตรวจสอบและควบคุมการใช้จ่ายเงินงบประมาณต่าง ๆ *

* ข้อมูลหมู่บ้าน อป. บ้านเข็กน้อย ตำบลท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พ.ศ. 2532

ประวัติความเป็นมาของชาวเขมั่ง (เขมัว) บ้านเข็กน้อย

2.1 สภาพโดยทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขา

เมื่อพิจารณาจากระยะเวลาการอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยแล้ว อาจแบ่งชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทยเป็น 2 พวกด้วยกัน คือชนชาติที่เข้ามาอาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนชนชาติไทยซึ่งได้แก่พวกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และชนชาติซึ่งอพยพมาจาก พม่า จีน และลาว เข้ามาอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยในช่วงระยะเวลาหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ซึ่งได้แก่ชาวเขาในตระกูลทิเบต - พม่า และจีนเดิม

ก่อนที่ชนชาติไทยน้อย ไทยใหญ่ และลาว จะอพยพลงมาอาศัยอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เจ้าของดินเดิมของภูมิภาคนี้ได้แก่ชนชาติในตระกูลมอญ - เขมร หลังจากนั้นพวกเจ้าของดินเดิมได้ถูกกลืนชาติไปบ้าง บางพวกได้อพยพไปทางตะวันออกเฉียงใต้ และบางพวกได้อพยพหลบหนีเข้าไปอาศัยอยู่ตามป่าเขา ชนพวกหลังนี้เองได้แก่ ชาวเขาในตระกูลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาวเขาในภาคเหนือ ซึ่งสืบเชื้อสายจากตระกูลนี้ได้แก่พวกกะว้า ชมุ ถิ่น มีตองเหลือง และช่าฮ่อ กล่าวอีกนัยหนึ่งชาวเขาในตระกูลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนชนชาติไทย เมื่อประมาณ 2,000 ปีล่วงมาแล้ว²

ชาวเขาพวกที่สองซึ่งอพยพมาจากพม่า จีน และลาว เข้ามาอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยหลังพวกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้แก่ ชาวเขาในตระกูลทิเบต - พม่า และจีนเดิม พวกเราได้รับอิทธิพลของชาวทิเบต ส่วนพวกที่สองมีคุณลักษณะโดยทั่วไปคล้ายคลึงกับชนชาติจีนน้อยมาก เป็นที่ยอมรับ

¹ร.ต.อ. มณีส ทิณทัตบำรุง , การส่งเคราะห์ชาวเขาในภาคเหนือของตำรวจภูธรชายแดน (กรุงเทพ วิทยาลัยธนบุรีวิทยาโท เสนอต่อคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2508), หน้า 29

²ขจิตกัย บุรุษพัฒน์ ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (นครหลวง แพร่พิทยา 2515)

ว่าถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของชาวเขาในตระกูลธิเบต - พม่า นั้นได้แก่ ดินแดนในตอนเหนือของพม่า สำหรับชาวเขาในตระกูลจีนเดิมก็เคยตั้งรกรากทำมาหากินอยู่ในมณฑลไกวเจา ยูนนาน ชุนหนำ และกวางสีในประเทศจีน ชาวเขาเหล่านี้ได้อพยพลงใต้ผ่านตังเกี๋ย ลาวและพม่า เข้ามาอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยเมื่อประมาณ 100 ปีมาแล้ว

กล่าวโดยสรุป ชาวเขาในประเทศไทยแบ่งเป็น 2 พวก คือ พวกที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณนี้มาก่อนเช่นชาติโซ กับพวกที่อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา การแบ่งชาวเขาเป็น 2 พวกเช่นนี้ เป็นการพิจารณาในแง่ระยะเวลาการอพยพเข้าสู่ประเทศไทย

2.2 ลักษณะเผ่าพันธุ์ของชาวเขา

กอร์ดอน ยัง (Gordon Young) ซึ่งได้ใช้เวลาหลายปีในการเข้าไปศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในภาคเหนือของประเทศไทย ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าหากใช้ทิศทางการอพยพเป็นหลักในการแยกประเภทชาวเขาในภาคเหนือแล้ว อาจแบ่งชาวเขาในภาคเหนือของไทยโดยสังเขปออกเป็น 2 สาขา และใน 2 สาขาใหญ่นี้ประกอบด้วยชาวเขาเผ่าต่าง ๆ จำนวน 20 เผ่าด้วยกันดังต่อไปนี้³

2.2.1 ชนชาติที่อพยพจากทางทิศใต้ไปสู่ภูมิภาคทางทิศเหนือ ชนพวกนี้เรียกว่าพวกเอเชียตะวันออกเฉียง หรือเรียกเป็นคำเฉพาะในวิชาชาติพันธุ์วิทยาว่า " "
ตัวอย่าง ของชนชาตินี้ได้แก่ พวกที่มีเชื้อสายเดียวกับกับเผ่าว่า (Wa) ซึ่งตั้งค้ำอยู่ในภาคเหนือขณะนี้ สาขาของพวกว่าซึ่งอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยได้แก่ ละว้า ขมุ ข่าอ๋อ กั้น และผิง-ตองเหลียง

³ ทรัพย์ ภูผยสิงห์ "การเกษตรของชาวเขา" ตำรวจชายแดน, ฉบับที่ 5 กันยายน 2509
หน้า 2

⁴ ร.ต.อ. มนัส ชันธัตตบำรุง , ล.ค. หน้า 26 - 27

2.2.2 ประชาชาติที่อพยพจากทิศเหนือไปสู่ภูมิภาคทางใต้ ประชาชาติเหล่านี้ได้แก่ พวกจีน - ทิเบต (Sino-Tibetan) ได้อพยพลงใต้ตามเส้นทางขนานกับการอพยพจากเหนือลงมาทางใต้ของชนชาติไทย แต่มาในระดับสูงกว่า ในขณะที่ชนชาติไทยอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในที่ราบลุ่ม ชนพวกนี้ได้อพยพตามเส้นทางอันคดเคี้ยว ซึ่งทำให้การเคลื่อนย้ายเนิ่นไปโดยลำช้า และได้เข้ามาอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยประมาณ 100 ปีมานี้เอง พวกจีน - ทิเบตนี้แยกสาขาออกเป็น 2 พวก ดังต่อไปนี้

ก. พวกทิเบต - หม่า (Tibeto Berman) ชนพวกนี้สืบเชื้อสายมาจากพวกโลโลโนสุ (Lolo-Nosu) และมีลักษณะส่อแสดงว่าได้รับอิทธิพลของชนชาติทิเบตอยู่มาก ชาวเขาซึ่งมีเผ่าพันธุ์เดียวกันกับพวกนี้คือ อักกอ ลีซอ มูเซอ และกะเหรี่ยง พวกมูเซอ และกะเหรี่ยงยังได้แบ่งแยกเผ่าพันธุ์ย่อยลงไปอีก สำหรับพวกมูเซอนั้นประกอบด้วย มูเซอคำ มูเซอแดง มูเซอซี มูเซอเชอละ ส่วนพวกกะเหรี่ยงประกอบด้วยกะเหรี่ยงพัว กะเหรี่ยงสกอ กะเหรี่ยงบเว และตองสู่

ข. พวกจีนเดิม (Mair Chenese) ชนชาติในตระกูลจีนเดิมนี้มีความใกล้ชิดกับชนชาติจีนเป็นอย่างมาก ชาวเขาซึ่งมีเผ่าพันธุ์เดียวกันกับชนพวกนี้ได้แก่ แม้ว เย้า และจีนฮ่อ พวกแม้วนี้มี 3 พวกด้วยกันคือ แม้วดำ แม้วขาว และแม้วกวมป่า สำหรับพวกจีนฮ่อมีถิ่นที่อยู่เดิมในมณฑลยูนนาน และมณฑลอื่น ๆ ในประเทศจีนเพิ่งเข้ามาตั้งหลักแหล่งบนภูเขาในจังหวัดเชียงใหม่ และเชียงใหม่เมื่อนานนี้ของ พวกนี้ไม่ควรถือว่าเป็นชาวเขาในความหมายเช่นเดียวกับพวกชาวเขาที่ใกล้เข้ามาแล้วข้างต้น พวกจีนฮ่อมีอาชีพ และการศึกษาทุกระดับและมีส่วนหนึ่งที่เข้ามาอยู่ในภาคเหนือของไทยมาแล้วอย่างใดก็อย่างหนึ่งได้ละทิ้งประเทศของตนมาในระหว่างสงครามกลางเมืองในประเทศจีน กระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยได้เข้ามาสู่ประเทศไทยพร้อมกับทหารจีนคณะชาติ ภายหลังที่เกิดการปะทะกันระหว่างทหารพวกนี้กับทหารพม่า พวกจีนฮ่อเหล่านี้จึงได้หนีการเข้ามายุ่งในประเทศไทยไปร่อนเร่อยู่พลัดถิ่น

2.3 เชื้อชาติ

คำว่าเผ่านี้เป็นคำที่คนไทยใช้เรียกชนชาวเขาพวกนี้ ส่วนมากเผ่าเรียกตัวเองแตกต่างกันไปตามเผ่า กล่าวคือ เผ่าคำ หรือเผ่าน้ำเงิน หรือเรียกตัวเองว่า "ฮมูงจัว" (H'moong njua) เผ่าขาวเรียกตัวเองว่า "ฮมูงคาว" (H'moong deaw) เผ่ากัวมะบาเรียกตัวเองว่า "ฮมูง กัว มะบา" (H'moong Gua M'ba) คำว่า ฮมูง หรือ ฮมิง หรือ ฮะโม่ง นี้เป็นคำที่เผ่าในประเทศไทยเรียกตัวเอง เผ่าจะมีชื่ออื่น ๆ ที่คนที่ได้พบปะติดต่อกับพวกเผ่าตลอดเวลาหลายศตวรรษในประวัติศาสตร์ ตั้งให้อีกจำนวนมากก็ตาม⁵ (ปัจจุบันทางราชการพยายามจะให้เปลี่ยนการเรียกเผ่ามาเป็นไม้งแทน เพราะรู้สึกว่พวกเผ่าชอบในที่จะให้เรียกพวกเขาว่า ไม้ง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเชื้อชาติของเผ่านี้ยังไม่เป็นที่ทราบกันแน่ชัด บางคนได้จัดให้เผ่าอยู่ในพวกทิเบต - พม่า (Tibeto-burman)⁶ บางคนเป็นว่าเผ่าอยู่ในพวกมอญ - เขมร (Mon-Khmer) ส่วน Gordon Young ได้จัดให้พวกเผ่าอยู่ในตระกูลจีนเดิม (Main Chinese) ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของพวกจีน - ทิเบต (Sino-Tibetan)⁷ นอกจากนี้ก็มักเขียนบางคนที่พิจารณาว่าเผ่าเป็นพวกมองโกลแท้ (Pure Mongol) โดยชี้ให้เห็นว่าภาษาเผ่าคล้ายคลึงกับภาษาหลังของจีน คือภาษากวางหัวหรือแมนดาริน (Kwan Hua or Mondarin)⁸

⁵ ศูนย์วิจัยและพัฒนากาการทหารระหว่างไทย - สหรัฐ คู่มือว่าด้วยชาวเขาเผ่าเผ่า
(พระนครศูนย์วิจัยและพัฒนากาการทหาร, 2512 หน้า 7)

⁶ Virginia Thompson, Thailand; The New Siam, (New York; The Macmillan Company, 1941) p.8

⁷ Gordon Young, The Hill Tribes of Northern Thailand, Bangkok; Thai - American Audiovisual Service, 1961) p.VII

⁸ The Publicity Committee, Ninth Pacific Science Congress, Thailand: Past and Present, (Bangkok ; Thai Watana Panich, 2500) p.28

สำหรับความเห็นของที่ประชุมวิทยาการภาคพื้นแปซิฟิกครั้งที่ 9 ไม่ได้มีมติจัดให้แมวอยู่ในพวกใด แต่ได้กำหนดให้แมวอยู่ในพวกที่แยกประเภทไม่ได้ (Unclassified)⁹

แมวที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยแบ่งได้เป็น 3 เผ่า คือ แมวดำ (หรือ แมวน้ำเงิน) แมวขาวและแมวกำมะขาม สำหรับแมวดำแบ่งออกเป็นสาขาย่อย 3 สาขา คือ แมวดอก แมวลาย และแมวคำ การแบ่งแมวออกเป็น 3 เผ่าดังนี้ก็โดยอาศัยความแตกต่างทางภาษา ความแตกต่างของเครื่องแต่งกาย ตลอดจนชื่อที่พวกเขาเรียกตัวเอง

2.4 ถิ่นกำเนิดดั้งเดิม

มีข้อคิดเห็นแตกต่างกันไปในเรื่องถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของชาวแมวม้างก็เชื่อว่าน่าจะเป็นชาติพันธุ์ฮั่นหรืออาจเป็นเผ่าพันธุ์ผสม แต่ความคิดที่เชื่อว่าเป็นไปได้ที่ชาวแมวม้างมีถิ่นฐานดั้งเดิมทางแถบตอนเหนือของเอเชีย และมีส่วนของเชื้อชาติตูราน อันมีลักษณะกึ่งคอเคเซียน กึ่งมองโกล (หรืออาจกล่าวได้ว่ากึ่งฝรั่ง กึ่งเอเชีย) ซึ่งบรรพบุรุษของพวกเขาได้อพยพลงมาทางใต้ จนเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำเหลือง ในเวลาต่อมาและได้ผสมกับเผ่าพันธุ์อื่น ๆ ภายหลังจากของการอพยพลงสู่ใต้ ได้มีผู้จัดแบ่งกลุ่มตามลักษณะภาษาทางชาติพันธุ์กันไปต่าง ๆ ตามที่กล่าวมา

ประวัติศาสตร์เก่าแก่ที่สุดของจีน ที่มีกล่าวถึงชื่อแมว ย้อนหลังไปเกือบถึง 5,000 ปี ระบุว่าได้มีพวกนี้อยู่ในลุ่มแม่น้ำเหลืองแล้ว แต่การสืบสาวตามชื่อแมวเข้าไปในประวัติศาสตร์จีนก็มีความสับสนพอสมควร ซึ่งพอจะแยกกล่าวถึงได้เป็น 3 ช่วงคือ ช่วงแรกประมาณ 2,000 กว่าปีก่อนคริสต์กาลถึงประมาณ 200 ปี ก่อนคริสต์ศักราชมีชื่อแมวในฐานะที่เป็นกลุ่มชนหรือบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งได้เริ่มมีการทำสงครามกับจีนมาตั้งแต่ครั้งนั้นแล้ว ภายหลังจากได้ถูกปราบจนราบคาบและถูกปราบเรื่อยมาถึงสมัยจักรพรรดิจิ๋นซีฮ่องเต้ ช่วงที่สองประมาณ 200 ปีก่อน ค.ศ. ถึง 1,200 ชื่อแมวได้ขาดหายไปในช่วงนี้ นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ในช่วงนี้จะให้ชื่อ หมาน (พวกป่าเถื่อน) หรือ

⁹ กักติ ชุมมิ่ง สถาบันผู้นำและการปกครองตัวเองของชาวเขาเผ่าแม้ว, (วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโท เสนอต่อคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2512

0435

30 SEP 2006

431241

หรือ หนาน-หนาน (พวกปาเถียน) ทางใต้ เมื่อกล่าวถึงชนชาติอื่น ๆ ทั่วไปที่ไม่ใช่เชื้อสายจีน หนาน-หนาน
ในระยะปลาย ๆ ของช่วงนี้จะระบุชื่อเผ่าอยู่บ้างก็เป็นการใช้อย่างคลุมเครือไม่ชัดเจน ช่วงที่สามประมาณ
ค.ศ. 1200 ถึงปัจจุบันชื่อเผ่าในช่วงนี้ถูกใช้หมายถึงกลุ่มชนหรือบรรดากลุ่มชาติพันธุ์สมัยใหม่เริ่มจากใน
ช่วงปี 1190 มีเอกสารระบุถึงชนเผ่าเมืองกึ่งเดิม 5 จำพวกที่รู้จักกันในชื่อชนปาเถียนแห่งน้ำ 5 สาย
อันได้แก่ เผ่า เย้า ลาว จวง (ว่ากันว่าพวกจวงก็คือชาวไทนั่นเอง) และเผ่า-ลาว เป็นไปได้มากกว่า
ชาวเผ่าซึ่งถูกเรียกรวมชื่อที่ครอบคลุมทั้งหมดว่า หนาน ในช่วงที่ 2 อาจจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ครอบงำหรือ
เกินกว่ากลุ่ม ยังคงทำสงครามกับจีนเรื่อย ๆ มา เนื่องจากจีนพยายามหลายครั้งที่จะกำราบลง จนกระทั่ง
ต่อมาถึงยุคราชวงศ์หมิง (หมิง) ในช่วงที่ 3 ซึ่งได้ระดมกองทัพขนาดใหญ่ใหม่เข้าสู่พื้นที่เผ่า อันเป็น
เหตุหนึ่งที่ทำให้ผลักดันให้พวกนี้จำต้องอพยพลงใต้และตะวันตกเฉียงใต้ นับแต่นั้นมากลุ่มย่อยของเผ่าบางกลุ่ม
จึงเป็นที่รู้จักกัน

สงครามระหว่างเผ่ากับชาวจีนเกิดขึ้นเรื่อยมา จนถึงยุคราชวงศ์หมิงทำให้ด้านหนึ่งมีการ
ผสมกลมกลืนกันมากขึ้น และอีกด้านหนึ่งทำให้มีการหนีและอพยพเข้าสู่ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม
ลาว ไทย รวมทั้งเข้าสู่พื้นที่ชุมชนเขาสลักชั้นซ้อนของรัฐบาลด้วย

2.5 ปัญหาเรื่องชื่อและการแบ่งกลุ่ม

คำว่า "เผ่า" ที่กล่าวกันว่าชาวจีนเป็นผู้เรียกนั้นจะออกเสียงเป็น เหมียว มากกว่า
เฉพาะคำถามที่ว่าเพราะเหตุใดชาวจีนจึงเรียกชนพวกนี้ว่า เหมียว ผู้ให้คำตอบดูจะมีมากกว่าซ้ำยังคำตอบ
ไม่ค่อยตรงกันด้วย

มีผู้อธิบายคำว่าเหมียวนี้ว่าเกิดจากการผสมกันของ 2 คำคือ คก ว่า ต้นพืชและทุ่งนา
อีกท่านหนึ่งพยายามคำว่า เมล็ดพืชที่งอกในนา หรือต้นอ่อนที่เพิ่งเริ่มงอกของเมล็ดพืช หรือลูกหลานจำนวน
มาก ฯลฯ จากนั้นก็มีการตีความหมายกันไปตามอัธยาศัย บ้างก็ว่าหมายถึง คนปาเถียน บ้างก็ว่าหมายถึง
ชนทุกเผ่า (คือมาอยู่ก่อนพวกจีน) มีท่านหนึ่งให้ความเห็นผิดแปลกออกไปว่า โดยแท้จริงแล้วชื่อนี้คือ

เหมียวที (หรือเหมียวทีอ*) ผู้เชี่ยวชาญภาษาจีนท่านแปลว่า บุตรแห่งดินแต่ถูกทำให้ไหว้เขาไป โดยการวิเคราะห์อักษรวิธีสมัยใหม่ ของการเขียนภาษาจีนยังมีความเห็นหนึ่ง ซึ่งห่างไกลออกไปมากกล่าวว่า เหตุที่เรียกเช่นเหล่านี้ว่าเหมียวทีนั้นเป็นการเปรียบเทียบกับเสียงของแมว เพราะภาษาพูดของพวกเขา ฟังเหมือนเสียงร้องของแมว เหตุผลนี้มีผู้ยอมรับน้อย แต่ก็มีผู้พยายามหาเหตุผลอื่นมาแทนอีก โดยอ้างความเชื่อที่ว่า ครั้งหนึ่งพวกนี้เคยมีหาง ดังนั้นหาเหตุผลที่ชาวจีนเรียกพวกนี้ว่าเหมียว จึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งให้ผู้ที่ไถ่ถอดเถียงกัน ในระยะหลังนี้ได้มีการกระจายคำพวกนี้ออกไปในหมู่ชาวเผ่าในประเทศไทยว่า การเรียกแมวเป็นการดูถูกดูหมิ่น มีความหมายว่า คนป่าเถื่อนจึงไม่อยากจะถูกเรียกว่าแมวการแพร่กระจายความเห็นนี้ถูกนำเข้ามาจากประเทศลาวในช่วงระยะไม่ถึง 10 ปีมานี้เอง

ครั้งเมื่อหามาพิจารณาถึงการจัดแบ่งกลุ่มย่อยจากหลักฐานเอกสารพบว่า นับแต่สมัยราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 1279 - 1368) มาแล้ว ชาวเผ่าถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยดังนี้ แมวดอก(ฮวาแมว) แมวขาว (ไป่แมว) และแมวน้ำเงิน (ชิงแมว) ตามมาถึงราชวงศ์ชิงตอนต้น (ประมาณช่วง ค.ศ. 1674) มีเอกสารชื่อ "บันทึกดำและสายน้ำ" ระบุว่าแมวขาว (ไป่แมว) แมวดอก (ฮวาแมว) แมวน้ำเงิน (ชิงแมว) แมวดำ (ไฮแมว) และแมวแดง (หุงแมว) ทั้งหมดนี้จำแนกออกตามลักษณะของเครื่องแต่งกาย การเรียกชื่อกลุ่มย่อยของชาวเผ่าด้วยภาษาจีนกลับกลายเป็นเรื่องยุ่งยากไป เมื่อมีผู้นับชื่อแปลภาษาจีนที่ใช้เรียกชาวเผ่าในมณฑลไกวเจาได้ถึง 53 ชื่อ อีกท่านหนึ่งระบุว่าในมณฑลไกวเจาเช่นกัน มีชื่อชาวจีนที่ใช้เรียกแมวในแต่ละท้องถิ่นรวมแล้วประมาณ 80 - 90 ชื่อ แต่มีท่านหนึ่งที่กล่าวไว้น่าสนใจว่าชื่อกลุ่มที่เรียกเป็นภาษาเผ่ามีเพียง 10 ชื่อเท่านั้น

* ความเห็นที่น่าสนใจในภาษาเผ่าเมื่อต้นไม้ออก "ผล" (ผล) ก็ใช้คำว่า ซี (Tx1) ในสำเนียงเผ่าขาวและชื่อ (Txw) ในสำเนียงเผ่าน้ำเงินด้วย

2.6 การเรียกชื่อและการแบ่งกลุ่มตนเอง

หากยึดหลักฐานข้อมูลจากชาวเขาเผ่าเผ่าในไทย เป็นที่ตั้งเฉพาะในประเทศไทย พวกเขามีเพียง 2 กลุ่มย่อยเท่านั้นคือ

2.6.1 ม้ง (น) จั่ว (Moob ntsuab) เป็นชื่อที่เรียกตนเองไปรคสังเกตุ ว่ากลุ่มนี้ออกเสียง ม้งโดยไม่มีเสียง ช นำ อาจแปลได้ว่า ม้งเขียวหรือม้งน้ำเงิน พวกนี้จะถูกเรียก ในภาษาไทยเป็นหลายชื่อคือ เผ่าดำ เผ่าดอก เผ่าลาย และเผ่าน้ำเงิน กลุ่มนี้อีกชื่อหนึ่งคือ ช่มงเหล่งชี่ อาจแปลได้ว่า ช่มงลาย กล่าวกันว่าชื่อนี้เป็นการเรียกในทำนองล้อเลียน โดยอีก กลุ่มหนึ่งประชากรของกลุ่มนี้มีจำนวนมากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง

2.6.2 ช่มงเตอ (Hmoob dawb) เป็นชื่อเรียกตนเอง โดยมีเสียง ช นำ แปลว่า ช่มงขาว ชื่อในภาษาไทยก็เรียกว่าเผ่าขาว เคยมีเอกสารใช้เรียกเผ่าเผือก แต่ชื่อนี้ไม่เป็น ที่นิยมเรียกจึงเลือนหายไป ชื่อกลุ่มนี้หากออกเสียง ม้ง (น) จั่ว จะได้ว่า ม้งเกลือ ประชากร เผ่าขาวในประเทศไทยมีน้อยกว่าเผ่าน้ำเงิน

สำหรับความคิดเห็นที่ว่าเคยมีเผ่ากั่ว (ม) บ้า ในประเทศไทย และถูกกลืนไปโดย เผ่าน้ำเงินกลุ่มนี้เรียกชื่อในภาษาเข่าว่า ช่มงกั่ว (ม) บ้า แปลว่า ช่มงแขนปล้อง

ซึ่งแต่ที่จริงเป็นกลุ่มย่อยของเผ่าขาวอีกทีหนึ่ง หากเรียกในสำเนียงเผ่าน้ำเงินจะเป็นม้งกั่ว (ม) บั้ง ชาวเผ่าไทจังหวัดน่าน จะเรียกกลุ่มนี้ในภาษาไทยว่าเผ่าลาย ในขณะที่ทางจังหวัดเชียงใหม่ คำว่า เผ่าลาย ใช้เรียกกลุ่ม ม้ง (น) จั่ว โดยช่มงเตอ

เคยมีผู้พยายามแปลความหมายของคำว่า ช่มง หรือ ม้ง นี้โดยระบุว่าหมายถึง " ผู้รักอิสระ" เหมือนความหมายของคำว่า ไทย แต่หาเสียค่ายที่คำแปลความหมายนี้จะกล่าวขึ้นมาลอย ๆ โดยไม่มีหลักฐานสนับสนุนใด ๆ หากจะถามชาวเผ่าในในประเทศไทยถึงความหมายของคำว่า ช่มง-ม้ง นี้พวกเขาไม่สามารถให้คำตอบได้ คำนี้จึงถูกบัญญัติขึ้นเรียกกลุ่มเฉพาะตน โดยมีได้ความหมายอื่น

ได้ไปมากกว่านั้น หรืออาจเป็นไปได้เช่นกันว่า คำนี้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อเรียกพวกตนโดยเฉพาะ โดยมี
ความหมายที่เลวอย่างใดอย่างหนึ่งด้วย แต่ความหมายนั้นได้ถูกคลุ้มคลั่งไปเสียแล้ว

สภาพความเป็นอยู่และการแต่งกาย

3.1 ถิ่นที่อยู่และสภาพของหมู่บ้าน

เผ่าในประเทไทยอาศัยอยู่กระจัดกระจายกันอยู่ในบริเวณต่าง ๆ ของภาคเหนือใน
จังหวัดน่าน เชียงราย และเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านเผ่ากระจัดกระจายกันอยู่ลงไปทางใต้จนถึง
เขตละติจูด 16° 30' เหนือ ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์และพิษณุโลก เผ่าม้ง (หรือดำ) จะอยู่รวม
กันหนาแน่นตามบริเวณเขตแดนของจังหวัดน่าน เชียงราย ตอนใต้ของจังหวัดตาก ในจังหวัดแพร่
ทางตอนเหนือของเพชรบูรณ์และพิษณุโลก และมีหมู่บ้านจำนวนหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเลย พวก
เผ่าชาวลัวะส่วนใหญ่มีถิ่นที่อยู่ในจังหวัดน่านและเชียงใหม่ พวกเผ่ากัมมะปา ซึ่งมีจำนวนน้อยมีอยู่เฉพาะทาง
ตอนเหนือของจังหวัดน่าน ในจังหวัดเชียงใหม่มีพวกม้ง (ดำ) ที่อพยพจากพม่าและคงมีถิ่นที่อยู่
ในบริเวณเทือกเขาระหว่างอำเภอฝาง จนถึงบริเวณตอนใต้ของคอยอินทนนท์¹

เผ่าม้งตั้งบ้านเรือนอยู่บนยอดเขาสูงที่สุด ถ้ายอดเขาเป็นที่ราบพอก็จะอยู่บนยอดเขา
ทั้งหมู่บ้าน แต่ถ้ำที่ไม่ราบพอก็มักจะกระจายลงมาตามทางลาดของสันเขา โดยทั่วไปแล้วเผ่าที่อาศัย
อยู่ในประเทศไทยจะตั้งอยู่หมู่บ้านบนเขาที่สูงจากระดับน้ำทะเลระหว่าง 3,000 - 5,300 ฟุต
และมีความสูงเฉลี่ยประมาณ 4,000 ฟุต ตามปกติแล้วพวกนี้จะพยายามตั้งหมู่บ้านอยู่ในที่ที่สูงที่สุดเท่า

¹ Gardon Young, The Hill Tribes of Northern Thailand, (Bangkok:
Thai - American Audiovisual Service, 1961) p. VII

ที่จะทำได้และในขณะที่เกิดต้องเป็นที่ ๆ จะหาน้ำได้ง่าย ฉะนั้นหมู่บ้านของเผ่าจึงมักจะตั้งอยู่
ณ แหล่งต้นน้ำลำธาร หรือหน้าเขาซึ่งอยู่เหนือแหล่งดังกล่าว²

การที่เผ่านิยมตั้งบ้านเรือนอยู่บนยอดเขาสูงที่สุดนั้น อาจสืบเนื่องมาจากความเคยชิน
ในการจัดหมู่บ้านให้ถูกต้องตามหลักยุทธศาสตร์ในสมัยโบราณ กล่าวคือการตั้งบ้านเรือนอยู่บนเขาสูงที่มี
อาหารเพียงพอแก่ ยากที่ข้าศึกจะรุกรานได้ และกรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บนยอดสูงสุดของภูเขา ก็เพื่อจะ
ให้เป็นป้อมปราการ สามารถมองเห็นข้าศึกที่มารุกรานได้โดยง่าย³ อย่างไรก็ตามปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิ-
พลต่อการเลือกทำเลหมู่บ้านของพวกเผ่า โดยทำให้พวกเผ่าต้องตั้งหมู่บ้านอยู่ในระดับสูงก็คือ ผืน ซึ่ง
เป็นพืชเงินของเขา ทั้งนี้เพราะผืนจะสามารถปลูกได้งอกงามในระดับความสูงตั้งแต่ 2,500 ฟุตขึ้นไป
จึงอาจกล่าวได้ว่าพื้นที่มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการกำหนดระดับความสูงในการตั้งหมู่บ้านของเผ่า

ตามรายงานของนักวิจัยท่านหนึ่ง หัวหมากสัตว์ตระกูล (เผ่า) เผ่าจะเป็นผู้เลือกที่ตั้งของ
หมู่บ้านโดยอาศัยเกณฑ์ดังต่อไปนี้⁴

- (1) จะต้องเป็นบริเวณที่ตั้งอยู่บนสันเขาที่ตั้งอยู่ระหว่างภูเขา 3 - 4 ลูก เพื่อที่จะได้
อยู่ไม่ห่างจากต้นน้ำลำธารบนภูเขา
- (2) ภูเขาต่าง ๆ จะต้องกำบังลมพายุได้
- (3) ฝั่ป่าของเผ่า "ตูเซงตูซี" อยู่ตามยอดเขา ฉะนั้นเผ่าหมู่บ้านเผ่าภูเขาล้อมรอบทุกด้าน
จะได้รับความคุ้มครองจากฝั่ป่า

² คณะสำรวจสหประชาชาติ, รายงานการสำรวจความต้องการทางเศรษฐกิจและ
สังคมในอาณาบริเวณที่ปลูกฝั่ป่าของประเทศไทย, (พระนคร โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี,
2511) หน้า 12

³ ภักดี ชุมพูนัง, สถาบันผู้นำและการปกครองตัวเองของชาวเขาเผ่าเผ่า (วิทยา
นิพนธ์ชั้นปริญญาโท เสนอต่อคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2512) หน้า 52

⁴
George A. Binney, Social Structure and Shifling Agriculture:
The White Meo, First Technical Report, Wildlife Management Institute,
Washington D.C. 1966

(4) หมู่บ้านจะต้องอยู่ในบริเวณที่ไม่เคยเป็นที่ตั้งหมู่บ้านมาก่อน เพราะถ้าที่นั้นเหมาะสำหรับการตั้งหมู่บ้าน หมู่บ้านเก่าคงจะไม่ย้ายไป

(5) รอบหมู่บ้านจะต้องมีรั้วรอบเพื่อทุกคนจะได้มีที่ทำกิน

(6) ถ้าหัวหน้าหมู่บ้านแทนที่เหมาะสมจะตั้งเป็นหมู่บ้านใกล้เคียงอื่น ๆ เขาจะต้องค้นหาสาเหตุว่า ทำไมหมู่บ้านมาก่อนจึงไม่เลือกที่แห่งนั้น โดยปกติแล้วเขาจะย้ายหมู่บ้านทุก ๆ 10-15 ปี

จากการศึกษาของเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยชาวเขาได้สรุปสาเหตุของการอพยพหมู่บ้านไว้ดังนี้

(1) พวกเขาวัวที่มีอาชีพการทำไร่เป็นอาชีพหลัก เมื่อพวกเขาวัวปลูกต้นไม้ในไร่เก่าติดต่อกันทำไร่ใหม่ พวกเขาวัวจะหาเช่นนี้เรื่อย ๆ จนกระทั่งไร่ค่อยข้างออกไปจากหมู่บ้านทุกที ในที่สุดเมื่อหางมาก ๆ พวกเขาวัวก็จะย้ายหมู่บ้านไปตามไร่ของตน และเมื่อบริเวณนั้นไม่มีป่าที่จะถางไร่ใหม่ได้อีกต่อไป พวกเขาวัวก็จะเริ่มปรึกษากัน และมีการไปหาทำเลที่ตั้งหมู่บ้านใหม่ เมื่อพบทำเลที่เหมาะสมก็จะพากันอพยพหมู่บ้านไปหมด

(2) เนื่องจากพวกเขาวัวปลูกบ้านคอกับดิน หรือจะเรียกว่าพวกเขาวัวอยู่กับดินก็ว่าได้ ไม่ค่อยมีการรักษาความสะอาดทั้งในและนอกบ้าน เมื่อหมู่บ้านตั้งนาน ๆ เข้า ชยะและมูลสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ จะทับถมกันมากขึ้น ทำให้เกิดเชื้อโรคแก่สัตว์เลี้ยงทำให้เกิดโรคระบาดตายกันมาก นอกจากนี้พวกเขาวัวเองก็เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วย เมื่อสัตว์เลี้ยงซึ่งมีความจำเป็นต่อชีวิต ความเชื่อถือของเขาวัวต้องตายลงไปเป็นจำนวนมาก ก็จะทำให้พวกเขาวัวย้ายหมู่บ้านได้เหมือนกัน การย้ายหมู่บ้านประเภทนี้มักจะย้ายไม่ไกลจากที่เดิมสัก

(3) เป็นการย้ายหมู่บ้านไปตามตะเภา พวกเขาวัวที่ขอลงจะถูกพวกญาติพี่น้อง ในหมู่บ้านอื่นชักชวนให้ไปอยู่ด้วยกัน และเมื่อพวกเขาวัวขอลงออกไปจากหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก พวกที่มีฐานะดีก็จะต้องย้ายตาม ทั้งนี้เพราะพวกเขาวัวไม่กล้าอยู่หากมีจำนวนหลังคาเรือนน้อย เนื่องจากเกรงกลัวโจร

....

5. ศุภชัย จันดาศรี รายงานเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าเขาวัวบ้านแม่โถ ฉบับที่ 1, (เอกสาร

โรเนียว ต.ค. 2509) หน้า 5

2. ลักษณะการปลูกข้าวของชาวน้ำ

ผู้ขายและคนแตกต่างกันเผ่าจะมารั้งแก่ ทั้งในเวลาว่างงานประเภทต่าง ๆ เมื่อมีคตม้อยก็ไม่สนุก และหมู่บ้านก็
เจ็บกันไป การย้ายหมู่บ้านประเภทนี้จะไม่ย้ายหมดทีเดียวแต่จะค่อย ๆ หายไป

อย่างไรก็ดี แนวก็เช่นเดียวกับชาวเขาเผ่าต่าง ๆ คือสิ่งที่จะย้ายไปไกลจากที่เดิม
โดยหวังว่าที่ดินที่ทิ้งไว้ให้ว่างเปล่าจะถูกชาวเขาเผ่าอื่นเข้ามายึดครอง โอกาสที่จะกลับมาทำการเพาะ
ปลูกในที่เดิมก็มีน้อยลง ความกลัวดังกล่าวได้มากขึ้นด้วย ได้มีแนวโน้มนำหมู่บ้านแนวที่จะอยู่เป็นที่โดย
เปลี่ยนแผนการเพาะปลูกจากการเคลื่อนย้ายจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งมาเป็นการเพาะปลูกผลไม้ และปลูก
ข้าวแบบทมิฬ⁶

ขนาดของหมู่บ้านแนวโดยทั่วไปแล้วมีประมาณ 35 หลังคาเรือน⁷ บ้านในหมู่บ้าน
แนวตั้งรวมกันอยู่ค่อนข้างจะไม่มีระเบียบแบบแผนอะไร ตามปกติแล้วบ้านของหัวหน้าหมู่บ้านจะอยู่ตรง
กลางหมู่บ้านไม่มีรั้วกันล้อมรอบ ตัวบ้านเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขึ้นด้วยปลูกติดกับพื้นดินรอบ ๆ บ้านจะมีคู
ระบายน้ำต้น ๆ หลังคาบ้านมุงด้วยหญ้า ฝานานดาเป็นบ้านที่มีฐานะดีก็เป็นฝากระดาน แต่โดยทั่วไปมัก
เป็นฝาไม้ไผ่ ขนาดของครอบครัวมีส่วนในการกำหนดการกันห้องภายในบ้าน ในครอบครัวขนาดเล็กพอ-
เหมาะจะมีห้องที่กินฝาของตัวเอง ลูกชายจะมีห้องนอนของตัวเองต่างหากจากลูกสาว ในหมู่บ้านของครอบครัว
ขนาดใหญ่ลูกชายที่แต่งงานและครอบครัวจะมีห้องนอนของตนเองแยกต่างหากอีกห้องหนึ่ง

⁶ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทหารระหว่างไทย-สหรัฐ , คู่มือว่าด้วยชาวเขาเผ่าแนว ,
(พระนคร : ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทหาร, 2512) หน้า 21

⁷ Gordon Young ถ.ค. หน้า 49

⁸ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทหาร ถ.ค. หน้า 56

3.2 ระบบปกครองหมู่บ้าน

บุคคลที่มีความสำคัญสูงสุดในหมู่บ้านคือ หัวหน้าหมู่บ้าน เนื่องจากวงศ์ตระกูลที่นับถือที่เืองทางฝ่ายชาย เป็นกลุ่มความร่วมมือที่ใหญ่ที่สุดในหมู่บ้าน ในหมู่บ้านประกอบด้วย สมาชิกของวงศ์ตระกูลเดียวกัน ผู้อาวุโสของวงศ์ตระกูลมักจะได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าหมู่บ้านและเมื่อหัวหน้าหมู่บ้านสิ้นชีวิตลง ลูกชายผู้อาวุโสสูงสุดของเขามักจะเป็นผู้สืบทอดตำแหน่งหัวหน้าแทน⁹ ถ้าหัวหน้าคนใดที่ทางราชการพิจารณาเห็นว่ามีความประพฤติที่จะแต่งตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายได้ ก็จะมีสารตราตั้งให้มีฐานะเป็นผู้ใหญ่บ้านขึ้นมามีอำนาจกับหัวหน้าหมู่บ้าน แม้ว่ากฎหมายจะเปิดช่องให้มีการแต่งตั้งขึ้นได้อย่างเต็มที่ก็ตาม ทั้งนี้เพราะถ้าหากกระทำเช่นนั้นแล้วก็จะก่อให้เกิดความยุ่งยากในการปกครองหมู่บ้าน¹⁰

การเป็นหัวหน้าหมู่บ้านของเผ่าไม่มีกำหนดวาระไว้ เมื่อได้รับเลือกตั้งแล้ว ก็จะดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านตลอดไปจนกระทั่งสิ้นสภาพหัวหน้าหมู่บ้าน จะสิ้นสภาพลงเมื่อตายหรือลาออกหรือที่ประชุมหมู่บ้านเห็นว่าหัวหน้าหมู่บ้านดำรงตนไม่เหมาะสมที่จะเป็นหัวหน้าหมู่บ้านต่อไป จึงมีมติให้ลาออกและการสุดท้ายหัวหน้าหมู่บ้านจะสิ้นสภาพโดยคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งสั่งให้ออกจากตำแหน่ง การสิ้นสภาพประการสุดท้ายนี้เป็นเฉพาะในกรณีที่หัวหน้าหมู่บ้าน นั้นได้รับสารตราตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้เป็นผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น ไม่รวมถึงหัวหน้าหมู่บ้านที่ไม่มีฐานะเป็นผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่

⁹ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทางทหาร ถ.ก. หน้า 54

¹⁰ ภักดี ชุมภูมิ่ง ถ.ก. หน้า 83

หัวหน้าหมู่บ้านเขามีหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งหมด เช่นเดียวกับหัวหน้าครอบครัวเมื่อมาอยู่ในประเทศไทยความคำพันธะระหว่างหมู่บ้านกับรัฐบาลกลาง มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ทางอ้อม และหมู่บ้านมีความเป็นอิสระอย่างมาก หัวหน้าหมู่บ้านมีหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างหมู่บ้านดูแลรักษาทางเดินบนเขาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย คอยดูแลอพยพลูกบ้านออกไปให้พ้นหมู่บ้านในยามเกิดการสู้รบหรือสงครามและหน้าที่ทางด้านอื่น ๆ ซึ่งควรเป็นหน้าที่ของรัฐบาลกลางอย่างหรือทั้งหมดหัวหน้าหมู่บ้าน (เปี่ยมบุคคผลที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจที่จะเดินทางไปหาที่ทำการใหม่¹¹ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของหัวหน้าหมู่บ้าน แม้จะมีอิสระอย่างแต่ก็ต้องเป็นไปตามมติของที่ประชุมหมู่บ้าน

ที่มาของอำนาจในการปกครองส่วนใหญ่จะมาจากจารีตประเพณี พวกเขามองว่าจารีตประเพณีนั้น มีค่าเป็นมรดกที่ชนจารีตประเพณีมีอยู่มากมายและไม่ได้มีบันทึกไว้เป็นหลักฐาน เพราะเขามองไม่มีภาษาหนังสือ จึงเป็นหน้าที่ของผู้เฒ่าผู้แก่คอยช่วยกันจดจำมา จารีตประเพณีของเขาคือเป็นกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติของชาวเผ่าให้อยู่ด้วยกันในชุมชนด้วยความสันติสุข ผู้ที่บัญญัติขึ้นก็คือ ชีตปกครองของเผ่าในสมัยโบราณแต่เพื่อให้เกิดความเกรงขามและสะดวกในการปกครองจึงสมมุติว่าเป็นข้อบัญญัติของผีฟ้าเมืองบน ถ้าใครทำผิดจารีตประเพณีถือว่าทำผิดต่อผีฟ้า ผีฟ้าจะลงโทษอย่างรุนแรง

เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านนั้น ในกรณีที่มีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ชาวเผ่าจะจัดการกันเองโดยหัวหน้าหมู่บ้านจะเรียกชายฉกรรจ์ให้ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ในกรณีเช่นนี้ ชาวเผ่าทุกคนต้องปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้าโดยปกติ เผ่าไม่นิยมไปแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออำเภอเว้นแต่ในกรณีการฆาตกรรมเกิดขึ้นเท่านั้น ถ้าเป็นการละเมิดทางอาญารูปอื่น ๆ เขาจะมีการกระบวนการเกี่ยวกับความยุติธรรมตามแบบของเขาเอง¹²

¹¹ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทางทหาร ถ.ก. หน้า 56-57

¹² กักติ ชมภูมิ่ง ถ.ก. หน้า 93

3.3 ระบบสังคม

3.3.1 ลักษณะบ้านเรือน การปลูกบ้านตามประเพณีเขาจะปลูกครอบมกั โดยใช้น้ดิน เป็นที่เนินเรือนการเลือกทำเลที่ตั้งของตัวบ้าน เขาจะมีการเล็งหาข่วงหน้าว่าภูมิทำเลตรงนั้นเหมาะที่จะปลูกบ้านลงไปหรือไม่ เพราะถ้าสถานที่ตั้งไม่เหมาะสมอาจทำให้เกิดโรคภัย หรือทำให้เกิดความไม่สงบสุขต่าง ๆ นานา ได้เมื่อเลือกที่ที่ทองการแล้วเขาจะปรับพื้นที่ลาดเทตรงนั้นให้ราบเรียบ แล้วจึงปลูกบ้านตรอมลง โดยหันหน้าของบ้านไปทางลาดเขาส่วนที่ลาดลง นอกจากนี้ยังมีกฎเกณฑ์ ข้างประการที่พึงปฏิบัติและที่พึงหลีกเลี่ยง ในการตั้งบ้านการหันทิศทางของตัวบ้าน การเลือกวัสดุ วัสดุที่ใช้ทำบ้านทั่วไป จะเป็นวัสดุที่หาได้ตามท้องถิ่นนั้น ๆ ส่วนที่เป็นฝาบ้านอาจเป็น ไม้แผ่นที่ใช้ขวานตัดและตากออกเป็นแผ่น ๆ หรือเป็นไม้ไผ่สับฟากคือ การนำไม้ไผ่มาสับแผ่นออกเป็น ผืนไม้ส่วที่เป็นเสาจะเป็นจำพวกไม้เนื้อแข็ง ส่วนไม้ฝาจะเป็นไม้เนื้ออ่อน วัสดุที่ใช้ทำหลังคา มีที่ใช้ หลายแบบได้แก่แผ่นเกล็ดไม้ที่ใช้ขวานตากเป็นแผ่น ๆ กว้างประมาณ 1 คืบ และยาวประมาณ 1 ศอก บางแห่งใช้ใบไม้ชนิดใบใหญ่เช่น ใบเหียง, ใบค้อ นำมากรองเป็นตับ ๆ ใช้มุงหลังคา และบางแห่งก็ หลังคาด้วยหญ้าคา ปัจจุบันมีการนำวัสดุสมัยใหม่เข้ามาใช้ร่วมด้วยหลายชนิดคือ สังกะสี, กระเบื้อง มุงหลังคา, คอนกรีตบล็อก, ปูนซีเมนต์, เสาคอนกรีต, บานพับ หมู่บ้านแนวหลายแห่งหันมาสร้างบ้านทรง สมัยใหม่โดยใช้วัสดุใหม่ล้วนเลยก็มี

เมื่อมองจากภายนอกจะเห็นลักษณะของบ้านแนวชาวที่แตกต่างไปจากแนวน้ำเงินคือ บ้านแนวชาวจะมี 2 ประตู โดยประเพณีคือ ประตูด้านหน้าเรียกว่า ขอต่งต่าซ ประตูนี้ถือว่าเป็น ประตูสำคัญซึ่งการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเรียกขวัญ เชิญวิญญาณ การเข้า การออก จะต้องใช้ประตูนี้ อีกประตูหนึ่งเป็นประตูด้านข้างเรียกว่า ขอต่งสั่ว ประตูนี้ไ้มีความสำคัญทาง พิธีกรรมอีก แต่ทั้ง 2 ประตูก็สามารถใช้เดินเข้า-ออกได้ในชีวิตประจำวัน ถัดจากประตูด้านหน้า ทางด้านซ้ายของภาพจะเป็นห้องนอนของสมาชิกในบ้าน หัวเท้าครัวเรือนกับภรรยาและลูกเล็ก ๆ

มักจะนอนในห้องแรกถัดจากประตู ส่วนลูกชายหรือลูกสาวที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นหรือยังโสดอยู่ จะนอนในห้องถัดไปโดยแยกเพศกันหรือห้องถัดจากหัวเท้าครัวเรือนอาจเป็นห้องนอนของลูกชายที่แต่งงานแล้วหรือกับครอบครัวของตน ในกรณีที่บ้านหลังนี้มีสมาชิกมาก เขาอาจจะเพิ่มห้องนอนทางฝั่งขวาของประตูหน้าด้วยก็ได้โดยทั่วไปจะมีห้องสำหรับเก็บ (ผลิตภัณฑ์ข้าว) และข้าวโพดอยู่ด้านขวาของบ้านตามรูป บริเวณหัวหน้าห้องเก็บเมล็ดจะเป็นครกกระเทืองสำหรับตำข้าว ฝาคานตรงข้ามประตูหน้าจะมีสีกะ เป็นแผ่นกระดานขาสีเหลี่ยมขนาดฝ่ามือปิดอยู่ สีกะเป็นสิ่งที่คอยดูแลให้ทุกชีวิตในครอบครัวนั้นมีความสุข ช่วยให้มีเงินทอง ใกล้เคียงจะมีหิ้งผีหรือท่าแง เขาอยู่ข้างฝาสำหรับบ้านคานบนซ้ายของรูป หรือคานตรงข้ามกับส่วนห้องนอนบริเวณตรงมุมห้อง และถ้ามีหมอผี 2 คน ในบ้านหลังเดียวกันเขาก็จะมีหิ้งผี 2 หิ้ง มักจะทำเป็นหิ้งหรือชั้นสำหรับวางเครื่องครัว ถ้วยชามถัดจากนั้นไปเป็นเตาไฟใหญ่เรียกว่า ขอส้อ ใช้กินก๋อขึ้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูสูงระดับเข่าเตาไฟใหญ่นี้ปกติในชีวิตประจำวันจะใช้หุงต้มอาหารสัตว์ และหุงต้มเต้าแกมงานจะใช้เตาไฟใหญ่หุงหาอาหารเลี้ยงแขก ตรงข้ามเตาไฟใหญ่หรือบริเวณหัวหน้าห้องนอนจะเป็นเตาไฟเล็กเรียกว่า "ขอส้อ" เตาไฟใช้หุงหาอาหารในชีวิตประจำวัน และยังใช้เป็นที่พักผ่อนพูดคุยของคนในบ้านด้วยหน้าที่สำคัญของหิ้งเตาไฟเล็กก็คือ ใช้เป็นที่รับแขกเชิญแขกนั่งสนทนา ในฤดูหนาวเหนือเตาไฟเล็กจะมีชั้นลอยเก็บของแห้งต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ได้ความร้อนอยู่เสมอ ชั้นลอยระหว่างเตาไฟใหญ่กับห้องนอนใช้เป็นที่พักสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ

ลักษณะความแตกต่างที่เห็นจากภายนอกคือ บ้านเขื่อนน้ำเงินโดยประเพณีจะมีประตูด้านหน้าเพียงประตูเดียวเรียกว่า ขอตงตั้งฮั แต่จะพบว่าหลายแห่งทำประตูข้างหรือ ขอตงลั่ว ขึ้นใช้เพื่อสะดวกในการเข้าออกด้วยเช่นกัน และฝาคานประตูด้านจะไม่มีการหักมุมเข้าไปจากแนวชายคาเหมือนกับบ้านของแนวชาวดอย สำหรับลักษณะภายในที่แตกต่างไปจากบ้านแนวชาวดอยคือ มุมด้านขวาของประตูตามรูปโดยปกติจะทำเป็นแคร่ยกพื้นสำหรับเป็นที่นอนของแขกผู้มาขอพักอาศัย และเตาไฟเล็กจะอยู่ตรงประตูหน้าห้องที่เป็นที่พักแขก ส่วนอื่น ๆ จะมีลักษณะและหน้าที่เหมือน ๆ กัน

อย่างไรก็ตามลักษณะภายในบ้านของทั้งสองกลุ่มย่อยตามที่เสนอมานี้ เป็นลักษณะตาม
ประเพณีทั่ว ๆ ไป แต่โดยข้อเท็จจริงจะพบรายละเอียดที่แตกต่างไปจากนี้บ้าง

3.3.2 ลักษณะการแต่งกาย

ก. แม่น้ำเงิน (ชาย) นิยมใช้ผ้าสีคำหรือน้ำเงินเข้ม เสื้อแขนยาวจรดข้อ-
มือ ขลิบขอบข้อมือด้วยผ้าสีฟ้าหรือน้ำเงิน ชายเสื้อสั้นระดับเอวเป็นเสื้อแบบไม่มีคอ ปกสามเหลี่ยม
ขวาจะป้ายเลยมาที่ซี่ชายของตัวเสื้อ ตลอดแนวสายเสื้อจะใช้ค้ายสีและผ้าสีปักกลดลายต่าง ๆ จะ
สะกูดตามาก กางเกงสีเดียวกับเสื้อมีลักษณะขากว้างมากแต่ปลายขาแคบลง ส่วนที่เห็นเห็นชัดคือ เป้า
กางเกงจะหย่อนลงมาจนต่ำกว่าระดับเข่า รอบเอวจะมีผ้าสีแดงเคียนทับกางเกงไว้ ผ้าแดงผืนนี้
จะมีความยาวประมาณ 4 - 5 เมตร ที่ชายทั้งสองข้างปักกลดลายสวยงาม การพันผ้าแดงนี้เขาจะพัน
หลายทบและห้อยชายทั้งสองไว้ด้านหน้าอวลลายปัก หมูม ๆ จะนิยมคาดเข็มขัดเงินทับผ้าแดงนี้อีกหนึ่งที
เพื่อกันมิให้ผ้าแดงคลายออกจาก

ข. แม่น้ำเงิน (หญิง) เสื้อจะเป็นผ้าสีคำหรือน้ำเงินเข้ม แขนยาวขลิบขอบ
แขนด้วยผ้าสีฟ้าหรือน้ำเงิน ชายเสื้อยาวจะถูกปักทับด้วยกระโปรงเวลาสวม ส่วนเสื้อด้านซ้ายและขวา
จะปักกลดลายหรือขลิบด้วยผ้าสี และปักกลดลายตลอดแนวที่ไหลทับชายกระโปรงออกมา คอปกเสื้อเป็น
ทรงกลมเล็กห้อยพับห้อยไปด้านหลัง ด้านหนึ่งของคอปกจะมีการปักกลดลายสวยงามอาจมีมือกันอย่าง
เต็มที ลักษณะคอปกจะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น ทั้งรูปทรงและการปักกลดลายไว้ด้านในหรือด้าน
นอกตัวกระโปรงเย็บจับตลอดตัวโดยเป็นผ้า 3 ชั้น เย็บต่อกับท่อนบนเป็นผ้าขาวล้วน ท่อนล่างเป็นผ้า
สีเขียนลวดลายด้วยวิธีเขียนด้วยสีผง แล้วนำไปข้อมเป็นสีน้ำเงินเกิดเป็นลวดลายตลอดท่อน และท่อน
ล่างเป็นผ้าสีน้ำเงินเข้มหรือดำ มีการใช้ผ้าถุงและปักกลดลายเป็นระยะ ๆ ไปตลอดท่อนเช่นกัน เมื่อ
เย็บต่อเข้าด้วยกัน 3 ท่อน แล้วจึงจับจับเย็บถาวรไว้รอบขอบกระโปรง และเย็บตลอดตัวเก็บไว้
เมื่อจะใช้เลาะค้ายที่เย็บจับจับไว้ ออก จับก็ยังคงอยู่และตัวกระโปรงสามารถแผ่ออกเป็นพื้นได้ เพราะ
ไม่ได้เย็บชาย 2 ด้านติดกันที่ขอบเอวทั้ง 2 ชายจะมีเศษผ้าออกมาเป็นเชือกใช้มัดกระโปรงกับเอวให้แน่น

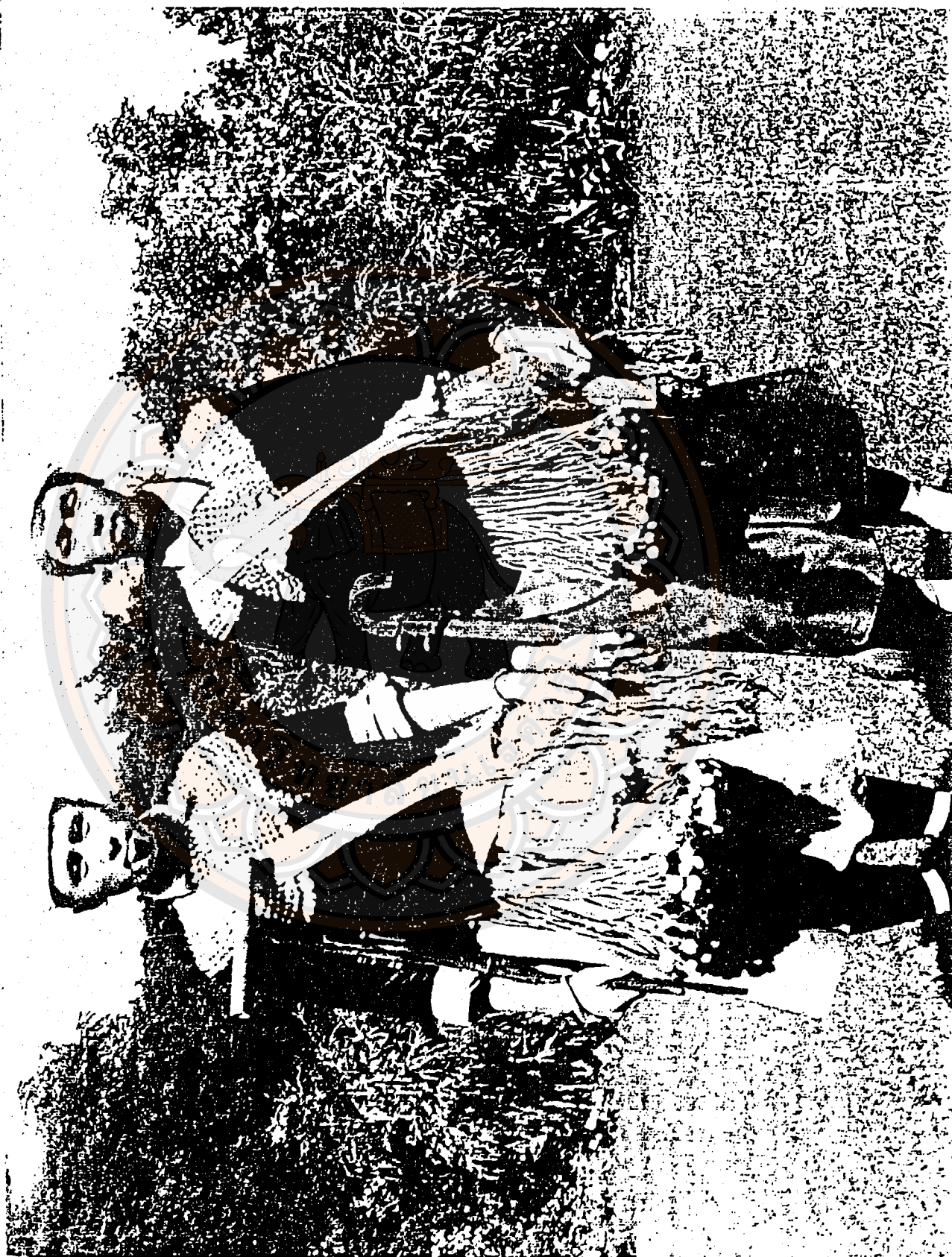
เพื่อสวม รอยผ่าของกระโปรงจะอยู่ด้านหน้า และมีผ้าเส้นสี่เหลี่ยมยาวพินหนึ่งคืบร้อยผ่าด้านหลัง
ของกระโปรงอีกชั้นหนึ่ง ผ้าห้อยหน้าพินนี้หญิงสาวมักจะปักลวดลายสวยงามลงไว้ด้วย ส่วนหญิงที่แต่งงาน
แล้วมักจะใช้ผ้าพื้นเรียบ ๆ พลิกชายด้วยผ้าสีเท่านั้น และจะมีผ้าสีแดงยาวอีกพินหนึ่งปักลวดลายสวยงาม
ที่ชายทั้งสองข้าง และปล่อยเป็นหางยาวสีแดงปลายเส้น ผ้าพินนี้จะใช้เป็นผ้าคาดเอวและปล่อยหาง
สีแดงไว้ด้านหลัง บางครั้งจะมีเข็มขัดเงินคาดทับอีกด้วย สำหรับเนื้อม้วนเงินผู้หญิงจะใส่กระโปรงนี้ใน
ทุกโอกาส แต่ในระยะหลังมาที่ตอนกลางของตัวกระโปรงแทนที่จะเป็นผ้าเขียนลายซึ่งข้อมสี่ กลับ
นิยมซื้อผ้าพิมพ์ลายสำเร็จรูปมาใช้มากกว่า ช่วงขาตอนล่างจะมีผ้าสีน้ำเงินหรือดำพันโดยรอบ หากเป็น
งานสำคัญหญิงสาวจะพันผมเป็นมวยไว้กลางกระหม่อม และมีช่วงผมมวยซึ่งทำจากหางม้าพันเสริมให้
มวยผมใหญ่ขึ้นและใช้ผ้าแถบตา ๆ คำ-ขาว พันมวยผม แล้วปล่อยประกบด้วยลูกบิดสีสวย ๆ ถ้าเป็นงาน
ที่สำคัญ การใช้ผ้าพันมวยผมนี้จะบรรจุแต่งอย่างสวยงามมาก

ค. เนื้อม้วน (ชาย) เลื้อเป็นเส้นน้ำเงินเข้มหรือดำ แขนยาวจรดข้อมือขลิบข้อมือ
ด้วยผ้าสีฟ้าหรือน้ำเงิน ชายเลื้อมักจะสั้นกว่าเนื้อม้วนน้ำเงิน เป็นเลื้อไม่มีคอปกเช่นกัน สวมเสื้อด้านขวาบ้าย
ทับด้านซ้าย ลวดลายที่ปักตามแนวสไบเลื้อมักจะไม่กินเนื้อที่มากเท่าเนื้อม้วนน้ำเงิน กางเกงเป็นสีเดียวกับ
เลื้อ แต่เป็นทรงกางเกงจีนมองเห็นแตกต่างจากเนื้อม้วนน้ำเงินอย่างชัดเจน ที่เอวจะมีผ้าแดงแบบเดียวกับ
เนื้อม้วนน้ำเงินคาดทับกางเกง และอาจมีเข็มขัดเงินคาดทับอีกชั้นหนึ่งซึ่งปัจจุบันนิยมใช้เข็มขัดหนังด้วยเหมือนกัน

ง. เนื้อม้วน (หญิง) เลื้อเป็นเส้นน้ำเงินเข้มหรือดำ ลักษณะคล้าย ๆ กับเลื้อของ
ผู้หญิงเนื้อม้วนน้ำเงิน และใช้ผ้าสีเดียวกันนี้ขลิบตลอดแนว สไบเลื้อทั้ง ชาย-ขวา ส่วนที่พันกระโปรงหรือ
กางเกงออกมา คอปกด้านหลังเป็นทรงกะลาสีปักลวดลายงามอยู่ด้านหนึ่งเหมือนกัน สมัยก่อนหญิง
เนื้อม้วนทุกคนจะสวมกระโปรงสีขาวประจำ ตัวกระโปรงเป็นสีขาวล้วนไม่มีการปักลวดลายใด ๆ และ
เข็บจับตลอดตัวเมื่อสวมจะปล่อยรอยผ่าไว้ด้านหลังเท่านั้น พร้อมกับมีผ้าสี่เหลี่ยมยาวอีกพินหนึ่งปักทับรอย

3. ลักษณะการแต่งกายของภูเงิงเผ่า

4. ลักษณะการแต่งกายของชายเฒ่า

ผ้าผืนนี้จะเย็บปักถักร้อยสวยงามหรืออาจจะเป็นผ้าที่เคลือบด้วยผ้าสี มีผ้าแถบสีแดงคาดเอาไว้
ชั้นหนึ่ง โดยผูกปล่อยชายเป็นหางไว้ด้านหลัง หรืออาจเป็นแถบยาว ปักถักร้อยตลอดอีก 1 ผืน คาด
เอาไว้โดยมัดชายไว้ด้านหลัง แต่กล่าวกันว่ากระโปรงสีขาวเปื้อนได้ง่าย เมื่อต้องใส่ในชีวิตประจำ-
วัน ผู้หญิงเฒ่าชาวจึงหันมานิยมสวมกางเกงทรงจีนสีน้ำเงิน เข็มสีแดงกับเสื้อแขนกระโปรงและมีผ้า
สีเหลืองผืนยาวห้อยลงทั้งด้านหน้าและหลัง ผ้าผืนนี้มักปักถักร้อยสวยงามมีผ้าสีแดงคาดเอาไว้ และแถบ
ผ้าขาวปักถักร้อยอีกชั้นหนึ่ง หญิงเฒ่าชาวนิยมห่มกันมาวยผมห่มค้อยมาด้านหน้าและกันข้างผมห่มด้านหน้า ดู
เหมือนมีหน้าผากเล็ก ส่วนใหญ่นิยมใช้ผ้าสีน้ำเงิน เข็มหรือดำ โปกผมห่มเป็นวงรอบศีรษะ โดยอาจถักร้อย
ปักไว้ด้านหน้า

นอกจากนี้ยังมีส่วนประดับเพิ่มเติม ซึ่งมักจะสวมใส่กันในงานสำคัญ จำพวก เครื่อง
เงิน กำไลคอ กำไลข้อมือ ตุ้มหู แหวน รวมทั้งเหรียญเงินต่าง ๆ รวมทั้งสายสะพายปักถักร้อย
สำหรับสะพายเฉียงไหล่ทั้งสองข้าง ทั้งชาย-หญิง สิ่งเหล่านี้จะเห็นได้ในวันฉลองปีใหม่ เครื่องสวมหัว
ผู้ชายนิยมสวมหมวกคำทรงกลมแบบจีน ปักไหมหรือไหมสีแดงและเหรียญเงินสวยงาม

3.3.3 ลักษณะนิสัย

ในสภาพปัจจุบันชาวเขมามีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น และยังมีมาก
กว่าหลาย ๆ เท่า การจะกำหนดลักษณะนิสัยประจำเผ่าให้มีความครอบคลุมทั่วไปจึงเป็นเรื่องยากมาก
อย่างไรก็ตามผู้ที่เคยศึกษา สังคมวัฒนธรรมของชาวเขมามักจะเห็นพ้องกันในลักษณะนิสัย ซึ่งเห็นได้ชัด
ต่อไปนี้

ก. ความอดุทนขยันขันแข็ง ในชีวิตของครอบครัวปกติแทบจะไม่มีวันว่างจากการทำงาน
สำหรับผู้ชายนอกจากทำไร่แล้ว ยังต้องรับผิดชอบในการซ่อมแซมบ้าน และวัสดุอุปกรณ์

เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ทั้งอุปกรณ์การเกษตรและเครื่องใช้สอยในครัวเรือน การติดต่อธุรกิจเป็นการระของผู้ชาย เมื่อมีเวลาว่างผู้ชายจะออกไล่ตัวเพื่อนำมาเป็นอาหาร ส่วนผู้หญิงนอกเหนือจากงานไร่แล้วยังต้องรับผิดชอบในเรื่องการเรือนด้วย รวมไปถึงทำความสะอาดเสื้อผ้า การเย็บปักถักร้อยประณีตลวดลายต่าง ๆ ลงบนผ้า

ข. ความรักอิสระ ลักษณะที่เด่นชัดของแม่คือ ความรู้สึกเป็นอิสระ หันหน้าจเห็นได้จากประวัติศาสตร์ที่เคยทำสงครามกับจีนอยู่บ่อย ๆ ก็เป็นเพราะพยายามหลีกเลี่ยงภาวะของการถูกกดขี่ครอบงำเรื่อยมา และความรักอิสระนี้เองได้มีส่วนทำให้เกิดการอพยพลี้ภัยของชาวเผ่าฮั่น

ค. ความเปิดเผยและซื่อสัตย์ แม้ว่าการแสดงออกต่อคนแปลกหน้าระยะแรก ๆ จะมีลักษณะของการหยั่งท่าทีอยู่บ้าง แต่เมื่อได้สังเกตจนเป็นที่พอใจแล้วพวกเขาจะมีท่าทีเปิดเผยมากขึ้นให้ความไว้วางใจมากขึ้น และโดยทั่วไปเขาจะมีความซื่อสัตย์โดยเฉพาะในเรื่องการทำธุรกิจการค้า

ง. ทัศนคติปัจเจกบุคคลถึงเผ่าชาวเขาเผ่าเผ่าจะมีความผูกพันกันค่อนข้างแน่นเหนียวในระบบเครือญาติแต่การทำงานร่วมกันในลักษณะเป็นกลุ่มโดยประเพณีหาได้ยาก โดยเฉพาะในเรื่องของการกินร่นเพื่อการยังชีพเป็นเรื่องที่ต่างคนต่างช่วยตนเองเป็นสำคัญ ประเพณีการ "ลงแขก" ในงานเกษตรจึงไม่มีเหมือนบางเผ่า

จ. ความฉลาด หากเปรียบเทียบกับชาวเขาในประเทศไทยเผ่าอื่น ๆ นั้นได้ว่าเผ่ามีความฉลาดจัดอยู่ในลำดับแรก ๆ และเผ่าจะยังไม่เคยมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่างชาวเขาเผ่าอื่น ก็มีความเห็นร่วมกันเป็นส่วนใหญ่จากครูผู้สอนนักเรียนชาวเขา ว่านักเรียนเผ่ารวมทั้งผู้ปกครองมีความตื่นตัวในเรื่องการศึกษามากกว่าหลายเผ่า และมีความสามารถในกาเรียน โดยเฉพาะจะเก่งในวิชาคณิตศาสตร์

ก. ความก้าวร้าวภายใต้สถานการณ์เฉพาะ จากอดีตที่ผ่านมาพบว่าชาวเผ่าพยายามแสดงออกถึงความก่อกวน และคอยหลีกเลี่ยงการปะทะขัดแย้งกัน จนเมื่อมีเหตุการณ์ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้หรือเมื่อใดที่รู้สึกว่าทรัพย์สินของตนถูกระเมิด หรือถูกโกงเอาเปรียบ เขาจะแสดงอาการก้าวร้าวหรือพฤติกรรมโต้ตอบในทางรุนแรงจนถึงที่สุด

ข. การรักษาหน้า ชาวเผ่ามีความละเอียดอ่อนมากในเรื่องของการรักษาหน้า หมู่สาวอาจตัดสินใจก็เพราะในสายตาหาว่าตนเองเสียหน้าอย่างมากจากสาเหตุของการอกหักสูญเสียคนรัก หรือถูกคว่ำอย่างรุนแรงจากพ่อ-แม่หรือพี่เลี้ยง ส่วนคนในวัยผู้ใหญ่เผ่าจะมีคดียุติพิพาทใด ๆ ทางออกของข้อขัดแย้งจะถูกจัดการไปอย่างระมัดระวัง อย่างไม่รู้ตัวชาวเผ่าจะพยายามหลีกเลี่ยงการใช้กำลังเข้าแก้ปัญหา

3.3.4. ค่านิยมที่สำคัญ

ค่านิยมก็เช่นเดียวกับลักษณะนิสัย การจะกำหนดค่านิยมของชาวเผ่าในสถานการณ์เผ่ามีการสืบสกุลทางฝ่ายชาย การตั้งถิ่นฐานจึงมีค่านิยมตั้งถิ่นฐานกับทางฝ่ายชายด้วย บุตรชายจะเป็นผู้สืบทอดหน้าที่เกี่ยวกับพิธีกรรมของครัวเรือนต่อจากบิดาซึ่งพิธีกรรมหลายอย่างผู้หญิงไม่สามารถทำได้ การแต่งงานถูกรับรู้กันในความหมายว่า "การซื้อเมีย" เพราะฝ่ายชายจะต้องเสียค่าสินสอดหรือค่าตัวเจ้าสาวมาเป็นสมาชิกและแรงงานใหม่ของครัวเรือนของฝ่ายชาย ผู้ชายมักจะเป็นเสี่ยงสุดท้ายในการตัดสินใจที่สำคัญ ๆ ของครัวเรือน

ข. ชาวเผ่ามีค่านิยมผู้ขยันทำมาหากิน เหตุผลสำคัญและแรงผลักดันให้ผู้ชายจะพิจารณาเลือกหญิงสาวมาเป็นคู่ครองเรือนคือ ความขยันขันแข็งและความแข็งแรง ส่วนความสวยงามนั้นมีความสำคัญเป็นอันดับรองลงมาในทำนองเดียวกันผู้หญิงจะเลือกชายที่ขยันขันแข็งในการทำมาหากินก่อนเป็นอันดับแรกดังนั้นหากกลุ่มสตรีใดที่คิดขึ้น ย่อมยากที่จะได้หญิงตามอุดมคติมาเป็นภรรยาคนหนุ่มคนสาวที่ชอบนอนกลางวันจะถูกพิจารณาว่าเป็นคนขี้เกียจอย่างมากและจะทำมาหากินไม่เจริญ

ค. ชาวเขมรนิยมการมีบุตรมาก เนื่องจากสังคมเขมรยังมีเทคนิคการเกษตรแบบใช้แรงงานคนเป็นสำคัญ การมีบุตรมากหมายถึงมีแรงงานมาก ทำให้เพราะปลูกได้มากและได้ผลผลิตมากขึ้นที่มีลูกหลานมากสถานการณ์ทางสังคมก็จะถูกยกยับขึ้นโดยปริยาย อย่างไรก็ตามค่านิยมประการนี้เริ่มมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างในชนชั้นที่มีการเน้นงานวางแผนครอบครัวกันอย่างมาก มีชาวบ้านหลายรายเริ่มรับเทคนิควิธีการคุมกำเนิดแบบต่าง ๆ

ง. การรักษาเกียรติภูมิของตน ชาวเขมรจะหาทางหลีกเลี่ยงการถูกหมิ่น โดยเฉพาะในเรื่องของความรู้สึกที่มิได้ถูกละเมิดหรือเหยียด อาจนำไปสู่การหาทางออกด้วยความรุนแรง แม้กระทั่งในการเจรจาข้อพิพาท ผู้ที่จะได้รับการยกย่องรักษาหน้าไว้ มิให้เกิดความรู้สึกอับอายจนหนักกว่าเหตุ

จ. ชาวเขมรเริ่มนิยมสนับสนุนบุตรหลานให้ได้รับการศึกษา ค่านิยมนี้ได้เริ่มพัฒนาตัวเองเมื่อไม่นานมานี้ โดยเฉพาะบุตรหลานที่จบการศึกษาในระดับสูง ๆ ได้เข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐเป็นความภาคภูมิใจและความมีหน้ามีตาของพ่อแม่อย่างแท้จริง

3.3.5 วิถีชีวิต

เป็นที่ทราบแน่ชัดกันว่า สังคมชาวเขมรเป็นสังคมเกษตรกรรมที่อยู่ประจำที่เกษตรกรรมแบบไร่เลื่อนลอยคือ การโค่นถางป่าหรือเผาเพื่อปลูกพืชจนดินหมดความอุดมสมบูรณ์จึงมองหาที่ทำกินใหม่ แต่การปฏิบัติในรูปแบบนี้มีแนวโน้มที่จะเป็นไปยากขึ้น เพราะประชากรเพิ่มขึ้นทำให้ขาดแคลนที่ทำกินใหม่ ๆ หากจะพิจารณาถ่วงถึงวิถีชีวิตตามจารีตประเพณี ต้องพิจารณาจากบรรดากลุ่มที่ยังคงปลูกพืชหลัก 3 ชนิดคือ ข้าว ข้าวโพด ถั่ว ซึ่งจัดว่าเป็นวิถีชีวิตที่ยังคงเป็นไปตามแบบแผนเดิมอยู่มาก สำหรับบางพื้นที่ที่ได้เลิกปลูกถั่วและหันกลับไปปลูกพืชชนิดอื่นแล้ว อาจมีกิจกรรมที่แตกต่างไปจากแบบแผนบ้างไม่มากนัก

การแสวงหาที่ดินจะเริ่มขึ้นกับแต่เดือนธันวาคม และงานเฉลิมฉลองสำคัญของเผ่าคือ งานพิธีฉลองปีใหม่ โดยทั่วไปจะมีขึ้นในเดือนธันวาคมใช้เวลาประมาณไม่เกิน 1 สัปดาห์เป็นส่วนใหญ่ แต่หากชาวบ้านยังไม่เสร็จสิ้นภารกิจในเรื่องเก็บผลผลิตข้าวเขาจะพร้อมกันเลื่อนวันฉลองปีใหม่ออกไป อีกซึ่งจะตกในเดือนมกราคม

มกราคม ชาวเผ่าจะเริ่มกรีดฝืนไต้บ้างแล้ว ชาวบ้านหลายรายจะเริ่มไต่กลางพื้นที่ เพื่อเตรียมทำไร่ การฉลองปีใหม่อาจตกอยู่ในช่วงใดช่วงหนึ่งของเดือนนี้ ชาวเผ่ามีธรรมเนียม การออกเดินทางเยี่ยมญาติพี่น้องต่างหมู่บ้านหรือต่างถิ่น ช่วงเวลานี้ถือว่าเหมาะสม

กุมภาพันธ์ ชาวบ้านจะเริ่มกรีดฝืนกันอย่างเต็มที่แล้วจะเสร็จสิ้นกิจกรรมลงในเดือนนี้หรือ อาจเลื่อนไปเสร็จลงในเดือนมีนาคม ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเตรียมพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกรุ่นใหม่ เสร็จในช่วงเดือนมีนาคมนี้

มีนาคม การเก็บผลผลิตฝืนจะเสร็จกระบวนการลง และชาวบ้านจะคัดเมล็ดฝืนไว้ ทำพันธุ์ในครั้งต่อไปในเดือนนี้ ทุกครัวเรือนจะเสร็จจากการเตรียมพื้นที่ไร่ และรอการเผา ฝนครั้งแรกจะมาในเดือนเมษายน ดังนั้นก่อนที่ฝนจะมาเขาจะเผาพื้นที่ที่ไต่ไต่กลางไว้ หลังจากฝนเริ่มแรกมาถึงชาวบ้านจะเริ่มปลูกข้าวโพด ข้าวและพืชพันธุ์อื่น ๆ เช่น ถั่วเขียว ข้าวฟ่าง พักทอง เป็นต้น

พฤษภาคม เป็นเดือนที่หลายครอบครัวยังคงปลูกข้าวไร่ และลงพืชอื่น ๆ ต่อไปอีก เช่น มัน อ้อย แตง ผักกาด เป็นต้น ครอบครัวใดที่มีนาหรือเขานาทำจะเริ่มตกกล้าในระยะนี้ รวมทั้งการซ่อมเหมืองฝายและคันนาด้วย

มิถุนายน สำหรับผู้ที่ทำนาจะไถและปรับแต่งที่นาของตน ส่วนคนที่ปลูกข้าวไร่ก็จะเริ่มกำจัด วัชพืชและข้าวกำลังเริ่มเป็นต้นอ่อน กิจกรรมก็จะไม่มีไปถึงเดือนกรกฎาคม และในเดือนนี้เองที่นาพร้อม ที่จะให้ลงปลูกข้าวได้แล้วพร้อมกับการกำจัดวัชพืชในไร่ข้าวโพด

การเกี่ยวข้าวในไร่

5. การเกี่ยวข้าวในไร่

การคายหญ้ากำจัดวัชพืชในไร่

6. การคายหญ้ากำจัดวัชพืช

สิงหาคม ชาวบ้านจะเริ่มตระเตรียมที่ดินสำหรับปลูกมัน ข้าวโพดรุ่นแรกในไร่เริ่มเก็บไต่บ้างแล้ว การเก็บข้าวโพดจะต่อเนื่องไปถึงเดือนกันยายน และพร้อมกับเตรียมพื้นที่ไร่ข้าวโพดปรับให้เป็นไร่ผืน เมล็ดพันธุ์แรกจะถูกหว่านลงในไร่ในช่วงเดือนกันยายนแล้ว แต่การหว่านส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม อันเป็นเวลาเดียวกับที่เริ่มเก็บข้าวไร้กันบ้าง พร้อมกับงานกำจัดวัชพืชครั้งแรกในไร่ผืน

การเกี่ยวข้าวกระทำกันอย่างเต็มที่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ทั้งข้าวไร่และข้าวนา และการนวดข้าวเก็บในยุ้งฉางอาจจะเลื่อนไปเสร็จถึงเดือนธันวาคม เดือนพฤศจิกายนนี้ยังคงกำจัดวัชพืชในไร่ผืนกันอยู่จนเข้าสู่เดือนธันวาคมจึงเริ่มกรีดพันธุ์แรกไต่บ้างแล้ว การกรีดพันธุ์จะกระทำต่อเนื่องไปจากมกราคมจนถึงกุมภาพันธ์ของปีถัดไป แต่นั่นเป็นช่วงแรกของปีเกษตรกรรมใหม่แล้ว อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กล่าวมานี้เป็นแบบแผนของวิถีชีวิตทั่วไปของชาวแนวทศฉาริตประเพณี ส่วนในบางพื้นที่อาจจะมีข้อแตกต่างกันในรายละเอียดของกิจกรรมไปบ้างตามสภาพและลักษณะความเปลี่ยนแปลงของภูมิประเทศและพืชรวมทั้งเทคโนโลยีที่ใช้ด้วย

3.3.6 ความสำคัญกับคนทั้งเรา

การจะกล่าวถึงความสัมพันธ์กับคนทั้งเราโดยทั่วไปจำเป็นต้องเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของชาวแนวเสียก่อนว่า ชาวแนวยังจดจำถึงประวัติการต่อสู้ครั้งแล้วครั้งเล่าของพวกตนกับชาวจีนได้อย่างดี และยังถ่ายทอดสู่ลูกหลานเรื่อยมา เพราะเบื้องหลังอันเข้มแข็งนี้เองที่ทำให้ชาวแนวมีจิตใจฮึกเหิม แต่ชาวแนวก็ยังทำหน้าที่เจ้าของบ้านที่ดีและยังมีลักษณะเปิดเผยต่อคนภายนอกอยู่ในขณะที่ให้การต้อนรับแขกแปลกหน้าอย่างดี

ถึงแม้แนวโน้มในปัจจุบันเริ่มมีการแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์มากขึ้น แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าเมื่อเทียบกับเผ่าอื่น ๆ ในประเทศไทย ลักษณะนี้ยังมีจำนวนน้อยอยู่ในสังคมของชาวแนว แต่โดยทั่วไปการติดต่อกับคนทั้งเรา เหตุผลสำคัญประการหนึ่งคือ เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจการค้าทั้งในการซื้อและการขายสินค้า

ในค่านับคนภายนอกส่วนใหญ่จะเป็นเงินซื้อและคนไทยพื้นเมือง

ในระยะหลังชาวเผ่ามีความสัมพันธ์กับคนพื้นราบในหลายลักษณะมากขึ้น นอกจากการติดต่อกันเพื่อการค้าขาย โดยเฉพาะคนพื้นราบที่เป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและเอกชน คนพื้นราบที่เป็นนักท่องเที่ยวนะและเป็นคนพื้นเมืองในท้องถิ่นนั้น คนพื้นราบทั้งหลายนี้ชาวเผ่ารู้สึกว่าคุณมองในเชิงค้อยกว่า

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างเผ่า ดังที่กล่าวแล้วว่าชาวเผ่ามีการแต่งงานข้ามเผ่าอยู่ในอัตราต่ำเมื่อเทียบกับเผ่าอื่น ๆ ความสัมพันธ์กับเผ่าอื่น ๆ ตั้งอยู่บนพื้นฐานสำคัญ 2 ด้านคือ การค้าขายติดต่อกับเผ่าที่อาศัยอยู่ในระแวกใกล้เคียง ซึ่งจะเป็นในรูปของการตั้งร้านค้าขายสินค้ากระจุกกระจิก และมีการซื้อข้ามเผ่าในลักษณะของผู้คนทางมากกว่าการค้าขายติดต่อกันอย่างเ็นลำเป็นต้น อีกด้านหนึ่งจะเป็นการติดตอสัมพันธ์กับคนเผ่าอื่นเพื่อจ้างมาทำไร่ ทำนาเป็นลูกจ้างแรงงานให้ตน ซึ่งมักจะได้แก่เผ่ากระเหรี่ยง ลัวะ ถิ่น ชมู และพวกเขกถูกล้า ในทางกลับกันจะพบว่าชาวเผ่าจำนวนน้อยที่ออกรับจ้างแรงงานเช่นของชาวเขาเผ่าอื่น ๆ แม้แต่ชาวเผ่าที่ยากจนก็มักจะรับจ้างแรงงานอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันมากกว่าลักษณะเด่นของชาวเขาเผ่าเผ่าอีกประการหนึ่งคือ ความคลาดในการเรียนรู้ภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษากระเหรี่ยง ถิ่น จีน ช่อ มลาบุรี (ของผ่ตองเหลือง)

ความเชื่อและประเพณีที่สำคัญ

ส่วนใหญ่ชาวเขาทุกชนเผ่ามี หรืออาจกล่าวได้ว่าศาสนาของชาวเขาเป็นศาสนาแบบ ลัทธิบูชาผี ซึ่งเชื่อกันว่ามีวิญญาณสิ่งสถิตอยู่ในสรรพสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ และยังเชื่อปรากฏการณ์ ธรรมชาติเช่น ฝนตก พายุร้อน พายุหนาว ก็เกิดจากการกระทำของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติทั้งสิ้น วิญญาณ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ นี้ชาวเขาทั่ว ๆ ไปเรียกรวมกันว่า "ผี" ที่พวกเขาเคารพยำเกรงและ หวาดกลัว และจำเป็นจะต้องทำพิธีเซ่นไหว้บางสรวงอยู่เสมอ

4.1 ความเชื่อที่สำคัญ

ทางศาสนาที่ถ่ายทอดกันมาตามประเพณีกละดงยักปฏิบัติกันอยู่คือ ความเชื่อในแบบ การนับถือวิญญาณ และการบูชาบรรพบุรุษในการนับถือผีนั้น อาจจัดได้เป็นหลายระดับดังนี้

4.1.1 ผีระดับเทพหรือเทวดา ที่สำคัญคือ

- ก. โซ้ว (Saub) หรือ เหย่อโซ้ว จัดเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งทั้งปวง และเป็นผู้ดูแลโลกทั้งหมด (น)
- ข. ยัวต๊ะเต้ง (Nyu j vab tuam teem) เป็นผู้ดูแลให้คนมาเกิด ตัดสินชีวิตคนและกำหนดอายุคน เปรียบเหมือนพระยามัจจุราช สี่ทั้งสองไม่มีลักษณะเด่นและชัดเจนมาก
- ค. ผีอื่น ๆ ในระดับนี้มีลักษณะคลุมเครือ และถูกชี้แจงรายละเอียดต่าง กันไปมาก เช่นเหย่งสเล้าส (Yoog laug) มีผู้กล่าวว่า เป็นผู้ดูแลให้มนุษย์ปฏิบัติตามระเบียบที่ กำหนดไว้ , ถือเซ้ง-ถือติ (Thwv xeev thwv tun) เป็นผีเงี้ยวที่เจ้าทาง, เซ้ง เต เซ้ง เซอ (Xeeb teb xeeb chaw) เป็นกษัตริย์ผู้คอยดูแลปกครองมนุษย์, เจ้งซ้อ (Tseeb xwb) เป็นผู้รุกรานระเบียบจารีตประเพณี กฎหมายต่าง ๆ , กะยั้ง (Kabyeeb) ว่ากันว่าเป็นผีฟ้าผู้หนึ่ง ผู้ใหญ่แก่สามีภรรยาที่ต้องการลูก

4.1.2 เน้ง (Neeb) จัดเป็นผีฝ่ายที่คอยต่อสู้กับผีร้าย โดยเฉพาะผีเน้ง นี้ มีบทบาทสำคัญมากในการรักษาคนเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของขวัญวิญญาณผีเน้งนี้พอจะแบ่งได้ 2 พวกใหญ่ ๆ คือ

- ก. เน้งเทอ (Peeb thawj) เป็นผีประเภทที่เข้าทรงร่างมนุษย์
- ข. เน้งกะ (Neeb kawm) เป็นผีที่เรียนท่องจำคาถาเอาอย่างไรก็ตาม ในหมู่บ้านหรือที่พิธีกรรมต่าง ๆ ผีเน้ง

4.1.3 ด้า (Daw) จัดเป็นผีทั่ว ๆ ไปซึ่งอาจจะให้ทั้งคุณและโทษ อาจ จะแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ

- ก. ผีเรือนเรียกว่า ด้าโหวเจ้ (dab houv tsev) หรือ ด้าว่า ด้าเจ้ ซึ่งแปลตามศัพท์ว่าผีเรือนจะประกอบด้วยผีสำคัญต่อไปนี้
 1. ผีประตู เรียกว่า ด้าชอตรง (dab qhov rooj) ส่วนใหญ่จะกล่าวว่า ผีประตูนี้อยู่ที่ชอตรงซ้าย (qhov rooj tag) แต่มีบางคนที่กล่าวว่าอยู่ที่ชอตรงขวา (qhov rooj txuas) ผีประตูนี้อยู่ที่เป็นผู้ปกครองปกป้องรักษาทั้งคนและสัตว์ในครัวเรือนให้สมบูรณ์แข็งแรงและแพร่ลูกหลานผีประตู อีกชนิดหนึ่งเรียกว่า ด้าตรงซ์ (dab roog) หรือ ด้าชอตรงซ้าย เป็นผีประตูห้องนอน ในบ้านแต่ละหลังอาจมี 2-3 ครอบครัว เมื่อมีสมาชิกของครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งเจ็บ และผู้รู้ว่าจะต้องเลี้ยงผี ประตูของครอบครัวนั้น เขาจึงประกอบพิธีขึ้นที่ประตูห้องนอนขึ้นของครอบครัวนั้นเองในบ้าน
 2. ผีเสา เรียกว่า (น) ด้า (ntuj dab) ด้า (น) เย้ด้า สำหรับ เฒ่าเฒ่าเงินปกติจะมีเสากลางรับหลังคา 23 ต้น เสาต้นกลางเป็นที่สิงสถิตย์ของผีเส้านี้ ส่วนบ้าน เฒ่าเฒ่าจะมีเสากลางเพียง 2 ต้น ข้างกล่าวว่าเสาต้นที่อยู่ใกล้เตาไฟเล็กเป็นเสาผี แต่บางคนกล่าวว่า เสาต้นที่อยู่ใกล้ประตูหน้าเป็นเสาผี
 3. ลีเกะ เป็นผีที่กล่าวกันว่าชาวเผ่าไปขอชาวจีนมาเลี้ยง ในสมัยก่อน

7. สีก๊าะ (แผ่นกระดาษสีเหลี่ยมซ้ายมือ) หิ้งผีเน้งและหิ้งผียา

เอาไว้ที่ประตูคานนอกแล้วย้ายมาไว้ที่ประตูคานใน ปัจจุบันย้ายมาอยู่ข้างฝาบ้านตรงข้ามกับประตู หน้าลี้ก็จะมียักษ์กระดากสี่เหลี่ยมสีขาวแผ่นขนาดฝ่ามือหรือใหญ่กว่าเล็กน้อยปิดตรงบริเวณข้างฝา ลี้ก็จะช่วยให้อำนาจมหากินเจริญลูกหลานเพิ่มพูน สัตว์เลี้ยงและพืชผลได้ดี คำขานนี้มีเงินทอง

4. หิ้งผี เรียกว่า ท่าเน้ง เป็นหิ้งผีประจำตัวของหมอผีทรงหิ้งผีเรียกว่า เรียกว่า ท่าหยั่ว เป็นหิ้งผีสำหรับหมอผีเรือน และมีหิ้งผีอีกประเภทหนึ่งคือ หิ้งผียา เรียกว่า คำขั่ว เป็นหิ้งผีสำหรับหมอยาสมุนไพร อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าจะมีหิ้งผีเหล่านี้ครบทุกหลังคาเรือน บางครั้งบางครัวเรือนอาจไม่มีหิ้งผีใด ๆ เลยก็ได้ เนื่องจากไม่มีหมอผีเฉพาะประเภทนั้น ๆ

5. ผีเตาไฟใหญ่ เรียกว่าคำขอจุ เป็นผู้ให้ความอบอุ่นแก่คนในบ้านทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความสุข

6. ผีเตาไฟเล็ก เรียกว่าคำขอจุ เป็นผู้ให้ความอบอุ่นแก่คนในบ้านทำให้ผู้เจ็บไข้หายไข้มาได้

7. บรรพบุรุษ เรียกว่าป๋องเหยอฮี่ลือ พ่อแม่ปู่ย่าหรือบรรพบุรุษในสายผู้ชายที่ล่วงลับไปแล้วจะเป็นส่วนหนึ่งของผีเรือนด้วย บางทีว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของบรรพบุรุษอยู่ที่คานซึ่งพาดระหว่างเสา คานห้องนอนเพื่อผูกมัดประตูหน้าต่างกับเสาผนังคานตรงกันข้ามหรือคานหิ้งผีและ เป็นคานที่ใช้เป็นวางพาดชั้นลอยเหนือหัวด้วย แต่ก็มีผู้กล่าวว่าผีบรรพบุรุษอยู่ที่ส่วนปลายของเสาผี

ข. ผีทั่วไป ผีจำพวกนี้สิ่งลี้ลับอยู่ในที่ทั่วไปเช่น ผีป่า ผีจอมปลวก ผีดำเป็นต้นยังมีผีประเภทเร่ร่อน ซึ่งถูกจัดว่าเป็นพวกออกหากินหัวโหยหะกละกินคนที่ตายลงโดยไม่มีญาติพี่น้องทำพิธีศพให้หรือตายในแบบผีไม่มีญาติขาดการทำพิธี วิญญาณก็จะล่องลอยไปเรื่อย ๆ ไม่สามารถไปเกิดใหม่ได้ ผีบางชนิดมีตัวตนให้คนเห็นได้และหายตัวได้เช่น คำป้อ (น) ส่งฮี่ กล่าวกันว่าตัวเล็กขนาดเด็กอายุ 2-3 ขวบ มีขนรุงรังเต็มตัว หรือตัวหมอสู้ เล่าต่อกันมาว่ามีตัวตนจริง แขนยาวาวแก้งกางเพราะเป็นกระดูกยาวขึ้นเดียวไม่มีข้อต่อข้อพับ ชอบจับคนกินผีทั้งหมดเหล่านี้ อาจนับได้ว่าเป็นผีภัยหรือผีที่ให้โทษมากกว่าให้สุข เมื่อคนไม่ทำผิดหรือแม่ไม่ทำผิดต่อผีเหล่านี้ บางครั้งก็ถูกกลืนแก้งเอาได้โดยเฉพาะผีชื่อ (น) หย่งฮี่ หรือ คำชื่อ (น) หย่งฮี่ ซึ่งส่วนใหญ่กล่าวว่าผีที่มีหน้าที่มาคร่าชีวิต

8. การเล่นโยนลูกช่วงระหว่างหนุ่มสาวในงานฉลองปีใหม่

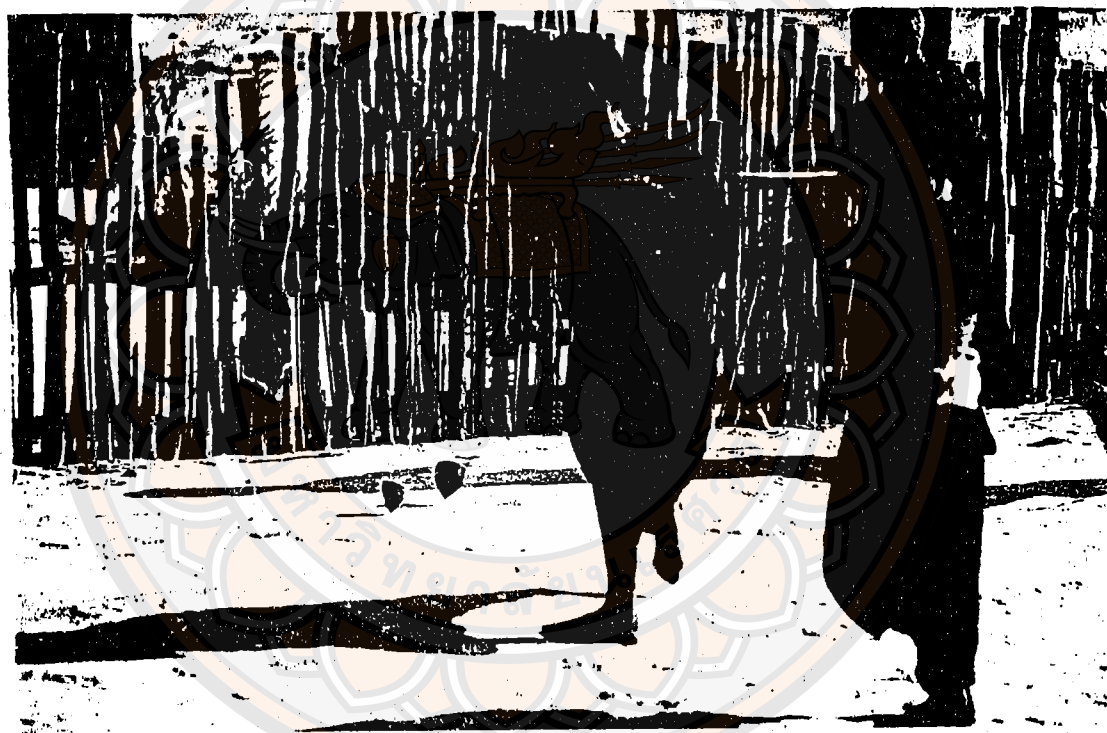
9. การเรียกขวัญเด็กเกิดใหม่

การเล่นลูกข่างในวันฉลองปีใหม่

๓๓

10. การเล่นลูกข่างในวันฉลองปีใหม่

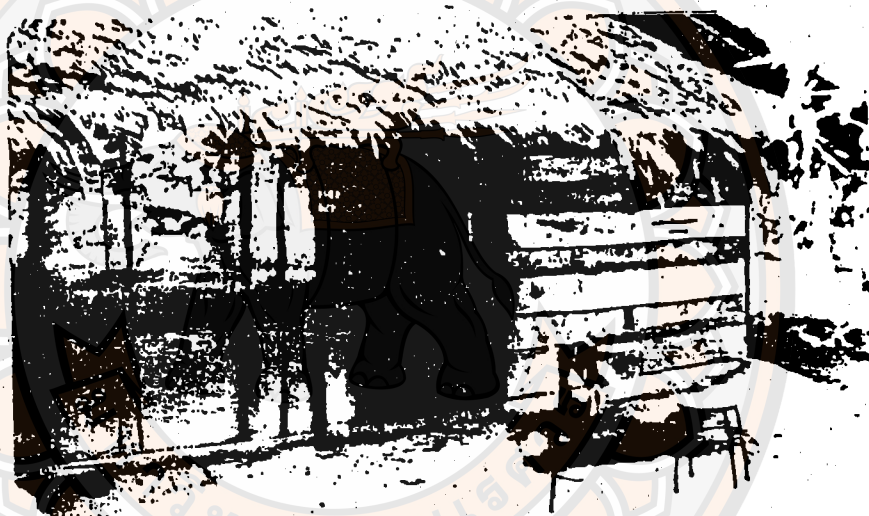

11. การเล่นลูกข่างของเด็ก ๆ

สี่ของต้น ถัดจากที่ส่งท้ายไปอีก 3 วัน คือวันขึ้น 1 ค่ำ-2 ค่ำ และ 3 ค่ำ จัดเป็นวัน
กลองปี่พาทย์เป็นทางการและทุกคนจะต้องหยุดทำงานในระยะ 3 วันแรกของปีใหม่ที่เป็นการ
หญิงชายจะนั่งเล่นด้วยเสื่อผืนผืนใหม่ โดยเฉพาะหมู่สาวจะประกวดประชันกันเต็มที่ในเรื่องของการ
แต่งกาย และประชันประคำด้วยเครื่องเงินแพรวพราว พวกผู้ชายจะจับกลุ่มกันเล่นลูกช่วงในขณะที่ยก
สาว ๆ จะจับคู่เล่นโยนลูกช่วงโดยฝ่ายหญิงจะอยู่แถวหนึ่ง ฝ่ายชายจะอยู่แถวตรงกันข้ามเล่นโยน
รับลูกช่วงกันระหว่างคู่ของตนเอง ลูกช่วงนี้หญิงสาวจะทำขึ้นโดยใช้ผ้ามัดเป็นลูกบอลขนาดเท่ากำ-
ปั้นใช้เชือกมัดทำใส่ใน หญิงสาวจะวนเวียนหนึ่งนำลูกบอลขว้างไปมอบให้แก่ชายหมู่ที่ตนประสงค์จะเล่น
ด้วย เมื่อชายหมู่รับลูกบอลขว้างได้แล้วเขาจะไปค้นหาหญิงสาวเจ้าของผ้ามัดและจับคู่เล่นโยนรับลูกช่วงกัน
ในกรณีที่มีการทำผิดในการเล่นระหว่างหมู่สาวคู่เล่นที่มีการปรับกันก็จะกลับมาเล่นกันในยามค่ำ
ร้องเพลงแกวแกวกันและเป็นการโกของคืนด้วย ทั้งนี้สิ่งของที่ชายรับกันกันนั้นจะต้องคืนให้แก่เจ้า
ของทั้งหมดภายหลังจากร้องเพลงโต้ตอบกันแล้ว การเล่นเริ่มแรงในคืนนี้โดยที่อาจขยายออกไปเป็น
5-6 วัน ขึ้นอยู่กับคนในหมู่บ้านยังสนุกและต้องการที่จะเล่นกันต่อไป

4.3 ประเพณีการเกิด

สังคมชาวเขาเผ่าเผ่าไม่มีผู้ทำหน้าที่ในตำแหน่งหมอตำแยอย่างเป็นทางการ ดังนั้น
เมื่อผู้หญิงจะคลอดบุตร นอกไปจากสามีแล้วผู้ที่ช่วยหาคคลอดจะเป็นผู้หญิง ส่วนใหญ่ได้แก่มารดาสามี
หรือญาติผู้หญิงหลังจากเด็กคลอดแล้ว หากเป็นเด็กชายเขาจะฝังรักไว้บริเวณเส้าศของบ้าน และหาก
เป็นเพศหญิงเขาจะฝังรักไว้ใต้เตียงในท้องนอนของคู่สามีภรรยาด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้หญิงจะแต่งงาน
ออกเรือนไปในขณะที่ผู้ชายจะต้องสืบสกุลและรับภาระกิจของครัวเรือนต่อจากบิดา เมื่อเด็กเกิดได้
2 วัน เขาจะทำพิธีเรียกขวัญและตั้งชื่อเด็ก ซึ่งจะถือว่าเด็กนี้เป็นคนสมบูรณ์แล้ว แต่หาเด็กที่เกิดใหม่
เสียชีวิตลงภายใน 3 วันแรก ก่อนที่จะทำพิธีดังกล่าวเขาจะนำศพไปฝังง่าย ๆ ไม่มีพิธีรีตรองมากนัก

12. ลักษณะการโจ่งสังเกตได้จากเฉลวหรือกิ่งไม้สดที่ปักหน้าประตูบ้าน

หลังคลอดแล้ว โดยทั่วไปหญิงนั้นจะต้องอยู่ไฟเป็นเวลา 3 วันโดยการนำเครื่องนอมน้ำมาอนข้างเตาไฟเล็กกับลูกน้อย และไฟที่เตาจะต้องติดอยู่ตลอดเวลาในระหว่างหลังคลอด 30 วัน เขาจะใจซึ่งอาจแปลได้ว่า "การห้าม" โดยมีแถวหรือกิ่งไม้เสกปักไว้หน้าประตูบ้าน บางแห่งที่เคร่งครัดในขณะใจนี้ หากบุคคลภายนอกประสงค์จะเข้าไปในบ้านเขาจะต้องถอดรองเท้า (ยกเว้นรองเท้าแตะ) ถอดหมวก และปลดถุงขามลงไว้นอกบ้านเสียก่อน แต่ปัจจุบันหลายแห่งได้คลายความเคร่งครัดในข้อปฏิบัติเหล่านี้ลงแล้วเมื่อครบ 30 วันก็เป็นอันสิ้นสุดการใจ บางแห่งพบว่าช่วงเวลาใจจะสั้นกว่านี้ก็มี

4.4 ประเพณีการเกี้ยวสาว

โดยทั่วไปชายหนุ่มไม่พึงเกี้ยวพาราสีสาวในที่สาธารณะและต่อหน้าผู้คน โดยเฉพาะต่อหน้าผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน เพราะถือเป็นการไม่ให้เกียรติผู้ใหญ่ ดังนั้นเมื่อชายหนุ่มพึงใจสาวใด เขาจะรอจนพ่อแม่พี่น้องของหญิงสาวหลับกัน ซึ่งมักเป็นเวลาตอนดึกแล้ว จึงค่อยแอบไปเรียกหญิงสาวอยู่ข้างฝาห้องคานนอกของตัวบ้าน และพูดจาเกี้ยวพาราสีด้วยเสียงกระซิบ เพื่อจะอ่อนน้อมให้หญิงสาวออกมาพบตนข้างนอก ชายหนุ่มอาจต้องพยายามอยู่หลายครั้งหลายหน และอาจไม่สมประสงค์เลย แต่ในรายที่เกิความพึงพอใจซึ่งกันและกัน หญิงสาวจะออกจากบ้านมาพบชายหนุ่มข้างนอกและอาจพากันไปหลอกรักในทุ่งหญ้า การมีสัมพันธ์ทางเพศก่อนแต่งงานจึงไม่เป็นข้อถือสำคัญในสังคมแล้ว แต่ไม่พึงกระทำอย่างขี้ก่ายในตัวบ้าน เพราะจะทำให้ผีเรือนโกรธเคืองเอาได้ ชายหนุ่มอาจเกี้ยวพาราสีต่างเพศสกุลภายในหมู่บ้านเดียวกัน หรือเดินทางไปเกี้ยวสาวยังหมู่บ้านใกล้เคียงในระยะ 1-3 ชั่วโมง เดินเท้าไปขี่ของแปลกแต่อย่างใด และมักจะรวมกันไปเป็นกลุ่มด้วยโอกาสในการเกี้ยวสาวเป็นพิเศษอีกระยะหนึ่งคือ ระหว่างวันฉลองปีใหม่ โดยเฉพาะชายหนุ่มต่างถิ่น มักจะมีโอกาสได้มาพบปะรู้จักกับหญิงสาวในช่วงเวลานี้ จากการมาร่วมฉลองปีใหม่และได้เล่นโยนลูกช่วงกัน ซึ่งเป็นโอกาสที่ชายหนุ่มจะสามารถเกี้ยวพาราสีเข้าได้ต่อหน้าผู้คนและอาจจะไปเกี้ยวพาราสีต่อกันในเวลาค่ำคืนอีก ดังนั้นจึงมักพบว่าหลังพิธีปีใหม่มักจะมีหญิงสาวแต่งงานหลายคู่

4.5 ประเพณีการแต่งงาน

วิธีการแต่งงานของชาวเขาเผ่าเมวที่นิยมกันอยู่มีหลายลักษณะที่เป็นที่นิยมกันมาก

31 2 วิธีคือ

4.5.1 การถู คือการที่ชายหนุ่มหึงพอใจหญิงสาวคนใด จนปลงใจว่าจะถูมาเป็นภรรยาจะนัดหมายกับเพื่อน 2-3 คนให้เป็นผู้ช่วย เมื่อใดโอกาสเหมาะในขณะที่ผู้หญิงอยู่ลำพังแต่คนเดียวที่บ้าน พวกชายหนุ่มเหล่านั้นจะเข้าช่วยล่อหญิงสาว เพื่อจะพาไปยังบ้านตนหรือบ้านญาติ เช่นสูกุเดียวกับชายหนุ่มที่เป็นผู้ล่อ หรือถ้ามาจากต่างถิ่นก็มักจะล่อเข้าป่า เพื่อเดินทางกลับหมู่บ้านของตนโดยทั่วไปหญิงสาวจะต้องขอความช่วยเหลือซึ่งมักเป็นมารดา หรือญาติที่เป็นหญิงก็จะช่วยกันยื้อแย่งตัวหญิงสาวกลับในส่วนนี้ญาติพี่น้องฝ่ายชายหรือแม้แต่บิดาของหญิงสาวจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวด้วยเลย หากชายหนุ่มล่อไม่สำเร็จคือ ทำให้หญิงสาวหนีหลุดรอดกลับบ้านได้ การล่อนั้นก็เป็นโมฆะแต่ถ้าหากการล่อสำเร็จภายใน 3 วัน ฝ่ายชายจะจัดผู้แทนไปกับชายหนุ่มเพื่อขอขมวดต่อบิดามารดาของหญิงสาว พร้อมไปกับการตกลงค่าสินสอดและช่วงเวลาจ่ายค่าสินสอดในขั้นต้นกันโดยผู้ชายจะต้องเป็นผู้เสียค่าตัวเจ้าสาวหรือค่าสินสอดให้แก่บิดามารดาของหญิง จึงมีคำเรียกการแต่งงานว่า หยัวกูปู หรือ หยัวป้อเหนียะ หรือ "การซื้อเมีย" นอกจากนี้ยังมีคำอื่น ๆ ที่มีความหมายว่าเป็นการแต่งงานด้วยคือ "คัมเหล้า" เรียกว่า โห้วเจ้อ "เจรจาค่าตัว" เรียกว่า "โห (ง) เก" การแต่งงานจะถือว่าเสร็จสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้จ่ายค่าสินสอดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว มีบางบางคู่ที่แม้บุตรถึง 2 คนแล้วก็ยังไม่ได้เสียค่าตัวเจ้าสาวเลยก็มี โดยที่มักจะเป็น 1-2 ปีหลังจากวันถู ซึ่งหนุ่มสาวได้ผูกพันเป็นสามีภรรยาตั้งแต่อ่อน ในระหว่างนั้นแล้วการนี้บางครั้งก็ดำเนินไปในลักษณะสมยอมหรือรับรู้ของหญิงสาว และยินดีถูกล่อด้วยความเต็มใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการพาหนีมากกว่าการถู แต่ขั้นตอนอื่น ๆ ก็จะเป็นอย่างเดียวกันกับการถู

4.5.2 การแต่งงานแบบผู้ใหญ่เป็นเจ้าแก่ไปสู่ขอ เป็นการแต่งงานอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งไม่ต้องถูหรือพาหนี คือการแต่งงานผู้ใหญ่เป็นเจ้าแก่ไปสู่ขอบางครั้งอาจจะเป็นบิดาของชายหนุ่มนั้น

เอง และวิธีนี้มักจะนิยมใช้ในการสู้รบกับสกุลที่เกี่ยวข้องกัน เช่น ผู้ขอลูกสาวของพี่ หรือของน้อง
แบบขวาง การแต่งงานวิธีนี้มักจะเป็นการปลงใจร่วมกันทั้งสองฝ่ายมากกว่าวิธีแรก ในการสู้รบ
จะกำหนดเงินค่าสินสอดและเวลาทำการชำระค่าสินสอดพร้อมกันไปด้วยเลย

4.5.3 อีกวิธีหนึ่งของการแต่งงานคือ การหมั้นหมายระหว่างกันตั้งแต่ยังเป็นเด็ก
เล็ก ๆ ซึ่งจะนิยมกันในลักษณะของการหมั้นหมายระหว่างลูกพี่ลูกน้องและขวางกัน เช่น โดยบิดา-
มารดาทั้งสองฝ่ายตกลงปลงใจหมั้นหมายบุตรของตนแก่กัน โดยฝ่ายชายจะใช้สุรา เสื้อผ้าอาหาร
และเงินเหรียญปี จำนวนไม่มากนัก ตามแต่ที่จำตกลงกัน เป็นของหมั้นให้แก่ฝ่ายหญิง อย่างไรก็ตาม
ก็ตามการหมั้นหมายนี้มิใช่เป็นข้อห้ามเด็ดขาดในการเปลี่ยนใจจะต้องเสียค่าปรับเป็นเงินค่อนข้างสูง
ในปัจจุบันการแต่งงานลักษณะนี้มีไม่มากนัก

4.5.4 การแต่งงานลักษณะหนึ่งซึ่งมีปรากฏน้อยกว่าแบบอื่น ๆ คือในรายของชาย
หนุ่มกำพร้าหรือยากจน หรือย้ายจากถิ่นอื่นโดยขาดญาติพี่น้อง ประจวบกับบิดาของหญิงสาวขาดบุตร
ชายที่จะรับภาระของครัวเรือนสืบต่อเขาจะรับชายหนุ่มเป็นเขย ในลักษณะ "ขึ้นเขย" คือรับเข้าอยู่
อาศัยเป็นสมาชิกในครัวเรือนของฝ่ายหญิง ทำมาหากินช่วยบิดามารดาฝ่ายหญิงไปด้วยไม่ต้องเสียค่า
สินสอดหรือค่าตัวเจ้าสาวแต่อย่างใด

สังคมของชาวเขาเผ่าเมวอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาเกินกว่าหนึ่งคนได้ แต่ก็มีข้อ
ลักษณะที่ปรากฏเป็นส่วนใหญ่ ในชุมชนหนึ่ง ๆ ทั้งนี้โดยอยู่ใต้ข้อห้ามซึ่งถือปฏิบัติทั่วไปทั้งในกลุ่มเมว
น้ำเงินและเมวขาว คือไม่อนุญาตให้มีการแต่งงานภายในเชื้อสกุลเดียวกัน กระนั้นก็ยังเว้นสำหรับเผ่า-
สกุลแต่ก็มีกรณีที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด

4.6 ประเพณีการตาย

4.6.1 ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า หากทารกที่เพิ่งเกิดหรือคลอดใหม่ยังไม่ครบ 3 วัน หรือ
ยังไม่ผ่านพิธีตั้งขวัญและตั้งชื่อ การจัดการฝังศพจะทำอย่างง่าย ๆ ไม่มีพิธีรีตองมากนัก แต่เมื่อ
คนมีชีวิตเกิน 3 วันมาแล้วและตายลง การจัดการศพจะต้องดำเนินเป็นขั้นตอนถูกต้องตามประเพณี

4.6.2 สหผู้อาวุโส หากผู้ตายเป็นผู้อาวุโสหรือมีบุตรหลานมาก พิธีศพก็จะยิ่งใหญ่ สมเกียรติมากขึ้นอีก โดยทั่วไปเมื่อมีคนตายลงศพของเขาจะได้รับการชำระทำความสะอาดและแต่งตัวใหม่ ญาติที่ตัวเองจะต้องไปเชิญบุคคลต่าง ๆ มารับหน้าที่แต่ละอย่างที่สำคัญที่สุดคือ ผู้ทำพิธีส่งศพ ผู้ทำหน้าที่เสมือนเป็นผู้สวดส่งวิญญาณจะบอกทางกลับสู่บ้านเก่า หน้าที่ของบุคคลอื่น ๆ ก็มีผู้ทำแคร์ศพ และหามไปยังที่ฝัง ผู้ทำหน้าที่ป้อนข้าวป้อนน้ำศพ ผู้ทำหน้าที่เป่าแคน และตีกลองในพิธีศพ ผู้เตรียมทำโรงศพ ผู้ประกอบอาหารเลี้ยงแขกที่มาในงาน คนหุงข้าว คนตัดหิน คนบริการอาหารแกงแขก คนยิงในพิธี และสมัยก่อนยังมีผู้ทำหน้าที่ตำข้าวคั่ว แต่ในปัจจุบันหน้าที่นี้ไม่ค่อยทำเป็นแล้ว เนื่องจากการให้โรงสืข้าวสืแทน อีกท่านหนึ่งคือ ผู้รวบรวมหนี้สินของผู้ตายเพื่อดูว่าผู้ตายได้ติดค้างหนี้สินอยู่กับใครไว้บ้าง จำนวนเท่าไร ซึ่งจะต้องใช้คืนในวันนั้น และหากจำเป็นจริงไม่สามารถใช้คืนได้ในวันนี้ บุตรชายของผู้ตายจะต้องให้ชำนันสัญญาว่าจะใช้คืนให้แทนตามกำหนดเวลาที่ตกลงกัน

เมื่อมีคนตายเขาจะส่งศพไปแจ้งญาติพี่น้องยังที่ต่าง ๆ และนี่เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ห้องต้องเก็บศพไว้หลายวัน ก่อนนำไปฝัง คือเพื่อรอญาติพี่น้องมาพร้อมหน้ากัน เขาจะนำแคร์ศพไว้ข้างฝาบ้านหนึ่งผี หรือฝังตรงข้ามกับประตูขอตรงตำส โดยจะหันหัวไปทางเตาไฟใหญ่ แต่มีบางเขตสกุลที่วางศพ โดยหันไปทางทิศตรงข้าม ในหน้าศพจะมีผ้าแดงปิดไว้ ในการประกอบพิธีเขาจะฆ่าไก่และไก่ตัวนี้จะนำไปวิญญาณผู้ตายไปยังเมืองผี และระหว่างพิธีญาติผู้หนึ่งจะผลัดกันร้องอาลัยข้าง ๆ ศพเป็นระยะ ๆ ไปแขกผู้มาเป็น (เกรียติจะนำ) เงินค่าช่วยทำศพมามอบให้แก่เจ้าภาพผ่านผู้นำประกอบพิธีด้วย ศพจะถูกตั้งไว้ในบ้านประมาณไม่ต่ำกว่า 3 วัน จนอาจถึง 10 วันก็ได้ แล้วแต่กรณีไป แคร์การฝังจะต้องมีการถูกขมขามคล้ายเหมือนกัน เพื่อผลที่ดีอันจะตกแก่คนข้างหลัง อย่างไรก็ตามศพที่ตายด้วยโรคติดต่อร้ายแรงจะถูกนำไปฝังโดยทันที และมีเอกสารระบุไว้เช่นกันว่า ชาวเมวในบางภาคของจีน ผู้ตายด้วยโรคติดต่อจะใช้วิธีเผา

โดยประเพณีบุตรสาวทุกคนจะต้องเย็บปักผ้าอย่างสวยงามให้แก่มารดาคนละผืน ผืนผ้าเหล่านี้จะถูกนำไปเย็บประกอบกันเข้าเป็นชุดสำหรับตนเองและสามีผู้ซึ่งจะต้องสวมเมื่อตายลง

13. ผู้แบกไม้ประกอบโครงสร้างร่วมไปกับชาวบ้านเพื่อนำศพไปฝัง

๑๔. การฝังศพของชาวเผ่า

และชุดพิธีเหล่านี้จะไม่มีการนำมาสวมใส่ในโอกาสธรรมดาอื่น ๆ คู่สมรสของผู้ตายจะต้องนำวัวไ้ในงานศพด้วย บุตรชายที่แต่งงานแล้วทุกคนของผู้ตาย จะต้องนำวัวไ้ในงานศพอย่างน้อยคนละ 1 ตัว หญิงสาวที่แต่งงานออกเรือนไปแล้วอาจขย้งเงินซื้อวัวด้วย นอกจากจะไ้วัวมาเพื่อเลี้ยงเชือกในงานศพแล้ว เขายังไ้ควายบ้างเหมือนกัน ดังนั้นผู้ที่มีการรยหลายคนหรือมีบุตรหลายคนก็จะมีงานศพที่ค่อนข้างใหญ่โต

ชนบทแห่งหนึ่งเมื่อออกจากบ้าน เขาจะหามศพไปบนแคร่ ส่วนโลงศพจะนำไปประกอบรอไว้ในหลุมศพ หรือบางครั้งจะมีคนแบกชิ้นส่วนของโลงศพไปพร้อมกับชาวชนบทนำไปประกอบในหลุมเดียวกันเลยก็มี ส่วนใหญ่หลุมศพของชาวเขามักจะขุดไม่ลึกเป็นหลุมตื้น ๆ เมื่อเปิดฝาโลงแล้วก็เอาดินกลับลักษณะหลุมศพจะแตกต่างกันไปแต่ละแซ่สกุล และการฝังศพก็ต้องมีการเลือกทำเลที่ดีด้วยเหมือนกัน เพราะทำเลฝังศพที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้ชีวิตบุตรภรรยาที่อยู่ข้างหลังเจริญรุ่งเรืองหรือประสบเคราะห์กรรมได้ในภายหลังจากฝังศพครบ 13 วัน เขาจะไปเชิญวิญญาณผู้ตายจากหลุมศพมาทำพิธีตรงปลั้ ที่ลาน ซึ่งเชื่อกันว่า เมื่อผ่านพิธีนี้แล้ววิญญาณผู้ตายจึงจะสามารถไปเกิดใหม่ได้

จากประเพณีสำคัญต่าง ๆ ที่กล่าวมาทำให้ทราบถึงวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าเผ่า ที่มี การดำเนินชีวิตไปตามประเพณีในรูปแบบเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ชาวเขามักถือว่าประเพณีต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นเป็นสิ่งดีงามที่ควรปฏิบัติตาม และเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชน

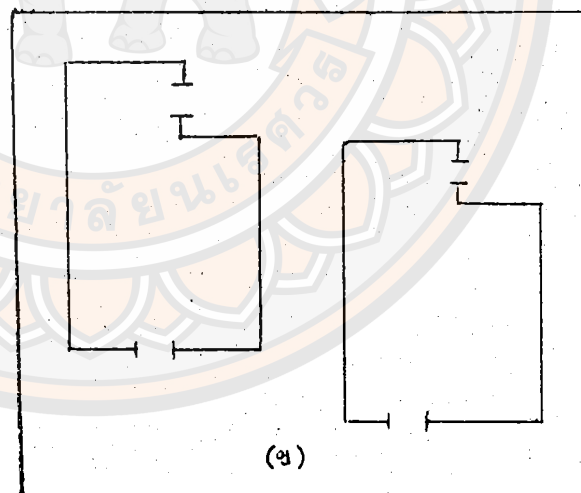
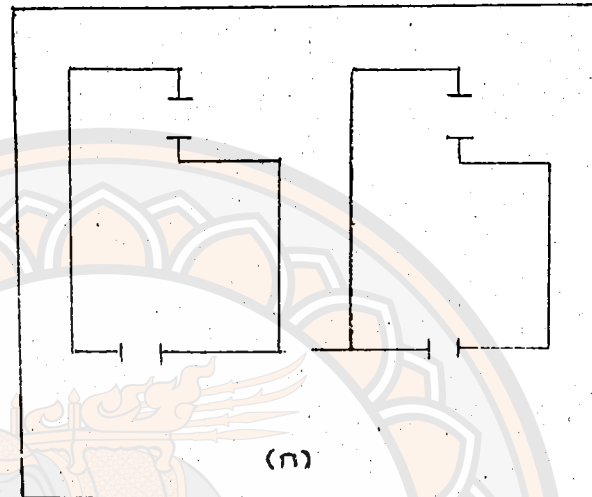
ข้อห้ามทั่วไปที่พึงรู้ของชาวเขาเผ่าเผ่า

ในสังคมของชาวเขาเผ่าเผ่า ข้อห้ามและข้อพึงหลีกเลี่ยงมากมายหลายประการ บางเรื่องหากฝ่าฝืนกระทำไป อาจถูกปรับไหมได้ แต่บางเรื่องที่ไม่รุนแรงถึงขั้นปรับไหมก็สร้างความรู้สึกวิตกกังวลให้แก่ผู้ที่ยังเชื่อดั้งเดิมและปฏิบัติกันอยู่ ในที่นี้จะขอล่าวถึงเฉพาะข้อที่พึงทราบเป็นแต่ละประเภทไป

5.1 ข้อห้ามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย มีข้อห้ามอยู่หลายประการได้แก่

5.1.1 เมื่อเกิดโรคระบาดหรือโรคติดต่อร้ายแรงขึ้นในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียง หมอผีหรือหมอในหมู่บ้านหลังจากประกอบพิธีกรรมแล้ว จะระบุว่าหมอตนจะต้องใจเรียกว่า ใจหย่อ หรือ "การห้ามหมู่บ้าน" คือห้ามคนเข้าออกจากหมู่บ้านตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ สำหรับคนภายนอกสิ่งที่จะสังเกตเห็นได้คือเส้นทางเข้าหมู่บ้านทุกสายจะมีขี้หมูประตูด้อมเส้นทางอยู่ และจะมีเฉลวหรือกิ่งไม้สดปักลงกลางเส้นทางตรงขี้หมูประตูด้อมนั้น เป็นสัญลักษณ์ว่าขณะนั้นอาจกำลัง ใจหย่อ อยู่ก็ได้ คนภายนอกไม่สามารถผ่านเข้าสู่หมู่บ้านได้ เพราะเชื่อกันว่าอาจนำผีร้ายเข้าสู่หมู่บ้านด้วยก็ได้ เพื่อให้แน่ใจอาจร้องถามกันไปแล้วก็สามารถเข้าสู่หมู่บ้านได้

5.1.2 ชาวเผ่าจะหลีกเลี่ยงการสร้างบ้านอยู่ในแนวชันตรงกัน 2 หลัง หรือที่เรียกว่า "เจ้งข้ง" ในลักษณะตามภาพต่อไปนี้

15. ลักษณะการสร้างบ้าน

เนื่องจากทวกเขาเชื่อว่า การสร้างบ้านซ้อนตรงกันตามรูป ก. จะทำให้สมาชิกในบ้านหลังที่ 2 อยู่กันไม่มีความสุขและไม่เจริญรุ่งเรือง เนื่องจากเวลาที่บ้านหลังที่ 1 ทำพิธีปลีกรังควาน หรือไล่ผีร้ายออกจากประตูขอตังค์ตาย ตามลูกศรชี้ สิ่งไม่ดีทั้งหลายที่ออกจากบ้านหลังที่ 1 ก็จะตรงเข้าสู่บ้านหลังที่ 2 ทำให้ทำให้เกิดความเลวร้ายต่าง ๆ ขึ้นในบ้านหลังนั้น หากมีความจำเป็นจริง ๆ ด้วยข้อจำกัดของสภาพพื้นที่ เขาอาจสร้างบ้านให้เลื่อมกันดังรูป ข. ก็ได้

5.1.3 ผู้ที่จะเข้าสู่ตัวบ้านของชาวเมว พึงหลีกเลี่ยงในสิ่งต่อไปนี้

- ก. ไม่พึงเหยียบหรือนั่งบนธรณีประตู
- ข. ห้ามใช้ของมีคมสับ หัก หรือตอกทุบๆ ลงบนเส้าผี
- ค. ห้ามข้ามเตาไฟเล็ก หรือ ขอบๆ และไม่ควรขึ้นเท้าเข้าไปในเตาไฟเล็กและไม่ควรถมน้ำลายใส่เตาไฟเล็ก
- ง. ห้ามกอบขี้เถ้าออกจากเตาไฟทั้ง 2 แห่ง
- จ. ห้ามนำของหนักทับเตาไฟใหญ่ หรือขอส่อ
- ฉ. ไม่ควรวางพียงของ หรือแขวนสิ่งของไว้ที่หิ้งผีหรือ ทำเน้ง และลี้เกะ
- ช. ไม่ควร นำสัตว์หรือสิ่งของมาผูกแขวนที่เสาประตูขอตังค์ตาย
- ซ. ไม่ควรก้าวลงเขายังห้องนอนของคนในบ้าน โดยไม่ได้รับอนุญาต

5.1.4 ในกรณีที่เห็นหน้าประตูมีเจดีย์หรือกิ่งไม้สัดปักอยู่ อย่างที่ก้าวผ่านเข้าบ้าน เพราะฉะนั้นอาจจะอยู่ในระหว่าง ใจ ก็ได้ และมีใจหลายชนิดที่ห้ามคนภายนอกเข้าบ้าน เพื่อความแน่ใจควรร้องถามคนในบ้านให้รู้แน่เสียก่อน ถ้าประสงค์จะเข้าบ้านเพื่อติดต่อธุระจริง ๆ

5.2 ข้อห้ามเกี่ยวกับการเกิด มีข้อห้ามอยู่หลายประการได้แก่

5.2.1 หญิงกำลังตั้งครรภ์หรือชายที่ภรรยา กำลังครรภ์ไม่ควรเข้าไปในบ้านที่มีแม่มดนอนในขณะอยู่ไฟ เพราะเชื่อกันว่าจะทำให้หญิงที่กำลังมีลูกอ่อนนั้นไม่มีน้ำนมให้ลูกกินเนื่องจากเด็กในท้องของภรรยาเยียนหรือเด็กในท้องของภรรยาเยียนจะแย่งน้ำนมไปหมด หากพลั้งเผลอกระทำลงไป วิธีแก้คือ ภรรยาเยียนจะหยิบข้าวสารขึ้นมาหยิบมือหนึ่ง เทใส่ถ้วยและกล่าวว่าเขาขอแย่งน้ำนมไว้ให้สำหรับเด็กตนเอง

5.2.2 ในขณะใด ในระยะหลังคลอด 1 เดือนแรก เขกผู้มาเยือนไม่สมควรสวมรองเท้า หมวก และสพายถุงย่ามเข้าบ้านทำมาถึงใจ

5.3 ข้อห้ามเกี่ยวกับการแต่งงานและการเกี่ยวพาราสี

5.3.1 ข้อห้ามที่สำคัญในเรื่องของการเลือกคู่ครอง หรือแม้แต่การเกี่ยวพาราสี คือชายหนุ่มจะไม่กระทำต่อหญิงสาวเพศคู่เดียวกัน ไม่ว่าจะความห่างไกลทางเครือญาติเพียงใด

5.3.2 ผู้ชายไม่สมควรเกี่ยวพาราสีกับหญิงสาวเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่

5.3.3 ห้ามชายหนุ่มและหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงานมีความสัมพันธ์ทางเพศภายในบ้าน อันจะทำให้เสียชื่อเสียง

5.3.4 หญิงสาวที่ยังไม่แต่งงาน แต่ตั้งครรภ์ขึ้นมาไม่ว่าจะคลอดบุตรในเรือนของบิดาตนได้ ก็ยังนับเป็นจะต้องสร้างห้องต่อจากตัวบ้าน เพื่อให้บุตรสาวได้ใช้เป็นที่คลอดบุตร

5.3.5 ในกรณีที่ประสบพบเห็นการฉกฉวย ทนออกไม่ฟังเข้ายุ่งเกี่ยวกับชาย แม้จะได้ รับการร้องขอจากฝ่ายหญิงให้ช่วยเหลือ

5.3.6 การฉกฉวยกระทำในบ้านของหญิงสาวนั้นโดยเด็ดขาด จะต้องขอหรือล่อลวงให้หญิงนั้นออกมานอกตัวบ้านเสียก่อนจึงจะทำได้ เพราะการฉกฉวยในบ้านถือว่าเป็นการผิดผี ถึงขั้นเสียค่าปรับ

5.3.7 ในกรณีที่หนุ่มต่างถิ่นมาฉกฉวยสาว ห้ามมิให้บุตรสาวเข้าหักอาสัยนอนในบ้านที่มีญาติเพศคู่เดียวกัน หากในหมู่บ้านนั้นไม่มีญาติเพศคู่เดียวกันก็จำเป็นต้องทำขุมข้าวครวขึ้น และคางคางปากทองที่จะเดินทางถึงหมู่บ้านของชายหนุ่มเอง

5.4 ข้อห้ามเกี่ยวกับการจัดงานศพ

5.4.1 เมื่อเข้าไปยังงานศพไม่สมควรกล่าวว่า "เหม็น" ในบ้าน

5.4.2 เพลงแทนที่ใช้เป่าบรรเลงในงานศพ ห้ามนำมาเป่าบรรเลงเล่นในโอกาสอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการตาย โดยเฉพาะภายในงานศพ เพราะถือว่าเป็นสิริมงคล

5.4.3 กลองที่ใช้ในงานศพจะมี 2 ลักษณะคือ อย่างแรกเป็นกลองที่มีตีกลองและทำขึ้นใช้ถาวร โดยการสืบทอดรุ่นลูกต่อ ๆ กันมาและจะต้องทำพิธีเช่นไหว้ตีกลองทุกปี หมู่บ้านหนึ่งอาจจะมีกลองนี้เพียงใบเดียว เมื่อมาใดมีศพเขาจะยืมกลองนี้มาใช้และส่งคืนให้เมื่อเสร็จงาน กลองนี้ไม่อาจตีเล่นได้ในยามปกติ กลองอีกชนิดหนึ่งเป็นกลองซึ่งทำขึ้นใช้ชั่วคราวเฉพาะงานศพเท่านั้น เมื่อใช้เสร็จแล้วจะต้องทำลายทิ้ง ไม่นำกลับมาใช้อีก แต่ถ้าเป็นกรณีซึ่งหมู่บ้านไม่มีกลองจริง ๆ ใช้เลยก็ต้องทำขึ้นใช้เอง การตีกลองมีความหมายเพียงประการเดียวคือ ใช้ตีในงานศพ ดังนั้นจึงหลีกเลี่ยงอย่างยิ่งกับการตีกลองชนิดใด ๆ เล่นเพื่อความสนุกสนาน เนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ที่ไม่เป็นสิริมงคล หรือหากจำเป็นต้องใช้กลองประกอบงานรื่นเริงควรจะกล่าวคำขออนุญาตจากคนเฒ่าคนแก่เสียก่อน เพื่อความสบายใจของพวกเขา

5.4.4 การแหกหมอนหรือนำศพไปฝัง ห้ามนำศพผ่ากลางหมู่บ้าน จะต้องเดินลัดเลาะอ้อมตัวหมู่บ้านไป เพราะถือว่าเป็นสิริมงคล

5.4.5 ห้ามรบกวนหรือทำลายหลุมฝังศพ เพราะการรบกวนผู้ตายอาจทำให้ครอบครัวและลูกหลานที่อยู่ทางหลังของเขาประสบความเดือดร้อนต่าง ๆ ได้ตามความเชื่อของเขา

5.5 ข้อห้ามเกี่ยวกับอาหารและการดูแลสุภาพ

5.5.1 ห้ามผู้หญิงให้นมเต้านมแก่เด็กที่ไม่ใช่ลูกของตนเอง

5.5.2 ผู้ชายของเผ่าสกุลหนึ่ง ห้ามกินนม ผู้ชายเผ่าสกุลต่าง ห้ามกินหัวใจ

5.5.3 หญิงตั้งครรภ์หลีกเลี่ยงการเอื้อมหยิบของบนที่สูง

5.5.4 หญิงหลังคลอดจะมีอาหารห้ามบางประเภท ซึ่งเหมือนและแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละท้องที่ แต่ส่วนใหญ่จะหลีกเลี่ยงอาหารที่มันมาก ๆ ที่ขี้มันบางชนิดและห้ามกินน้ำเย็น

5.5.5 อาหารที่ไม่นิยมให้เด็กกินส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงกว่าสุขภาพ

ได้แก่

ก. หัวไก่ จะทำให้เป็นเด็กหัวแข็ง

ข. กระเพาะจะทำให้เป็นคนโง่

ค. ตับไก่ จะทำให้โง่ และต้อ

ง. ไส้ไก่ จะทำให้ถูกจันมัดขังเมื่อโตขึ้น

จ. เลือดไก่ จะทำให้เป็นคนหน้าแดง เวลาหาคนรักจะถูกกล่าวโทษก่อน

ฉ. ขาไก่ทอดกลาง จะทำให้เมื่อโตเป็นหนุ่มไปเที่ยวสาวจะถูกหนุ่มอื่นแย่งชิงศักดิ์

หน้าไปก่อนทุกครั้ง

ช. ปีกไก่ข้างปลาย จะทำให้เมื่อโตเป็นสาว โอกาสแต่งงานมีน้อย เพราะไม่เหมือน

กับปลายสุดของปีกไก่

ช. ตูดไก่ จะทำให้ชอบหัวเราะ โดยไม่มีเหตุผล

ฉ. นกตัวดำ ๆ เล็ก ๆ ชื่อขี้ตุ้ จะทำให้เด็กเมื่อโตขึ้นต้องเร่รอนจากบ้านไป

เรื่อย ๆ ตัวคนเดียวเหมือนนกตัวนั้น

5.5.6 ชาวเขมรไม่นิยมให้อาหารพืชผักบางชนิดแก่ผู้ป่วย สำหรับผู้ที่มียาจะไม่ให้กินเนื้อ

5.5.7 ชาวเขมรไม่นิยมนำสัตว์สี่ขามานำเลี้ยงแขก

5.5.8 อาหารที่ไม่นิยมนำมาเลี้ยงแขก จะมีความเชื่อผิดๆที่โยงกันไปทั้งหมด ใบเตย
ที่แห้ง และอาจเป็นการรับเอาความเชื่อจากวัฒนธรรมอื่นมาใช้ร่วมด้วยก็มี อาหารเหล่านี้ได้แก่ ไข่ หอยขม
หรือหอยจู้ เนื้อเป็ด

5

5.5.9 หมอที่ทำงานจะมีอาหารเฉพาะตัว ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกัน

5.5.10 ชาวเผ่าจำนวนมากไม่เต็มใจส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล ก่อนที่จะได้ทำพิธีหรือ อ้วะเน้ง หรือนอกกล่าวแก่ผีเรือนก่อน

5.5.11 ชาวเผ่าที่เคร่งครัดไม่ยอมให้บุตรหลานถอนฟัน เพราะถือว่าเป็นการถอนขวัญเงินขวัญทอง

5.5.12 ขณะที่หมอผีเข้าทรงหรือ สีนั่งเกอ กำลังประกอบพิธีขำคนและสัตว์ผ่านน้ำเต็งซาด เพราะจะเป็นการทำลายพิธีให้เสียไป

5.6 ข้อห้ามเกี่ยวกับมารยาททางสังคม มีอยู่หลายประการได้แก่

5.6.1 บุคคลอื่นไม่บังคับการขำชมหรือประทุเข้าบ้านของชาวเผ่าโดยไม่ร้องขออนุญาตเสียก่อน

5.6.2 เมื่อแขกหรือเชิญในงานเลี้ยง ไม่บังคับการเข้านั่งโต๊ะโดยที่เจ้าภาพยังไม่ได้ร้องเชิญ เพราะเจ้าภาพจะเป็นผู้จัดสรรที่นั่งให้ตามลำดับความสำคัญของแขก

5.6.3 ขณะเข้าร่วมในงานเลี้ยงเป็นพิธีการ ไม่สมควรอย่างยิ่งที่แขกจะรินสุราก็ตัวเอง

5.6.4 ในงานเลี้ยงเป็นพิธีไม่สมควรอย่างยิ่งที่แขกจะปฏิเสธโดยสิ้นเชิงเมื่อเจ้าภาพรินสุราให้หากดื่มไม่ได้จริง ๆ จำเป็นต้องขอร้องให้คนอื่นช่วยดื่มจอกของตนแทนให้ได้

5.6.5 เมื่อได้รับเชิญเป็นแขกร่วมรับประทานอาหารกับชาวเผ่าในโอกาสใดก็ตาม ไม่ควรร้องขอข้าวหรือกับเพิ่มเติม เพราะเป็นการแสดงถึงความบกพร่องของเจ้าภาพ เนื่องจากเป็นหน้าที่ของผู้คอยให้บริการอยู่แล้ว ที่จะต้องคอยตักเตือนทั้งกับและข้าว จนกว่าแขกจะวางช้อนเอง และขอตัวลุกจากโต๊ะอาหารไป

5.6.6 โดยจารีตประเพณี ผู้หญิงไม่สมควรเข้าร่วมโต๊ะอาหารพร้อมกับผู้ชาย ในการเลี้ยงแขกหรืองานเลี้ยงเป็นพิธีการต่าง ๆ จะต้องรอให้ผู้ชายเสร็จจากการดื่มกินเสียก่อนจึงถึงรอบของผู้หญิง

5.6.7 หญิงไม่สมควรริสุ่ราเสนาให้ชายในทำนองเดียวกับชายก็ไม่ควรรับจอกสุราจากหญิง เพราะเป็นการแสดงนัยถึงการเชื้อเชิญทางเพศ

5.6.8 ในฐานะคนแปลกหน้า เมื่อขอเข้าพักค้างคืนในบ้านแล้ว ไม่ควรเลือกมูมนอนเอง ควรปล่อยให้แม่ทัพเจ้าของบ้านเสนอบริเวณที่นอนให้

5.6.9 ในระหว่างที่ทดลองปีใหม่ ห้ามกวาดบ้าน เพราะถือว่าเป็นการกวาดเอาสิ่งที่ดีที่เป็นมงคลต่าง ๆ ออกไปจากบ้าน

5.6.10 บุคคลไม่สมควรจับศีรษะของผู้อื่น หากไม่สนิทสนมกันจริง ๆ

5.6.11 ไม่สมควรเดินข้ามหน้าบุคคลอื่นไป หากจำเป็นควรกล่าวคำขอภัยด้วย

5.7 ข้อห้ามเกี่ยวกับกษัตริย์ชาลลาง มีอยู่หลายประการได้แก่

5.7.1 ชาวเผ่าจำนวนมากเชื่อถือการถูกกษัตริย์ชาลลางและพวกเขาจะต้องถูกกษัตริย์ชาลลางที่เหมาะสมในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การติดต่อธุรกิจการค้า การเดินทาง การเข้าหาผู้นำผู้ใหญ่ การเจรจาคดีความ การรักษาในงานเลี้ยงต่าง ๆ ผู้ชายจะกินก่อน เมื่อผู้ชายกินเลี้ยงเสร็จจึงถึงรอบของผู้หญิง การเจ็บป่วย การกำหนดพิธีอื่น ๆ

5.7.2 สัตว์ป่าบางชนิดเข้าหมู่บ้านถือว่าเป็นกลางไม่ดี สำหรับหมู่บ้าน

5.7.3 ในระหว่างเดินทางไปเพื่อจุดมุ่งหมายใด ๆ ก็ตาม หากมีสัตว์ป่า ขวางหรือตัดหน้า 3 ครั้งเขาจะล้มความตั้งใจ และหันกลับบ้านเพราะถือว่าเป็นกลางไม่ดีจะต้องรอเวลาใหม่ต่อไป

สรุปแล้วเราจะสังเกตเห็นได้ว่าชาวเขาเผ่าม้งจะมีข้อห้ามที่ฟังหลักเลียงมากมาย ตั้งแต่เกิดจนตาย และสืบทอดความเชื่อมาเรื่อยๆ ปรากฏเหลืออยู่จากปัจจุบันเพราะพวกเขารู้ว่าการทำถูกต้องตามประเพณีโบราณจะทำให้ไม่เป็นที่รังเกียจของเพื่อนบ้าน และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

บทสรุป

ชาวเขาเผ่าเผวเป็นชนกลุ่มน้อยอีกพวกหนึ่งที่อพยพลงมาสู่ประเทศไทย ตามเอกสารของโอลิเวอร์ กอร์ดอนยัง ในราวปี 2504 - 2505 ได้ระบุชัดเจนว่าชนเผวในจังหวัดน่าน ทางภาคเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะผู้อาวุโสชาวเผวในจังหวัดน่าน ยืนยันตรงกันว่าก่อนหน้าปี 2518 มีผู้อพยพจากลาวเข้าสู่ประเทศไทยครั้งแรก ๆ นั้น มีเพียงเผวน้ำเงินและเผวขาวเท่านั้น จนกระทั่งได้มีเผว (กั่ว) ประปนเข้ามา สถิติจำนวนชาวเขาเผ่าเผวในประเทศไทย ที่สถาบันวิจัยชาวเขารวมรวมได้ในปี 2526 มีจำนวน 62,791 คนกระจายอยู่ใน 14 จังหวัดของภาคเหนือคือ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ น่าน แพร่ ลำปาง สุโขทัย กำแพงเพชร ตาก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ เลย และนครสวรรค์ สำหรับจังหวัดนครสวรรค์ยังไม่มีข้อมูลแน่นอนในจำนวนประชากรอยู่

โดยลักษณะของการจัดกลุ่มมีข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันไปมาก ในเรื่องของถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของชาวเผวบางก็เชื่อว่าจะเป็นชาติพันธุ์อูสละ หรือไม่ก็เป็นเผวที่ผสม แต่ความคิดเห็นที่ค่อนข้างเป็นที่แพร่หลายคือ ความคิดที่เชื่อว่าชาวเผวมีถิ่นฐานดั้งเดิมทางแถบเหนือของเอเชีย และมีส่วนของเชื้อชาติกูราน อันมีลักษณะกึ่งคอเคเชียน กึ่งมองโกล (หรืออาจกล่าวได้ว่ากึ่งฝรั่งกึ่งเอเชีย) ซึ่งบรรพบุรุษพวกเขาได้อพยพลงมาทางใต้จนเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำเหลือง และในเวลาต่อมาได้ผสมกับเผวพันธุ์อื่น ๆ มาบ่งในช่วงการอพยพลงสู่ใต้ ซึ่งได้มีการจัดแบ่งกลุ่มตามลักษณะต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว ชาวเผวกลุ่มนี้มีความเชื่อ คำนิยม ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง แตกต่างไปจากชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ชาวเผวเชื่อมั่นในการดำรงชีวิตในกลุ่มของตนเองยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ แต่ในสภาพปัจจุบันชาวเผวก็มีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้นเมื่อเทียบกับชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ฉะนั้นเมื่อชาวเผวยอมรับการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น จึงทำให้ชาวเผวมีวิวัฒนาการในด้านการทำมาหากินที่มีการปรับปรุงด้านเศรษฐกิจให้ดีขึ้นกว่าเดิม ที่มีเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมคือ ทำไร่เลื่อนลอย ที่ยังคงปลูกพืชหลัก 3

ชาติคือ ชาว ชาวไท ผี

ในค่านของความเชื่อและประเพณีของชาวเผ่า อาจกล่าวได้ว่าศาสนาของพวกเขา เป็นศาสนาแบบลัทธิบูชาผี วิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ชาวเขาเผ่าเผ่ารวมเรียกว่า "ผี" ที่พวกเขา ยำเกรงและหวาดกลัว จำเป็นจะต้องทำพิธีเช่นไหว้บวงสรวงกันอยู่เสมอ ที่ของพวกชาวเผ่าจะมีมากมาย และก็ทำหน้าที่แตกต่างกันไป ส่วนในด้านประเพณีสำคัญที่ยึดถือปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน ก็มีประเพณีฉลอง ปีใหม่ ซึ่งทำกันในช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคม เป็นช่วงที่หนุ่มสาวในหมู่บ้านจะแต่งกายสวยงามประดับเครื่อง แต่งกายสวยงาม มาประกวดประชันกัน และมีการละเล่นที่ขาดไม่ได้คือ การเล่นลูกข่าง ตลอดจนมี ประเพณีการเกิด การเกี่ยวสาว การแต่งงาน การตาย ที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มตนเองที่ควรจะอนุรักษ์ไว้

ชาวเขาเผ่าเผ่าเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่อาศัยกระจัดกระจายอยู่ตามภาคเหนือของประ เทศไทย และก็เป็นชาวเขากลุ่มหนึ่งที่ทางรัฐบาลไทยได้ให้ความสนใจ ส่งเสริมอาชีพการทำมาหากินให้ มีเศรษฐกิจที่ดีกว่าเดิมที่มีการทำไร่เลื่อนลอย การส่งเสริมให้ชาวเขาพวกนี้มีที่ทำกิน และมีสิทธิเท่าเทียม กับคนทั้งปวงทั่วไป จะทำให้ชาวเขาพวกนี้รู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ไม่ค่อยมีฐานะเดือด ร้อน และจะดำรงชีวิต ตามแบบที่ถูกคองความประเพณีของตนที่ไม่ขัดแย้งต่อคนทั้งปวง ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ถึงการศึกษาสภาพความเป็นอยู่ประเพณีของชาวเขาเผ่าเผ่า ที่ควรอนุรักษ์ไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

- กองส่งเคราะห์ชาวเขา สภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาในประเทศไทย โรงพิมพ์ราชทัณฑ์ 2530,
24 หน้า
- ขจิตกัย บุรุษพัฒน์ ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย โรงพิมพ์แพรววิทยา 2515, 387 หน้า
- คณะสำรวจสหประชาชาติ รายงานการสำรวจความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมในอาณานิคม
ที่ปกครองโดยประเทศไทย
- ศรีย บุษยสิงห์ "การเกษตรชาวเขา" เอกสารโรเนียว 2509, 34 หน้า
- สุทธิใจ เกษมณี คู่มือการทำงานกับชาวเขาเผ่าเผ่าแม่ สถาบันชาวเขา 2521, 98 หน้า
- _____ เผ่า, "มารยาททางสังคมบางประการ" สถาบันวิจัยชาวเขา 2522, 105 หน้า
- _____ "การจัดแบ่งกลุ่มย่อยของชนเผ่าแม่" สถาบันวิจัยชาวเขา 2522, 85 หน้า
- บุศิษย์ จินดาศรี รายงานเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าแม่บ้านแม่โถ เอกสารโรเนียว 2509, 34 หน้า
- ภักดี ชมพูนึง สถาบันผู้นำและการปกครองตัวเองของชาวเขาเผ่าแม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท เสนอ
ต่อคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์) 2512, 172 หน้า
- ภักดี ชันธเทพบำรุง การส่งเคราะห์ชาวเขาไปภาคเหนือของตำรวจภูธรชายแดน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
เสนอต่อคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2508, 158 หน้า
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทหารระหว่างไทย - สหรัฐ คู่มือว่าด้วยชาวเขาเผ่าแม่ 2512
- ลิขิต อีรเวทิน ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2521

Gardon Young, The Hill Tribes of Northern Thailand, (Bangkok, Thai-American Audiovisual Service, 1961) p.VII

George A. Binney, Social Structure and Shifting Agriculture: The White Meo First Technical Report, Wildlife Management Institute, Washington D.C. 1966

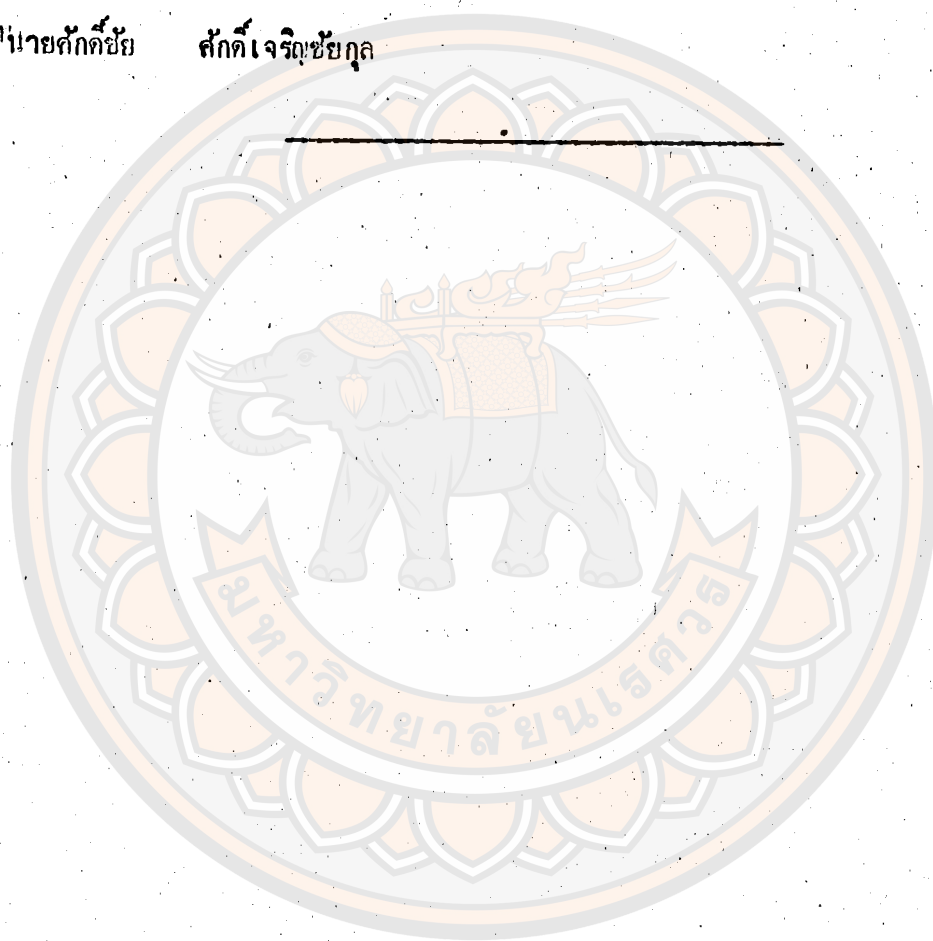
The Publicity Committee, Ninth Pacific Science Congress, Thailand Past and Present, (Bangkok: Thai Watana Panich 2500)

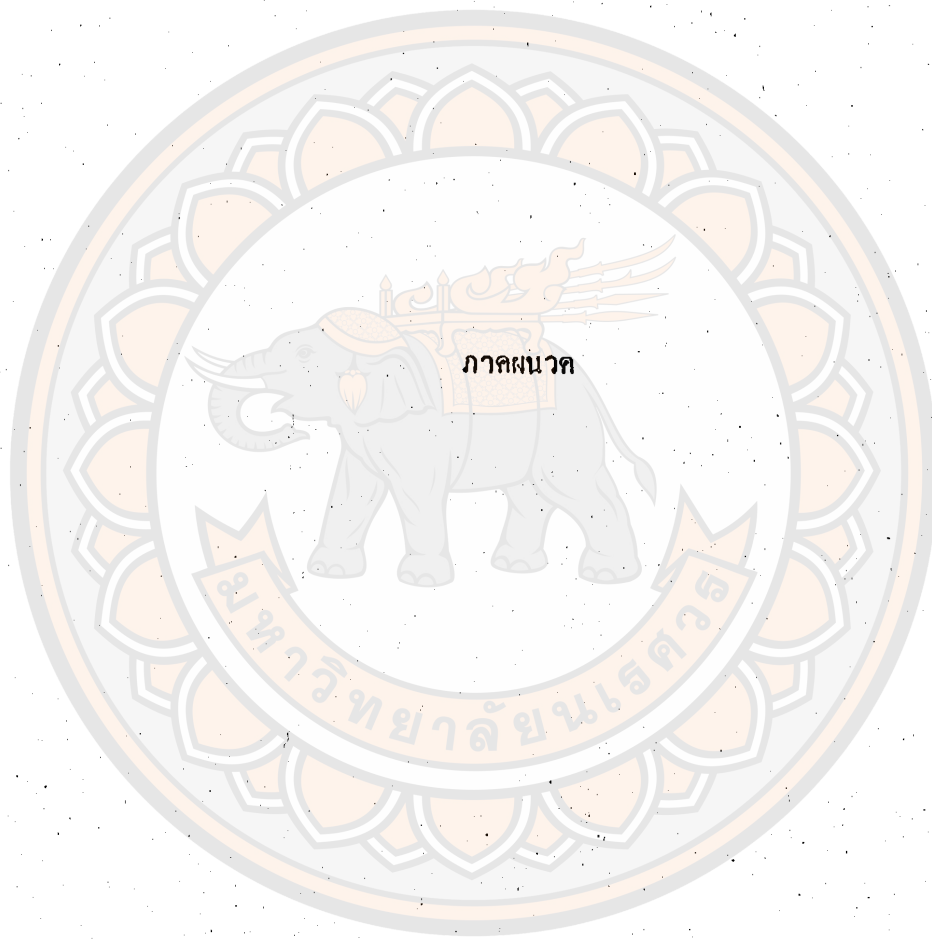
Virginia Thompson, Thailand The New-Sea (New-York: The Macmillan Company 1941)

2. ข้อมูลการสัมภาษณ์

1. นายเอ้าสร้าง แซ่หยาง
2. นายหญิง แซ่ลิ้ม
3. นายเจ็ย ตักดีเจริญชัยกุล
4. นายโต๊ะ สิมทายาท
5. นายกะแปา แซ่เขีย
6. นายตักดีชัย ตักดีเจริญชัยกุล

ภาคผนวก ก.

ภาษาแม่

กล่าวได้ว่าสังคมของชาวเผ่าไม่มีตัวอักษรใช้มาก่อนเลย มีแต่เพียงภาษาพูดซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเผ่าถึงแม้จะมีตำนานเล่าถึงการได้รับตัวหนังสือมาจากเทพเจ้า และได้สูญหายไปโดยอุบัติเหตุ แต่ตามหลักฐานตามประวัติศาสตร์ไม่พบว่าชนเผ่าพื้นเมืองมีการจดบันทึกด้วยภาษาของตนเองเลย จนเมื่อไม่นานมานี้มีชนเผ่าได้ค้นคว้าคิดดัดแปลงตัวอักษรโรมันขึ้นใช้เขียนเป็นสัญลักษณ์แทนเสียงต่าง ๆ ในภาษาแม่ และต่อมาได้เป็นที่นิยมกันมากขึ้นเรื่อย ๆ อันที่จริงไม่มีผู้พยายามประดิษฐ์อักษรหลายแบบรวมทั้งประเทศไทยด้วย เพื่อใช้กับภาษาแม่ทั้งก่อนหน้าและไถ้ระบบที่นิยมใช้กันอยู่ในหมู่ชาวเผ่า โดยเฉพาะในประเทศไทยปัจจุบันนี้ แต่การใช้อักษรระบบอื่น ๆ เหล่านั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเผยแพร่ให้กระจายออกไป และในหมู่ชาวเผ่าเองก็ยอมรับระบบโรมันของชนเผ่าพื้นเมืองนี้ จนเรียกว่าเป็น "ตัวหนังสือแม่" หรือ (น) เกอฮ่มง (ntawvhmoob) กันแล้ว จากคำบอกเล่าของพวกเขา การหัดเขียนตัวหนังสือระบบนี้ใช้เวลาไม่เกิน 1 สัปดาห์ก็สามารถเรียนรู้ได้มากแล้ว

อาจกล่าวได้ว่า ภาษาแม่นำเงินกับเผ่าชาวเป็นภาษาเดียวกันที่ใช้สื่อความหมายระหว่างกันได้ แต่โดยแท้จริง จะมีความแตกต่างผิดเพี้ยนของภาษาเกอ (คำเมือง) กับภาษาอีสานของไทยเพราะสำหรับเผ่าชาวเสียงต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นมาเป็นเสียงพยัญชนะ มีถึง 58 เสียง ซึ่งมากกว่าเสียงพยัญชนะที่เผ่าแม่นำเงินใช้กันอยู่เพียงเล็กน้อย และจะมีบางเสียงที่ผิดกันไปเลย ภาษาแม่เป็นภาษาที่มีเสียงวรรณยุกต์ด้วยเช่นกัน และจะมีผิดเพี้ยนกันอยู่เล็กน้อยระหว่างทั้งสองกลุ่มในการออกเสียงวรรณยุกต์ของคำบางคำส่วนเสียงสระจะมีส่วนที่เพี้ยนกันไปโดยพอจะมีหลักเกณฑ์ที่สามารถเทียบได้ดังนี้ (เฉพาะเสียงที่เพี้ยนกัน)

แมวขาว		แมวน้ำเงิน	
เสียงสระ	ตัวอย่างคำ	เสียงสระ	ตัวอย่างคำ
-ะ, -า	หยะ, พา	อัง, -าง	หยัง, พาง
อ	ทุส	อ้อ	ทสือ
-	เก	อ	ก
-าะ, -อ	เปาะ, จอ	อุ, อุ	ปุ, จุ
อ	ฮือ	-	เอ
อ	หุม	-	หุมง
เอีย	เสีย	-	สา
ไอ-	ไ	อา	หา

เกณฑ์ใช้เทียบเสียงสระ เมื่อเกิดการเพี้ยนกันในบางคำ ก็สามารถเทียบเสียงได้ตามนี้
 เติมนิโคหมายความว่า เสียงสระที่แปลกเปลี่ยนไปจะเป็นเช่นนั้นทุกคำไป บางคำก็ยังคงจะซ้ำเหมือนเดิม
 ในทั้งสองกลุ่ม แต่บางคำจะเปลี่ยนเสียงไปหมดทั้งรูปทั้งคำเลยก็มี

1.1 คำสรรพนาม

ภาษาไทยกลาง

ฉัน

เรา (2 คน)

พวกเรา (มากกว่า 2 คน)

เธอ

พวกเรา (2 คน)

พวกเรา (มากกว่า 2 คน)

เขา, หล่อน

พวกเขา (2 คน)

พวกเขา (มากกว่า 2 คน)

ภาษาเขมร

กู (kuv)

อู (wb.)

เป (peb)

ก

เน

เน

หนอ

1. ออตูย

2. (นา ๓ กะ หรือ (น) เกอ

เหลอ

1.2 คำเกี่ยวกับเครือญาติ

พ่อ

แม่

ลูก

ลูกชาย

ลูกสาว

พี่

พี่ชาย

พี่ , น้องสาว

ตา

แกมยะ

เม (น) หย๊ะ

เม (น) หย๊ะตุ

เม (น) หย๊ะ (น) ไช

ติ

ติเหลา

พม่า

1. (น) เกอ คำนี้ออกเสียงคล้ายมีเสียง ว. อยู่ท้ายคำเล็กน้อย (น) เกอว) และเสียงสระ -อ ในคำอื่น ๆ ก็จะมีลักษณะการออกเสียงเช่นเดียวกันนี้ คำนี้เพี้ยนมาจากคำเดิมคือ ((น) เกอะ)

น้อง , น้องชาย

หลาน

สามี

ภรรยา

ลุง

ป้า

อา

ปู่

ย่า

ตา

ยาย

กิน

หิ

นอน

เดิน

ไป

มา

ทำ

มี

ถือ

แข่ง (น) สี่

คู่

ป้อน

ลิ้น

โพ

สี่ (น) เส

เหย

ป้อน

เหย

เหย

นอ

โพ²

ป้อน

หมู

หมู

คว , หล

อ้ว

ม้ว

1.3 คำกริยา

²โพ คำนี้เป็นรูปสระ โ-ว การออกเสียงจริงคล้ายกับการผสมกันระหว่างเสียง

โ-ว และเสียง เ-ว (โ-ว บวก เ-ว)

1.4 สัตว์

หมู
ไก
หมา
แมว
วัว
ควาย
ม้า
ช้าง
แพะ
เสือด
หมี
เป็ด

(ม) ม้า
ไก³
เค
เหม
(น) ญ
ค
เหมง
(น) ชือ
จ
จ่อ
โค
ออ

ผัก
ผักกาดเขียว
กะหล่ำปลี
กะหล่ำดอก
ข้าวเปลือก
ข้าวโพด

โย้ว , เย้า
โย้ว (น) จั่ว
โย้วป้อ
โย้วป้า
(ม) เบล
ป้อก่อ

3 ได้ คำนี้ ก. ออกเสียงมาจาก สันหลังคอตอนเน หรือส่วนที่ติดกับเพดานปาก โปรด
สังเกตุในวงเล็บใช้อักษร ถ้าเป็นเสียง ก. ธรรมดาจะใช้อักษร

ถ้ำ
กลาย
ออย
แดง
หัก
ถั่ว

ถึง , เย็น
สี่เจ็ด
กา
ค
โด้ว , เต้า
โด้ว , เต้า

1.6 สี่

คำ
ขาว
แดง
เหลือง
เขียว
น้ำเงิน, ฟ้า

ดู
เคอ
เคอ
เคอ
เคอ
(น) จั่ว
เสีย

1.7 ลักษณะนาม

(ลักษณะนามนี้ใช้กำกับนามนาม เช่น อีตู๋ (น) ยู่ แปลว่าหญิง ตัว วัว)

คน
ตัว, มวน, แท่ง, ต้น, (เสา)
อัน, ก้อน, ลูก(บอล), แล
แผ่น, ผืน, หลัง(นา)
เส้น, สาย

เล่ง, เหล่ง
ตุ
ตุ
ตุ
ตุ
ตุ

๕
๒๕

เล่ม(หนังสือ)

เล่ม(มัด, ปืน, ตะไกร)

၁၆

อย่าง, ชนิต

โทษวณ

ไอ้ท้าว, เพา

๓๔

(១) ក្របខណ្ឌ

លេខ

1.8 การนับ

1

2

3

4

5

6

7.

8

9

10

20

30

12

๑๑

សេ

๓
โปลว

১৩

ໂຕຮວ

ថ្ងៃទី១២

પ્રતિ

১৬

โถง

เพลง (น) โทว

แม่น้ำจาง

⁴ ทราย เสียง ต ร กล้ากันนี้ฟังดูเกือบเหมือนเสียง จ. (ตร บวก จ)

ภาคผนวก ข.

ประโยคที่ควรรู้

1. การทบทวน

ไปไหน, จะไปไหน, เธอไปไหน, เธอจะไปไหน

- หนูขอซื้อ

- หนูขาย

- กอหนูขอซื้อ

- กอหนูขาย

- กอหนู

ไปไหน (กลับ) มา

- หนูขอซื้อ

- หนูขาย

ไปเที่ยว

- หนู

- หนู

- หนู

ไป

- หนู

ไปนา, ไปทำนา

- หมูอัวเลีย

2. การเยี่ยมเยือน

พวกคุณอยู่บนกัหรือเปล่า (ร้องถามนอกประตูบ้าน)

- เน๊ว (น) ย้อเจ

อยู่ที่ เขียวเข้ามาในบ้าน

- (น) ย้อ เทย หลอเจ

พวกคุณอยู่กำ (ใจ) กัหรือเปล่า, พวกคุณไม่ได้อยู่กำกัหรือ

- เน๊ ปัว ใจ

- เน๊ ใจ จั ใจ อ้อ

- เน๊ จั ใจ อ้อ

ไม่ได้อยู่กำหรือ เขียวเข้ามาเข

- จั ใจ หลอ เจ อ้อ

3. การต้อนรับ

คุณมาหรือ (ร้องถามแขกที่มาเยือนบ้าน หรือหมู่บ้าน)

- ย้อ
- กอตัวหลอ

- ย้อ
- กอตัว

พวกคุณ (2 คน) มาหรือ

- เน๊ หลอ

พามา, ถิ่นมา

- กู้ตัวหลอ
- เออ

ทวักแม (2 คน) มา

- อื้อตัวอ
- เป้ตัวอ

เขื่อนั่ง (กล่าวหรือเจตนาให้)

- โหยว, เหย่า
- โหยวอ

4. การลาจาก

ทวักอยู่กัน

- เป้ (น) ยอ

อยู่กันนะ (เป็นการกล่าวสั้น ๆ เมื่อลาจากเจ้าของบ้าน)

- (น) ยอ
- (น) ยออ

- มัวเหลอะ, จัโตะมัว หรือ จัมัว

ทวักมีลูกคน

- ก้อมัว (น) หยัวเป้เจ้อเล่ง
- ก้อมัวเป้เจ้อเล่งเม (น) หยัว

ครึบ/คะ มาเยี่ยมเราบ้างสิ (แซกกล่าวเชิญเจ้าของบ้านก่อนจาก)

- เออ ตัวอะเป้อ

คุณจะต้องไปแล้วเพร่อ อยู่อีกสัก 2-3 วันซี แล้วค่อยไป (เจ้าของบ้านกล่าวกับแขก
ต่างถิ่นที่แวะมาเยี่ยมและกำลังจะกลับ)

- ก้อต้อหัวหมูหลอ (น) ย้ออแป้นูตรอหะลิ้นชูม่อ

กรับ/ตะ จะไปละ

- อ้อ หัวหมูอ้อ

ไปแล้ว คุณมาเยี่ยมเร่ออีกนะ

- หมูกอฮ้อตัวละ เป้อ

อยู่กันนะ แล้วพวกคุณมาเยี่ยมพวกเรอบ้างนะ (แขกกล่าวเชิญ)

- (น) ย้อ เป้อตัวละคิเป้อ

5. เชิญแขกมาร่วมรับประทานอาหาร

เชิญกินข้าว (เจ้าของบ้านร้องเชิญแขกที่มาเยือนในเวลาอาหาร มักจะกล่าวซ้ำ ๆ
หลายครั้ง¹⁾)

- น้อ หมอ

เชิญกินข้าวกับเรา

- (น) ตรอฮ้อ เป้หมอ

กินเถอะ/กินอ้อมแล้ว (แขกมักจะตอบซ้ำตามคำเชิญ)

- น้อโจว

กินเถอะ หม/ฉัน กินมาแล้ว

- น้อโจว กู้อตาหลอะ

¹ ชาวเม้าถือว่าการกล่าวเชิญมาร่วมรับประทานอาหารเพียงครั้งเดียว เป็นการเชิญอย่าง
เสียไม่ได้ และไม่จริงจัง

6. ประโยคที่ควรรู้เกี่ยวกับอาหาร

คุณกินข้าวหรือยัง

- ก้อ นอหนอ หล่อจ้ไต

พวกคุณอยู่ที่ไหนะ ผม/ฉัน จะไปละ

- เน่ (น) ย้อ กูหยัวหมู่

จะไปแถวหรือ อยู่อีกสักครู่ซี (มักจะใช้กล่าวซ้ำหลายครั้ง)

- ตอหยัวหมู่หลอ (น) ยอเม (น) จัตรอ² มา

ครึบ/คะ จะไปละ

- เออ หยัวหมู่

ไปแถวมาอีกนะ

- หมู่ฮ้อตัวอ้อ

ครึบ/คะ มาเยี่ยมที่บ้านดิ (แขกกล่าวเชิญเจ้าของบ้านก่อนจาก)

- เออ คัว ละเตาเจ้ อ้อ

- เออ คัว ละคิเจ้ อ้อ

แก้อหมู่, แก้อว้า, แก้อไก

- (น) ไก(ม)ปัว, (น)ไก(น)ยู, (น)ไกไก

กินอะไรไหม

- นอ ปัว ก้า

²ตรอ เสียง ตร นี้คล้ายเสียง จ.มาก จึงเหมือนกับพูดว่า จอ

อรรยง

- ก้าเหี้ย

7. ประโยชน์ทั่วไปเกี่ยวกับการไต่ถามทุกข์สุข

ทุกข์อะไร

- ก้อ ลู(ม) เสด็จว่า

ผม/ฉัน ชื่อแข็ง

- ก้อ ลู(ม) เสด็จว่า

ทุกข์อะไร

- ก้อ เสด็จว่า

- ก้อ เสด็จว่า

ทุกข์อะไร

- ก้อ ลู(ม) อยู่ที่ไหน

ผมอายุ 28 ปีแล้ว

- ก้อ ลู(ม) ไก่ขย่งเหอะ

ทุกข์อะไรหรือยัง

- ก้อ ลู(ม) เสด็จว่า

- ก้อ ลู(ม) เสด็จว่า

- ก้อ ลู(ม) เสด็จว่า

คุณมีสามมีหรือยัง

- ก้อห้วยสี่เหลอะหลอจ้ไตว
- ก้อห้วยสี่หลอจ้ไตว
- ก้อมั่วสี่เหลอะหลอจ้ไตว

มีแล้ว, ยังไม่มี

ผม/ฉัน กินแล้ว

- กูเอตาเหลอะ

ผม/ฉันยังไม่ได้อะกิน

- กูจ้ไตวนอว

คุณกินข้าวกับอะไร

- ก้อนอหมอ (น) สั่วสั ต้าจี้

ผม/ฉัน กินข้าวกับผัก

- ก้อนอหมอ(น) สั่วสั โย้ว

ผมกินข้าวกับเนื้อ

- ก้อนอหมอ(น) สั่วสั(น) ไก่

เนื้ออะไร

- (น) ไก่ต้าจี้

ผมมีลูก 3 คน ผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 2 คน

- กูมีแม่(น) หย่าเป่เหลงชื้อ อี้เหล่งซ้อเมตุ อ้อเหล่าซ้อเมตุ(น) ไฉ

พวกคนสบายดีกันหรือ

- เนป่านอก้า(น) ย้อยง

ลูกชายคนโตผมไม่สบาย

- กูซลือเจียว(น) ย้อ

ไม่สบายอย่างไร

- ม้อลจ่า

หมอบอกว่า เขาเป็นไข้จับสั่น

- หม้อให้เตี้ยหม้อยั่ว(ม) เบ่อ

หม้อให้ยามากินกันหรือเปล่า

- หม้อบัว โตมัวฆ่าจ้อหล่อน้อ

เขาให้ยากินด้วย จิตขาดด้วย

- ทอโมวช้วนอเตี้ยชกชัวเหี้ย

ผม/ฉันปวดหัว

- กูม้อโต้าโฮว

ผม/ฉันปวดท้อง

- กูม้อปลา

ผม/ฉันเจ็บคอ

- กูม้อจาคา

8. ประโยคทั่วไปเกี่ยวกับการทำมาหากิน

ปีนี้คุณทำร่นานาสักเท่าไร

- ชยงนอกอ้าวเต้อวเลี้ยเป่เจอย

ผมห่าไร่ข้าว 2 แห่งผมหไม่มีที่นา

- กุ่มข้าวโอ้โตเต้(ม) เบล่เบเจ้อ

ผมห่าไร่ 120 ถึง

- กุ่มข้าวโอ้โตเต้(ม) เบล่เบเจ้อ

ผมห่าไร่ปลูกข้าวโพดหรือ

- กุ่มข้าวโอ้โตเต้(ม) เบล่เบเจ้อ

ปลูกข้าว ปลูกเลี้ยงไก่เลี้ยงหมูเท่านั้น

- กุ่มข้าวโอ้โตเต้(ม) เบล่เบเจ้อ

ไร่ไม่มีไหม

- กุ่มข้าวโอ้โตเต้(ม) เบล่เบเจ้อ

ไม่มีแล้ว พวกเจ้าหน้าที่ไม่ให้ปลูก

- กุ่มข้าวโอ้โตเต้(ม) เบล่เบเจ้อ

เคยเห็นพวกเราปลูกผัก

- กุ่มข้าวโอ้โตเต้(ม) เบล่เบเจ้อ